

Cau Amsəban a nê mala MATIU Məncəu

Cau Amsəban a nê mala Matiu ka kə na səm cau məboarne mənana ama Yesu nda Mə'amsəban mana Bakuli pəcau ace, sə dəm ngga ama yì nda bwa mənana nəbani sə Bakuli lùmsə apəcau male mənana pea abwana male mana a nza mala Kùrcəu Mə'e ka. Mənia yì bəsa cau məboarne mənana yiu nə amsəban ngga pa ace amə Yahudi, abwana mənana à bəl Yesu sə gul abaləia ka, nəmurəia dāng, nda gbal ace banza puppup.

Acau bá maləmcə mala Matiu ka à nongsəia nə tsəkiru pepe aba sələpe. Tite nə bəlban mala Yesu, yì bangce batisəma andə kārəkiban male, pələa yì twal acau mala túró hama, andə kanigir, andə twalban rəkwana mala abwana a Galili. Anzəm mənəia ka *Cau Amsəban mala Matiu* ka nyoulə cau mala gya mala Yesu twal a Galili aban ká a Urəshalima, andə mala agir mənana à kumban aba limo mə'nzəmoè mala Yesu, sə yì masələi arə cau mala gballe a nggun andə loapi bəmbe male.

Mənia yì Cau Amsəban ngga nda ban ləmdə ama Yesu ka nggea Məkanigir məgule na, mənana ndanə rəcandəa mala mənəgi bá Nggurcau mala Bakuli, andə kanigir amur Domurəm mala Bakuli ka.

Agir mənana abaləi ka

Tau andə bəlban mala Yesu Kərəsti1:1--2:23

Túró mala Yohana Məbatisəma3:1--12:50

Batisəma andə kārəkiban mala Yesu3:13--4:11

Túró mala Yesu a ban aḃwana a Galili4:12--
18:35
Gya mala Yesu twal a Galili aban ká
Urəshalima19:1--20:34
Limo mə'nzəmoə mala Yesu tù nəban
Urəshalima21:1--27:66
Loapi bembe andə ləmdərau mala
Mətalabangno28:1-20

Tau mala Yesu
(Luka 3:23-38)

¹ Aḃa maləmcə ka tàu mənana Yesu Kərəsti, Məkà
Dauda, Məkà Ibərayim, pùr kàm ngga ndya ka:

² Ibərayim bəl Ishaku,
Ishaku bəl Yakupu,
Yakupu bəl a Yahuda

andə amə'eambi,

³ Yahuda bəl Parisa
andə Zera.

Nggea nda Tamar.

Parisa nda tár Hezəron,
Hezəron bəl Ram,

⁴ Ram bəl Aminadap,
Aminadap bəl Nashon,
Nashon bəl Salmon,

⁵ Salmon bəl Boaza.

Ngge nda Rahap.

Boaza bəl Obet.

Nggea Obet nda Rut.

Obet bəl Jeshi,

⁶ Sə Jeshi yi bəl murəm

Dauda.

Dauda bəl Solomon.

Nggea Solomon didyal ka

mā-lú mala Yuriya na.*

⁷ Solomon bəl Riabwam.

Riabwam bəl Abija.

Abija bəl Asa.

⁸ Asa bəl Jehoshafat.

Jehoshafat bəl Joram.

Joram bəl Uzziya.

⁹ Uzziya bəl Jotam.

Jotam bəl Ahas.

Ahas bəl Hezekiya,

¹⁰ Hezekiya bəl Manasa.

Manasa bəl Amon.

Amon bəl Josiya,

¹¹ sə Josiya yi bəl Jekonaya

andə amə'eambi

(a bākú mana a bwal amə

Isərayila a nzali malea

à um nəia guro

a nzali Babila ka).†

¹² A nzəm mana à umna nəia

a Babila ka

Jekonaya bəl Shaltiyel.

Shaltiyel bəl Jerubabel.

¹³ Jerubabel bəl Abiuda.

Abiuda bəl Iliyakim.

Iliyakim bəl Azura.

¹⁴ Azura bəl Zadok.

Zadok bəl Akim.

Akim bəl Eliyu.

¹⁵ Eliyu bəl Eleaza.

Eleaza bəl Matan.

Matan bəl Yakupu.

* **1:6 1:6** Balli gbal aba: Rut 4:18-22; 1Kpa 2:1-15. † **1:11 1:11**

Balli gbal aba: 2Amur 24:14,15; 2Kpa 36:10; Ir 27:19-21.

¹⁶ Sə Yakupu yi bəl Yisəfu, bura Maryamu.

Maryamu nda yi bəl Yesu, mana à tunəki ama Kərəsti ka.

¹⁷ Ləmdə ama tite arə Ibərayim yi bwal ban Dauda ka anza lum-nong-ine na. Sə lo a ban Dauda yi bwal bákú mala pwanban aban o a Babila ka anza lum-nong-ine na. Sə lo a bákú mala pwanban aban o a Babila yi bwal ban Kərəsti ka anza lum-nong-ine na.

*Bəlban mala Yesu Kərəsti
(Luka 2:1-17)*

¹⁸ Aní sə bəl Yesu Kərəsti pa. Nggè, yì Maryamu ka Yisəfu pùr amurí nè ali. Maryamu ka malaká yiu a bala mala Yisəfu peatu dāng, sə muna kpa a bumi nè kanì mala Bangño Məfele.

¹⁹ Burí Yisəfu, acemənanana yi ka, bwa məboarne na ka, eare ama nè pè wi kirsakya a məsə abwana dāng. Yì ka, pàk denyicau ama à nè gauwa aba səmbərəa.

²⁰ Lang nda mur mənía yì denyicau ka, məturonjar mala Mətalabangño yi pusərəi a baní a lórəo. Məturonjar banggi wi ama, <<Yisəfu Məkà Dauda, bangciu bə kəa pakko arə twal Maryamu bə duk māmó dāng. Acemənanana muna mana a bumi ka pə mala Bangño Məfele na.

²¹ Yì ka, nè bəl muna-bwabura, sə awu nə tsəki wi lulləu ama Yesu, acemənanana nə yia amsə abwana male abalə acaubikea malea ka.>>

²² Agir mənía kat ka à yì pa anggo ace mənana bəà lumsə cau mala Mətalabangño mana puro a kún məbangnəa male ama:

23 <<Nsari nè kum muna-bum,
 nè bæl muna-bwabura,
 à nè tunəi ama Immanuyel,>>‡
 bāləi ama,
 <<Bakuli nda atà səm.>>

24 Lang Yisəfu loapi ntulo ka, pàk gír mana
 məturonjar mala Mətalabangno banggi wi ka; twal
 Maryamu bə duk māmí.

25 Sə yì ka, pak bɔwama nəi ɔang yì pur a gbáshí
 muna-bwabura male, pələa tsəki muna lulləu ama
 Yesu.

2

Amə'sələe amur anlero yiua sən Yesu

1 À bæl Yesu a Betalami, a nzali Yahudi, a bàkú
 mənana Hirədus nda murəm ngga. Tù anzəm bæl
 Yesu ka, amə'sələe amur anlero pur nə takuli sə à
 yiu a Urəshalima,

2 à yì ɔiban ama, <<Murəm mala amə Yahudi
 mənana à loa bəle ka, nda ake? Səm sən nlero
 mala bəle a takuli, nda səm yiua peri a baní ka.>>

3 Lang murəm Hirədus ok mənəia yì cau ka, ban
 biki wi andə aɔwana kat a Urəshalima mənana à
 ok ce ka.

4 Pələa tunə agbani pəris andə amə'kàni Nggur-
 cau rambia, sə ɔia cè ban mənana à nè bæl Kərəsti
 kàm ngga.

5 Sə à ne wi ama, <<A Betalami a bu-nzali
 Yahudi. Mənəia ka nda cau mənana məbangnəa
 mala Bakuli gilə ka:

6 << <We Betalami,

‡ 1:23 1:23 Balli gbal aɔa: Isha 7:14.

a nzali Yahudi,
 a gatti pale d'àng
 atà amurəma
 mala nzali Yahudi.
 Acemənana a bāləo
 sə murəm nə puro,
 mənana nə yál
 abwana mem
 amə Isərayila ka.>*>>

⁷ Hirədus pələa tunə amə'sələgír mənía ka aba səmbərəa sə día pepè pwari mana à sənə nleroe nəi ka.

⁸ Pələa nea wia ama, <<Wu kyane a Betalami wu kya alta ban muné bukʼbuk, bə wu kuməni ka, wu nyare wu yi banggàm, mim gbal ka mə nə ká peri a baní.>>

⁹ Lang à onghəna cau mala murəm ngga, à pələa à bwal njar malea aban o. Sə à nda rə o ka, kara à sən nlero mənana à səni dídyal a takuli ka, puro akia wia damba aban ká, sə yi came amur ban mənana muné pàk kàm ngga.

¹⁰ Banboaria wia kərkər arə sən mənía yì nlero ka.

¹¹ À nə kutio a bala ka, à sən muna andə ngge Maryamu, sə à bunno a badəmbi, à peri. Pələa à panzəki agəna malea sə à pè wi aboro mala bolo-njengəlan, andə myang-kwarra andə mər.

¹² Bakuli nunkiria a lórəo ama bəà kəa nyare a ban Hirədus d'àng. Pələa à twal bə njargula d'àng à nyare a nzali malea.

* **2:6 2:6** Balli gbal aba: Mik 5:2.

*À bang nə Yesu à um
nəi a nzali Masar*

¹³ Lang amə'səlæe amur anlero umna ka, məturonjar mala Mətalabangŋo pusərei a ban Yisəfu a lørəo sə banggi wi ama, <<Lo twal muna andə ngge wu bangŋa wu o a nzali Masar. Wu duk kano she bən bangŋəno ama wu nyar ka, acemənana Hirədus ka nda nə nggá alta muna ama nə wal-luí.>>

¹⁴ Sə Yisəfu lo twal muna andə ngge àkə bu dui sə à o a nzali Masar.

¹⁵ Akanó sə kya do bà lú mala Hirədus. Mənia ka yi lumsə cau mala Mətalabangŋo mana pur a kun məbangnəa male ama,

<<Aba nzali Masar sə ən tunə munem.>>†

*Hirədus wal amuna-burana
aməkèke a Betalami*

¹⁶ Lang Hirədus yi sələ ama aməno yi amə'sələgir bəsəkini ka, bumi lul kərkər. Pələa tasə asoje a Betalami andə alá mana a nkanggari ka à wal-lú amuna-burana məkèke mənana kat pələa malea bari andə a mənana à bwal raka, kārəí arə pwari mənana ongŋəna cê nəi a kun amə'sələgir ka.

¹⁷ Aba mənə anggo ka sə cau mənana pur a kun Irimiya məbangnəa ka yi lumsəo, mana ama:

¹⁸ <<À ok buà mala
 bēbwa a Rama,
buà keban andə
 bumkidikea mə'kərkər nì.
Rahila na kə buà
 ace amuni ka.

† 2:15 2:15 Balli gbal aba: Hos 11:1.

Binə girikiban,
acemənanə à wukina kat.>>‡

Yisəfu andə Maryamu twal
Yesu a nyare a Nazarat

¹⁹ A nzəm lú mala Hirədus ka, məturonjar mala Mətalabangno pusərəi a ban Yisəfu a lörəo a nzali Masar.

²⁰ Məturonjar ne wi ama, <<Lo twal muna andə ngge, nyare a nzali Isərayila, ace mənana Hirədus andə abwana mana à alkiyita yiləmi muna ka à wukina.>>

²¹ Pələa Yisəfu lo twal muna andə ngge, sə à nyare a nzali Isərayila.

²² Sə lang Yisəfu ok ama Arkilawus nda duk murəm Yahudi a nzəm lú mala tárrí Hirədus ka, bangciu pakki wi arə ká a Yahudi. Sə məturonjar nunkiri a lörəo ka, pələa o a bui mala amə Galili.

²³ Nda à wario à kya do a bekə là mənana à tunəki ama Nazarat ka. Mənia ka nda lümsə cau mala amə'bangnəa mala Bakuli mana ama, <<À nə tunəi ama bwa Nazarat.>>

3

Yohana Məbatisəma
giləki njar ace Yesu

(Markus 1:1-8; Luka 3:1-18; Yohana 1:19-28)

¹ Arə abákú mənə ka, Yohana Məbatisəma yiu kə hamnə cau aba pədanban a njenza a bu-nzali Yahudi

² kə na ama, <<Wu pwanzali wu pələ nzəm wun arə acaubikea ma'wun, ace mənana Domurəm mala kuli gbashina.>>

‡ 2:18 2:18 Balli gbal aba: Ir 31:15.

³ Yohana Məbatisəma ka nda bwa mənana Ishaya məbangnəa mala Bakuli bang ce ama:

<<Bè bwa kə hama
nə giu məcandəe
aba pədanban a njenza kə na ama,

<Wu giləki tanjar
mala Mətalabangno.

Wu tamsə anjarkusəu ace
pərapəra.> >>*

⁴ Agir-nggūrəu mala Yohana mana oasə ka à tea nə nyang kalakadambi. Nggur-bunu male ka nggú na. Girlina male ka doshi na andə nyi-pu.†

⁵ Bwapəndəa pur aba nggea-là Urəshalima, andə abea la a bu-nzali Yahudi kat, andə bareban mala Nggeasala Jodan kat, à o a baní.

⁶ À bang acaubikea malea, sə pakkia wia batisəma a Nggeasala Jodan.

⁷ Sə lang Yohana sən amə Farisi andə amə Saduki à nə nggə yiu pas a baní ace mənana bəà pakkia wia batisəma ka, nea wia ama, <<Wun amuna an'yau barya! Yan nun kir wun ama bə wu banggi bashi mala Bakuli mənana kə yiu ka?‡

⁸ Wu pak agir mənana à nə ləmdə ama wu pwana'nzali, wu dekina acaubikea ma'wun ngga.

⁹ Sə wu kəa səni kəla dənyicau ma'wun mənana ama Ibərayim ngga kə wun na ka, nə amsə wun dāng. Ən nggə bangga wun, Bakuli nə gandə loasə atali mənəia à nə pələi Ibərayim aməkau.

* **3:3 3:3** Balli gbal aba: Isha 40:3. † **3:4 3:4** Balli gbal aba: 2Amur 1:8. ‡ **3:7 3:7** Balli gbal aba: Mat 12:34; 23:33.

¹⁰ Ko ado ka Bakuli kwakina kun bero a tər anggun. Nggun mənana kat pusə bəle məboarne raka, à nè kwari à nè túrí a bəsa.

¹¹ <<Ən nggə pakka wun batisəma nə mur mənana nə ləmdə ama wu nyìngnənà acaubikea ma'wun. Nənzəmò ka, bəbwa nda nə nggá yiu mənana kútiām nə bangño ka, mənana yàle nkura kusəi ka ən kārəa mə bwali a buam dāng. Yì ka, nə yia pakka wun batisəma nə Bangño Məfele andə bəsa.

¹² Kwar sarəgir male nda a bui, nə yia pusə kwá arə məsəsa a katəra, nə so məsəsa a bà, sə kwá ka nə pisəi a bəsa mənana pà nə limgi raka.>>

*Yohana pakki Yesu batisəma
(Markus 1:9-11; Luka 3:21-22)*

¹³ Abalə anonggio mənə ka, Yesu pur a Galili sə yiu a Nggeasala Jodan ace mənana Yohana bə yi pakki wi batisəma ka.

¹⁴ Sə Yohana ka bəriki ama nə binəi wi. Ne wi ama, <<Mim bwan mə nə ká a bano ace batisəma ka a nyare a yiu a banam mə pakko batisəma!>>

¹⁵ Sə Yesu pa eare ka ne wi ama, <<**Deki bə pa ana adyan. Anggo ka sə səm nə lumsə agir mənana kat Bakuli earkicea ka.**>> Pələa Yohana eare pakki wi batisəma.

¹⁶ Lang Yohana maləna pakkî Yesu batisəma, sə Yesu eapi mur ani ka, kara kùli mənna sə sən Bangño mala Bakuli aban suləo kəla kutu, yi do amurí.

¹⁷ Abwana ok gi Bakuli nacau a kùli ama, <<Mənia ka nda Munem, mənana ən earkiyice, mənana bumam kə pwasəa rəi kərkər ka.>>

4

Shetan kārēki Yesu
(Markus 1:12-13; Luka 4:1-13)

¹ Pələa Bangño Məfele loasə Yesu um nəi aba pədanban a babondo ace mənana Shaitan bə kya kārēki ka.*

² Sə lang Yesu gilnamur pwari lumi-ine andə du lumi-ine ka, nzala wali kərəkər.

³ Məkārəkiban pələa yiu a baní sə ne wi ama, <<Bə a nda muna mala Bakuli ka, banggi atali mənəia bəə pələ ndəmo.>>

⁴ Sə Yesu nyesəi wi ama, <<À gilə a Maləmce mala Bakuli ama:

<< <Girliṇa nda nəmurəi
tsəkiyi bwa sə nə dum
nə yiləmu ka dāng.

Nda andə cau mənana
kat kə pur a kun Bakuli ka.>† >>

⁵ Pələa Shetan wari nə Yesu aba Urəshalima nggea-lə məfele, sə kya tamsəi a bong Ndāməgule mala Bakuli,

⁶ sə ne wi ama, <<Bə a nda Muna mala Bakuli ka ta zurro a nzali! Acemənana à gilə aba Maləmce mala Bakuli ama,

<< <Bakuli nə tsək aməturonjar
male bəə tsəkiro.

À nə eo a babuia,
ace mənana wu kəa
tul kusəo arə tali raka.>‡ >>

⁷ Sə Yesu pələi wi ama, <<Maləmce mala Bakuli bang gbal ama,

* 4:1 4:1 Balli gbal aba: Ib 2:18; 4:15. † 4:4 4:4 Balli gbal aba: Nggur 8:3. ‡ 4:6 4:6 Balli gbal aba: Ang 91:11,12.

<< <Ce a kārēki Mətalabangŋo

‘Bakuli mo ɗang.> § >>

⁸ Shetan nyar ɗəm wari nə Yesu a ɓong bekə nkono nggea mə'dāhre, pələa ləmdəki wi ala-murəm mənana kat a ɓanza ka andə gulo andə gəna mənana abaləia ka kat.

⁹ Sə ne wi ama, <<Bə awu nə ɓun a ɓadəmbam sə a nə peri a banam ngga, mə nə po amənia yì agir ka kat.>>

¹⁰ Yesu ne wi ama, <<Shetan, upi banam! Maləmce mala ‘Bakuli ka na ama, << <Peri a ɓan Mətalabangŋo

‘Bakuli mo,

Kə yì mwashat ɓərbər na
a nə kpate ka.> >>*

¹¹ Nda sə Shetan ɗekina Yesu ka, sə aməturonjar yiu à yì bwalì wi kàm.

Tita túró mala Yesu a Galili

(Markus 1:14-15; Luka 4:14-15)

¹² Lang Yesu onghəna ama murəm Hirədus Antipas kùrna Yohana a ndàkurban ngga, lo ɗeki nzali Yahudi o a bu-nzali Galili.

¹³ Bani sau a Nazarat ɗang, túro kya do a Kapanahum, a kun Garang Galili a bui mala amə Zebulu andə amə Naftali.

¹⁴ Mənia ka pa anggo ace mənana ɓəà lùmsə cau mana pur a kun Ishaya məɓangnəa mala ‘Bakuli ka ama:

¹⁵ <<Wu kwaki kir wun,
wun amə nzali Zebulu
andə Naftali.

§ 4:7 4:7 Balli gbal aba: Nggur 6:16.
Nggur 6:13.

* 4:10 4:10 Balli gbal aba:

Wun abwana mənana
 wu do amur njargula ká
 a kun Garang,
 a nkaring Mur Jodan ngga.

Wu kwaki kir wun,
 wun amə Galili,
 la mala abwana mana
 amə Yahudi na raka.

¹⁶ Abwana mənana
 à do a pəndəa ka,
 à səna təlaban məgule.

Yi abwana mənana
 à do a yinggəli lú ka,
 təlaban suləna a bania.>>†

¹⁷ Lo a bəkú mənə ka Yesu tita hamnə cau, kə
 na ama, <<Wu pwanzali, wu pələ nzəm wun arə
 acaubikea ma'wun, acemənana Domurəm mala
 kùli gbashìnà.>>

*Yesu tunə aməkpate amədəmbe
 (Markus 1:16-20; Luka 5:1-11)*

¹⁸ Yesu na ban gya a kun Garang Galili, sə
 məsəi kpa arə abwana bari amə'eambəu, Shiman
 mənana à tunəki ama Bitərus ka andə mə'eambi
 Andəru. À nda ban taula nə ndámbú aba Garang
 ace mənana yia ka bwal-nji nda túró malea.

¹⁹ Yesu nea wia ama, <<Wu yiu a tam, mə nə
 tsək wun, wu nə pələ amə oari abwana acem.>>

²⁰ À lo tù à nying andámbú malea sə à o atè.

²¹ Yesu nggə ká a dəmba ka, yi sən abea
 amə'eambəu bari dəm, Jemis muna mala Zabadi
 andə mə'eambi Yohana. À nda bá waru andə tárrià

† 4:16 4:16 Balli gbal aba: Isha 9:1,2.

Zabadi. À nda ban taliki andámbú malea. Pələa Yesu tunəia.

²² À lo à fwa rəia à nying waru andə tárrià sə à o atè.

*Yesu kanigir sə twali
abwana ban rəkwana
(Luka 6:17-19)*

²³ Yesu gya afa nzali Galili kat kə kanigir abalə andakpapi mala amə Yahudi, sə kə hamnə Cau Amsəban mala Domurəm mala Bakuli amur abwana. Twali abwana ban ambalang arəpangja andə akwánó kat.

²⁴ Cau male gya akiban afa bu-nzali Suriya kat. À yinəi wi nə aməkwánó dāngdāng: a mənana à nda bá rəkwana kərkər, andə a mənana akukwar kutia rəia, andə a mənana à ndanə kwánó wukia-ban, andə a mənana bekə barea wu ka, yi twalia wia ban akwánó malea kat.

²⁵ Bwabunda pas mənana à pur a bu-nzali Galili, andə Dekapolis‡ ka, à pu atə Yesu. Abea gbal ka à purkio arə anggea-là Urəshalima, andə mala acili abu-nzali mala amə Yahudi andə aban mənana a nkaring Nggeasala Jodan ngga, kat à o atè.

5

*Yesu eau amur nkono
sə kanigir
(Luka 6:20-23)*

¹ Lang Yesu sən làkkì mala bwabundəa ka, kya eauwe do a bum nkono. Alaggana male yiu a baní,

² sə tita kania wia gír ama:

‡ 4:25 4:25 Dekapolis: Ko <<ala lum.>>

- 3 Aḃwana mənana à sələ ama
 yia ka amə'tər na
 aḃa ɓangɲo ka,
 à ndanə tsəkbu mala ʔakuli,
 acemana Domurəm mala
 kùli ka malea na.
 4 Amə bumkidikea ka
 à ndanə tsəkbu mala ʔakuli,
 acemənana à nə kum
 girikiban.*
 5 Amə nongsəmúrû ka
 à ndanə tsəkbu mala ʔakuli,
 acemənana à nə li banza.†
 6 Aḃwana mənana à
 dum nə nzala
 andə məsəmur mala
 cauboarna a bumia ka,
 à ndanə tsəkbu mala ʔakuli,
 acemənana à nə kum
 dəmsəban.‡
 7 Amə sən məsəswatər ka
 à ndanə tsəkbu mala ʔakuli,
 acemənana à nə sən
 məsəswatər malea.
 8 Amə ɓabum məboarnsari ka
 à ndanə tsəkbu mala ʔakuli,
 acemənana à nə sən ʔakuli.§
 9 Amə giləki dotarəu ka
 à ndanə tsəkbu mala ʔakuli,
 acemənana à nə duk
 amuna mala ʔakuli.
 10 Aḃwana mənana à kə
 pea wia tanni

* 5:4 5:4 Balli gbal aḃa: Isha 61:2. † 5:5 5:5 Balli gbal aḃa: Ang
 37:11. ‡ 5:6 5:6 Balli gbal aḃa: Isha 55:1,2. § 5:8 5:8 Balli gbal
 aḃa: Ang 24:3,4.

ace cauboarna ka,
à ndanə tsəkbu mala ʔakuli,
acemənana Domurəm
mala kùli ka malea na.

¹¹ Wu ndanə tsəkbu mala ʔakuli yi mənana
abwana kə sǎng wun, à kə pa wun tanni, à kə
tsəka wun acau məbike dǎngdǎng arə wun aba
nyir, acemənana wu nda ka aməkpataw ngga.

¹² Wu pak bumpwasə, ban bə boara wun,
acemənana tangnakusə wun ngga məgule na a
kùli. Anggo sə à pe aməʔbangnəa mala ʔakuli
mənana à akà wun dəmba ka tanni.*

*Tubamur andə təlaban
mala banza*

(Markus 9:50; Luka 14:34-35)

¹³ Wu nda ka tubamur mala banza. Sə bə
tubamur dʔwanyi cyauwe male ka mana gir ni
nə tsəi sə nə cyau dəm? Panə boaro dəm dǎng;
à nə sukki abwana nə parki a bəkusəia.†

¹⁴ Wu nda ka təlaban mala banza. Nggea-là
mənana à bə amur tali ka pà nə səmbərə dǎng.‡

¹⁵ À pà nə tsək bəsa a pitəla sə à nə kùmsəi
wi nkenye amurí dǎng. A kun mani ka à nə
tamsəi amur gir-tamsə pitəla, a ban mənana nə
pa təlaban a ban abwana kat a bala ka.§

¹⁶ Anggo sə wun nə nying təlaban maʔwun bə
ta a bədəmbə abwana ace mənana bəà sən atúró

* **5:12 5:12** Balli gbal aba: 2Kpa 36:16; Mat 23:37; Atúró 7:52; 1Tas 2:15; Jem 5:10. † **5:13 5:13** Balli gbal aba: Mar 9:50; Luk 14:34,35.

‡ **5:14 5:14** Balli gbal aba: Yoh 8:12; 9:5. § **5:15 5:15** Balli gbal aba: Mar 4:21; Luk 8:18; 11:33.

boarna ma'wun, sə bəà gusələ Tár wun mana a kùli ka.*

Nggurcau mala Musa

¹⁷ Wu kəa twali ama ən yiu ace tamsə Nggurcau mala Musa andə kanigir mala amə'bangnəa mala Bakuli đang; ən yiu ace tamsəia đang. Nda ace lùmsəia.

¹⁸ Ən nggə na wun məsəcau, bə kùli andə nzali ka tea mal raka, kə muna-cau pà kàm, sə bə kəgír bəti pà kàm aba Nggurcau mala Musa mənana nē ndərmi ka đang, she bə nē malea kat lùmsənà ka.†

¹⁹ Bə yana kat sə yàllí nzong məkyauwe mwashat abalə amənia yì anzongcau, sə kə kani abwana ama bəà pa kəla yì ka, nē nggá duk rítău aba Domurəm mala kùli. Sə bwa mənana kə kpata amənia yì anzongcau, sə kə kani abwana ama bəà pa kəla yì ka, nē nggá duk bəwaməgule a Domurəm mala kùli.

²⁰ Ən nggə na wun ama bə bealboarna ma'wun kùti mala amə Farisi andə aməkani Nggurcau mala Musa raka,‡wu pà wu nē kum kutio aba Domurəm mala kùli đang ko bəti.

Yesu kanigir amur bumlulla (Luka 12:57-59)

* **5:16 5:16** Balli gbal aba: Ang 2:12. † **5:18 5:18** Balli gbal aba: Luk 16:17. ‡ **5:20 5:20** bə bealboarna ma'wun kùti mala amə Farisi andə aməkani Nggurcau mala Musa raka: Ko <<bə do məsəcau ma'wun aba kpata gír mənana Bakuli earikiyi ce ka kùti mala amə Farisi andə aməkani Nggurcau mala Musa raka.>>

²¹ Wu onghəna à banggi abwana mənana a pwarian ngga ama, <<A pà wu né wal-lú dang; bwa mənana wal-lú ka à nè pakki wi bashi.>>§

²² Sə mim ngga ən nggə na wun ama bwa mənana bumi lúllô arə bi ka à nè pakki wi bashi. Sə dəm ngga à bang ama bwa mənana tunêi bi bwabana ka à nè kənəi aban amə'bashì. Sə mim ngga ən nggə na wun ama bə a ne bwa ama <<We bwazaləa>> ka, a nda bá ká tanni mala bashi lú-bəsa.

²³ Bə a ndarə pa boro mo a ban gyanghan-peri sə bāləo kasəa ama bə kəbwa na kam ndanə cau a bumi arəò ka,

²⁴ nying boro mô abadəm gyanghan, nyare kya giləki cə wunə bwe peatu, sə wu yi pa boro mô.

²⁵ Bə kəbwa wulio ka, gbara giləki nre wun wunəi a njar aban ká ndabashi. Bə a na raka, nè nggá kpapio wunə mə'bashì, sə mə'bashì ka nè tasəo a bu amə'munagara, sə à nè nggá oasəo a ndəkurban.

²⁶ Ən nggə no məsəcau a pa né purî nggúr dang shebə a mbwena gír mənana kat à kəsəò ka.

*Kànigir mala Yesu amur
caubikea nongnəban mənana pa aba alban raka*

²⁷ Wu onghəna à bang ama <<A pà wunə nongnə bwa mənana wu al rə wun wunəi raka dāng.>>*

§ 5:21 5:21 Balli gbal aba: Pur 20:13; Nggur 5:17. * 5:27 5:27
Balli gbal aba: Pur 20:14; Nggur 5:18.

28 Sə mim ngga ən nggə na wun ama bwa mənana kat sən bwama nə sənban nshawari ka, angənəna dəmba nongənəna nəi a babumi.

29 Bə məsəo məli kə tsəo a kə pak caubikea ka, pusəi túrí. Kəpəna wu dʋanyí bekə bareo mwashat amur mənana bəà túr nggūrəo kat aba tūli-bəsa ka.†

30 Sə bə buo məli kə tsəo a kə pak caubikea ka, kasəi túrí. Kəpəna wu dʋanyí bekə bareo mwashat amur mənana bəà túr nggūrəo kat aba tūli-bəsa ka.‡

*Yesu kanigir amur
gau dobala*

(Matiu 19:9; Markus 10:11-12; Luka 16:18)

31 Dəm ngga à bang ama, <<Bə bwa nə gau andə māmí ka, duməna púp nə pè wi takada gauwa.>>§

32 Sə mim ngga ən nggə na wun ama bwa mənana pər māmí, sə pa ace caubikea mala nongnəban a nza nə dobala raka, ndarə tsəie aba caubikea mala mə'nongginəban nə abea aburana a nza nə dobala. Sə bwa mənana al mənəi yì bwama mənana burí pəri ka, ndarə pak caubikea mala nongnə mālá bebwə.

*Kànigir mala Yesu
amur Kángir*

33 Sə dəm ngga wu ongənəna à banggi abwana mənana a pwarian ngga ama, <<A pà nə kángir

† 5:29 5:29 Balli gbal aba: Mat 18:9; Mar 9:47. ‡ 5:30 5:30 Balli gbal aba: Mat 18:8; Mar 9:43,44. § 5:31 5:31 Balli gbal aba: Nggur 24:1-4; Mat 19:7; Mar 10:4.

aba nyir dang. She awu nə lumsə agir mənana a kána a badəm Mətalabangŋo ama a nə pea ka.>>*

³⁴ Sə mim ngga ən nggə na wun ama, wu kəa kángir dang. Wu kəa kángir nə kùli dang, acemənana nda buŋo-murəm mala Bakuli.†

³⁵ Sə pa wu nə kángir gbal nə nzali dang, acemənana nda buno'tsək-kusəu male. Sə wu kəa kán gbal nə Urəshalima dang, acemənana nda nggea-là mala Murəm Məgule kat.‡

³⁶ Sə kəa kán nə bamuro dang, acemənana a pà nə gandə pələ nyang muro mwashat bə pwasəo ko bə pəndə ka dang.

³⁷ Deki <<E>> mò bə duk <<E,>> sə <<Awo>> mò bə duk <<Awo>>; bə wori mənina ka pur nə ban Məbealbikea.

Yesu kanigir amur pǝ-gbal
(Luka 6:29-30)

³⁸ Wu onŋəna à bang ama, <<Ar məsəu a kún ar məsəu, sə bun minəu a kún bun minəu.>>§

³⁹ Sə mim ngga ən nggə na wun ama, kəa nyesə məbane a kún məbane mənana à pakko ka dang. Bə bwa kweo a takiro məli ka, pələi wi bə takiro.

⁴⁰ Bə bwa na ama nə nggá wulio nə ako daura mò ka, pe wi andə nggea-đaura mò gbal.

⁴¹ Bə bwa tsəo púp ama bə wu o wunəi mel mwashat ka, wu kyan wunəi mel bari.

* 5:33 5:33 Balli gbal aba: Pəris 19:12; Bal 30:2; Nggur 23:21.

† 5:34 5:34 Balli gbal aba: Jem 5:12; Isha 66:1; Mat 23:22. ‡ 5:35

5:35 Balli gbal aba: Isha 66:1; Ang 48:2. § 5:38 5:38 Balli gbal aba: Pur 21:24; Pəris 24:20; Nggur 19:19-21.

⁴² Bə bwa zəmbo ka, pe wi, sə bwa mənana
yiua ak tangna a buo ka, ce a giri nēi dāng.

Yesu kanigir amur
earce abio aməbura
(Luka 6:27-28,32-36)

⁴³ Wu onghəna à bang ama, <<Earce bio
mə'murkala,>>^{*} sə wu binə bioməbura.

⁴⁴ Sə mim ngga ən nggə na wun ama: Wu
earce abi wun aməbura sə wu kə pakhiwi ace
abwana mənana à binəməsə wun sə à kə pa wun
tanni ka.

⁴⁵ Bə wu pak anggo ka wun nē duk amuna
mala Tār wun mənana a kùli ka. Acemənana yì ka,
kə tsək pwari male kə ta amur abwana aməbane
andə aməboarne, sə kə nya mbulo amur amə pək
cauboarna andə amə pək bealbikea.

⁴⁶ Bə earcearəu ma'wun ngga nda ace
amə'earce wun nəmurəia ka, ya tangnakusəu na
wu ndanəi? Nggearə amə'caubikea ka anggo sə à
pakkiyia.

⁴⁷ Sə bə amə'eam wun na nəmurəia wu
makkiyia kùn ngga, nə man sə wu kùti acili
abwana mənana aməkpatam na raka? Nggearə
aməbanza ka anggo sə à pakkiyia.

⁴⁸ Ace mənə ka, wu lùmsə nə cauboarna
kəla mənana Tār wun mana a kùli ka lùmsə nə
cauboarna ka.[†]

6

Yesu kanigir amur
pe amətəle boro

^{*} **5:43 5:43** Balli gbal aba: Pəris 19:18. [†] **5:48 5:48** Balli gbal aba:
Pəris 19:2.

¹ Wu tsəkir wun, wu kəa pakki atúró-boarna ma'wun a baməsə əbwana ace mənana bəà sən wun ngga dāng. Bə wu kə pa anggo ka, pà wu nə kum bəkə tangnakusəu a ban Tár wun mana a kùli ka dāng.*

² Bə wun nə pè amə'tələ boro ka, wu kəa ham nə ce, kəla pè mala amə'kúnbárína abalə andakpapi mala amə Yahudi andə mur anjarbala ka dāng. À kə pa anggo ace mənana bə əbwana sən atúró-boarna malea bəà bəwangsəia. Ən nggə bangga wun məsəcau, à angəəna tangnakusəia puppup.

³ Bə awu nə pè amə'tələ boro ka, ce a eare bə kəbwa sələce gír mənana a pakkiyi ka dāng,

⁴ ace mənana bə pagír mò ka bə pa aba səmbərəa. Sə Tárró mana kə sən gír mənana a kə pè aba səmbərəa ka nə po tangnakusəo.

*Kànigír mala Yesu amur Hiwi
(Luka 11:2-4)*

⁵ Bə wun nə pakhiwi ka, wu kəa pe a pè mala amə'kúnbárína dāng, mənana à kə earce camgi abalə andakpapi andə agauwata anjarbala sə à nə pakhiwi, ace mənana bə əbwana sənəia ka. Ən nggə bangga wun məsəcau à angəəna dəmba à kuməna tangnakusəia.†

⁶ Sə we ka, bə awu nə pakhiwi ka, kutio aba ndà mò, gír kun-nda sə pakhiwi aban Tárró mənana à səngiyi raka. Sə Tárró mana kə sən

* **6:1 6:1** Balli gbal aba: Mat 23:5. † **6:5 6:5** Balli gbal aba: Luk 18:10-14.

gìr mənana a kə pe aba səmbərəa ka, nə po tangnakusəo.

⁷ Sə bə a nda ban pakhiwi ka, kəa camarə bəsələki acau mana baləia pà kàm raka, kəla pə mala amə'kpatalú ka dāng. À kə səni kəla bəsələki acau malea ka nə tsəa Bakuli nə oea.

⁸ Wu kəa pa kəla yia dāng, acemənana ka-niama wun nə zəm ngga, Tár wun angŋəna damba súrənà rə gir mənana wu earkiyice ka.

⁹ Ani ka, sə wun nə pakhiwi:

<<We Tár səm mənana a kùli ka,
bè lùlləo kum gulo.

¹⁰ Domurəm mò bə yiu.

Gìr mənana a earkiyice ka,
bè səm pe a banza,
kəla mənana à kə pe
a kùli ka.

¹¹ Pa səm girlina mala yalung.

¹² Twala səm ban
acaubikea ma'səm,
kəla mənana səm
nggə twali abwana
mana à kə pakka səm
caubikea ka.

¹³ Bwala səm bə səm kəa kutio
aba kārəkiban dāng,
amsə səm a bu Məbealbikea.

[Domurəm, andə rəcandəa,
andə gulo ka amo na kat,
mana masələate pà kàm raka,
Bə do anggo.]>>

14 Bè wu twali abwana ban acaubikea mana à kə pakka wun ngga, Tár wun mənana a kùli ka nè twala wun banì gbal.‡

15 Sə bə wu twali abwana ban acaubikea mana à kə pakka wun raka, Tár wun gbal ka pà nè twala wun ban acaubikea ma'wun dāng.

Yesu kanigir amur Gilmur

16 Bə awu nə gilmùr ka, cè a kur baməsəo kəla pə mala aməkúnbárína dāng. Pak ka à kə kidiki baməsəia ace mənana bəà ləmdəi abwana ama à ndarə gilmùr ka. Ən nggə na wun məsəcau à angŋa dəmba à kuməna tangnakusəia.

17 Sə we ka, bə awu nə gilmùr ka, lak baməsəo sə wu hasə mùrú.

18 Anggo ka abwana pà nè sələ ama a ndarə gilmùr dāng, she kə Tárró mənana à səngiyi raka. Sə Tárró mənana kə sən gír mana a kə pe aba səmbərəa ka nè po tangnakusəo.

Kànigir mala Yesu amur

tsək gəna a kùli

(Luka 12:33-34)

19 Wu kəa rambi bamur rə wun gəna a kani a banza dāng, yì ban mənana a kəm ngga nkungga andə sàsà nè kidiki, sə amən'í nè bun kam à nè kutio à nè pwani ka. §

20 Ndikəna wu tsək gəna ma'wun a kùli, a ban mənana nkungga andə sàsà pà nè kidiki raka, sə ban na mənana amən'í pa nè gandə kutio à nè iun'í kam raka.

‡ 6:14 6:14 Balli gbal aba: Mar 11:25,26. § 6:19 6:19 Balli gbal aba: Jem 5:2,3.

21 Ban mənana gəna mô pək kəm ngga, a kəm sə babumo nə pa gbal.

22 Məsəu ka nda kəla pitəla mənana kə pe bwa təlaban ngga. Bə aməsə bwa ka aməboarne na ka, nə sən gır mana pakkiyi ka pepè.

23 Sə bə aməsə bwa ka aməbane na ka, pà nə sən gır mana pakki ka dang. Sə bə bwa kə sən gır mana pakki ka pepè raka, ləmdə ama pəndəa mənana nda bāləi ka məgule na kərkər.

24 Bwa pà nə gandə duk guro mala amətala bala bari atārəia dāng. She bweni nə binə mwashat atə sə nə earce bi, ko nə pa bamuri a ban bwa mwashat sə nə bəsəki bi. Wu pà nə gandə kpata Bakuli andə boalo atārəia dāng.

*Yesu kanigir amur
gūli arə Bakuli
(Luka 12:22-34)*

25 Nda ən nggə na wun ama, wu kəa pe rə wun tanni nə denyicau bangciu amur do ma'wun, ace gır mənana wun nə li andə mənana wun nə nu ka dāng; ko ace gır mənana wun nə oasəo arə wun ngga. Nggearəi ka, yiləmu kúti gırlina re, sə nggürəu kúti agir-nggürəu re?*

26 Wu sən anyal a kùli; à kə beal dang, à kə can dāng sə à kə rambəa a bà dāng. Sə Tár wun mənana a kùli ka kə linəia. Wun ngga wu kúti anyal re?

* 6:25 6:25 Balli gbal aba: Filp 4:6; 1Bit 5:7.

27 Yana atà wun nè gandə tsək anonggio mala yiləmi bəà yàl kàm bəti nə pe rəi tanni aba denyicau?

28 Palang sə wu kə pe rə wun tanni bə ace agir-nggūrəu? Wu sən to mala apwasəo-bondo mənana a təkuri ka. À kə pak kə túró dāng, sə à kə swàrî bamuria agir-nggūrəu dāng.

29 Sə ən nggə na wun ama nggearə Murəm Solomon aba gulo andə kume male ka oasə agir mə'boarjamni kəla apwasəo-bondo mənəia ka dāng.†

30 Bə 'Bakuli kə pakki abondo agir-nggūrəu anggo ka, mənana à ndakam yalung sə li ka à pisənia a bəsa ka, pà nè pakka wun agir-nggūrəu mənana kútì mənə ka re? Ma'wun ngga gūliarəu mana wu ndanəi a ban 'Bakuli ka nda biki kyauwe ka!‡

31 Cə wu kəa buanəbum wun ama, <<Mana səm nè li, ko mana səm nè nu, ko mana səm nè oasəo>> ka dāng.

32 Amənia ka à nda ka gir mənana aməbanza alkiyitea ka. Tár wun mənana a kùli ka, sələna ama wu kə paktəle amənia yì agir ka.

33 Wu tsək alta Domurəm mala 'Bakuli andə pakki agir mənana earkiyice ka a dəmba, sə amənia yì agir kat ka, à nè pa wun nia.

34 Balə wun bə kəa kasəkya amur cau mala lí dāng, acəmənana pwari mala lí ka ndanə amale yì tanni. Koya pwari ka ndanə atanni male mənana

† **6:29 6:29** Balli gbal aba: 1Amur 10:4-7; 2Kpa 9:3-6. ‡ **6:30 6:30** Balli gbal aba: Mat 8:26; 14:31; 16:8.

à kārəa rəi ka. §

7

Kəa pakki abwana bashi dāng
(Luka 6:37-38,41-42)

¹ Wu kəa pakki abwana bashi dāng, ace mənana 'Bakuli bə kəa pakka wun bashi raka.

² Kəla mənana wu kə bashia abwana ka, anggo sə 'Bakuli nə bashia wun; sə kəla mənana wu kə pang nə abwana ka, anggo sə 'Bakuli nə pang nə wun.*

³ Ace mana sə a kə sən kəkar mənana a məsə bio ka, sə a sən gbəlanggun mənana aba mò yì məsəu ka dāng?

⁴ Bə a na raka, lang sə a nə ne bio ama came mə pusə kəkar a məsəo, sə we ka nggea gbəlanggun na gaurə a məsəo ka?

⁵ We mə'kunbarina, pusə gbəlanggun mənana a məsəo ka peatu, sə awu nə sənban pepè mənana a nə pusəi bio kəkar mana a məsəi ka.

⁶ Gír mənana à tarrì ace 'Bakuli ka wu kəa pè anvwa dāng. Bə wu pa anggo ka, à nə kàrra à nə nəmnggi wun. Wu kəa túrì atəmbərəm-bala agir məboarne ma'wun dāng. Bə wu pa anggo ka, à nə parkia a bakusəia.

Yesu kanigir amur
zəmba a ban 'Bakuli
(Luka 11:9-13)

§ 6:34 6:34 Balli gbal aba: Mat 19:28; Mar 10:29-30; Luk 18:29-30.

* 7:2 7:2 Balli gbal aba: Mar 4:24.

⁷ Wu zəm̄ba a ban Bakuli, nə pà wun; wu alte a bu Bakuli, wun nə kùmô; wu wali Bakuli kunkurəm, nə mən̄ba wun.

⁸ Bwa mən̄ana kat zəm̄ ngga à nə pe wi; bwa mən̄ana alte ka nə kùmô; sə bwa mən̄ana wal kunkurəm ngga, à nə mən̄bi wi.

⁹ Yana atà wun mən̄ana bə̄ muni zəm̄bi wi ndəmo ka, nə pe wi tali?

¹⁰ Ko bə̄ zəm̄bi wi n̄ji ka, nə pe wi n'you ka?

¹¹ Kat andə bealbikea ma'wun ngga wu sələ pe amuna ma'wun aɓoro məboarne, sə nə Tár wun mən̄ana a kùli ka? Ndanə ɓabum mana ɓoaro kutibanì ka nə pe aɓwana mən̄ana à zəm̄bi wi ka, agir məboarne!

¹² Aɓa gír kat ka, pakki aɓwana agir mən̄ana a earkiyice ama bə̄a pakko ka. Mənia ka nda ɓá Nggurcau mala Musa andə kanigir mala amə'ɓangnəa mala Bakuli.†

*Kunbala ká Kùli andə
kunbala ká Lú-bəsa
(Luka 13:24)*

¹³ Wu kútí nə kunbala məbweari, acemən̄ana kunbala ká lú-bəsa ka mətangɲe na, sə tanjarnì ka kwan dāng. Aɓwana pas sə à kə kútí a njarnì.

¹⁴ Sə kunbala ká yiləmu ka məbweari na, sə tanjarnì ka məkwane na. Aɓwana mən̄ana à kə kumi ka, à làkkì dāng.

*Aɓwana andə atúró malea
(Luka 6:43-44; 13:25-27)*

† 7:12 7:12 Balli gbal aɓa: Luk 6:31.

15 Wu tsəkir wun arə amə'bangnəa mə'nyiri.
Pak ka à kə bəsəki rəia kəla anzur, sə məsərəia
ka anvwa bəndo mə'lülle na.

16 Wun nə sūrəia arə atúró malea. Zwe pa
nə pusə bəla anap dāng. Sə imdi pa nə bəl vwari
dāng.

17 Anggo gbal koya nggun məboarne ka kə
pusə bəle məboarne, sə nggun məbane ka kə pusə
bəle məbane.

18 Nggun məboarne pa nə pusə bəle məbane
dāng, sə nggun məbane pa nə pusə bəle məboarne
dāng.

19 Nggun mənana kat pusə bəle məboarne
raka à nə kasəi à nə túrí a bəsa.‡

20 Anggo sə wun nə sūrə amə'bangnəa mə'nyir
nì arə atúró malea.§

21 Abwana na mənana kat à kə tunəam ama,
<<Mətalabangŋo, Mətalabangŋo>> ka, sə à nə
kutio a Domurəm mala kùli ka dāng, she bwa
mənana kə pak gír mana Tárrám mana a kùli ka
earkiyice ka.

22 A masələata apwari ka abwana pas nə yiu à
nə nam ama, <<Mətalabangŋo, Mətalabangŋo, nə
lùlləò sə səm hamnə cau re, sə nə lùlləò sə səm
pusəki akukwar, səm pakki agir-ndələki pas re?>>

23 Pələa mə nə banggia wia ama, <<Ən
sūrə wun pale dāng. Wu upi banam, wun
amə'bealbikea!>>*

Kwakita kusəba mala Mə'sələe

‡ 7:19 7:19 Balli gbal aba: Mar 3:10; Luk 3:9. § 7:20 7:20 Balli
gbal aba: Mat 12:33. * 7:23 7:23 Balli gbal aba: Ang 6:8.

andə mala Gəmbwa
(Luka 6:47-49)

²⁴ Ace mani ka, bwa mana kat kə ok amənia yì acau mem sə kə kpatea kə pea ka, à nè kàni rəì arə bwa məsəle mənana bak bala male amur tali ka.

²⁵ Mbulo nya, mur lo akiban, gung-mbulo bua wal arə mənìa yì bala ka. Sə balae kpa dāng, acemənana kusəba ka à kwákìtè amur tali.

²⁶ Sə bwa mana kat kə ok amənia yì acau mem sə kə kpatea raka à nè kàni rəì arə gəmbwa mənana bak bala male amur sala ka.

²⁷ Mbulo nya, mur lo akiban, gung-mbulo bua wal arə mənìa yì bala ka. Sə balae kpa, nggea kpa məcandəe!

²⁸ Lang Yesu maləna naki amənia yì acau ka, abwabundəa pak ndali arə kanigir male,

²⁹ acemənana kanigir male ka ndanə rəcandəa. Pa kəla mala aməkani Nggurcau malea dāng.†

8

Yesu twali bebwa ban
rəkwana male
(Markus 1:40-45; Luka 5:12-16)

¹ Lang Yesu sùlənì mūr nkono ka, bwabundəa pas kana atè.

² Bè mədakali yiu a baní yì bunno a badəmbi sə na ama, <<Bwaməgule, bə a nə ear ka, a nə twəlām-ban rəkwana man bə rəam boarnsari.>>

³ Sə Yesu ləmdə buì je bwabure sə na ama, <<Ən earəna, bə rəo boarnsari.>> Àkə banì kara kwánó dakali nying rəì.

† 7:29 7:29 Balli gbal aba: Mar 1:22; Luk 4:32.

⁴ Sə Yesu ne wi ama, <<Kəa ne kəbwa dāng. We ka, kyane kya ləmdə rəo a ban pəris, sə wu pa boro mənana Musa bang ama bəə pà ka, mənana nə ləmdə twalban rəkwana mo a bania ka.>>*

*Gūliarəu mala bə
Bwaməgule Soje*

(Luka 7:1-10; Yohana 4:43-54)

⁵ Kutio mala Yesu aba nggea-là Kapanahum ka, bə bwaməgule mala asoje yiu a baní kə zəmbi wi

⁶ ama, <<Bwaməgule, muna-bala mem na ban nongjo a bala nə kwánó rəwuna, nda aba tanni kərkər.>>

⁷ Yesu ne wi ama, <<Mə nə ká mə nə twali wi ban rəkwane.>>

⁸ Bwaməgule soje pələa eari wi ama, <<Bwaməgule, ən kārəa wu yiu a bala mem dāng. Ne kwane cau, sə muna-bala mem ngga rəi nə mala.

⁹ Nggearə mim ngga mə nda abata bebwə sə mə ndanə asoje a batam. Kani bə ən ne mənía ama, <Kyane> ka, nə ká; sə bə ən ne mənó ama, <Yiu> ka, nə yiu. Bə ən ne guro mem ama, <Pak ani> ka, nə pa.>>

¹⁰ Lang Yesu ok cau mənía ka, ce nī pe wi ndali. Sə pələa ne aməkpate ama, <<Ən nggə na wun məsəcau, ən malaká kum kəbwa aba nzali Isərayila nə gūliarəu məgule kəla man dāng.

¹¹ Mə ndarə bangga wun, a bwana pas nə purkio arə aban dāngdāng a bum banza à nə yia

* 8:4 8:4 Balli gbal aba: Pəris 14:1-32.

do a Domurəm mala kùli, à nè lìli banboarnado atã Iberayim, andə Ishaku, andə Yakupu.†

¹² Sə abwana m̃ana bə́ à nda à nè duk amə'ḃala-murəm ngga à nè ramtea a nza aba pəndəa. À nè bua à nè nəmnggi munabuia.>>

¹³ Yesu pələa ne ḃwaməgule soje ama, <<O a ḃala. Kəla mənana a pa ḃabumo arəi ka, anggo sə nè pa.>>

Akə bá nacau mənə ka rə munê mala.

Yesu twali abwana pas

ban rəkwana

(Markus 1:29-34; Luka 4:38-41)

¹⁴ Yesu wari a ḃala mala Bitərus. Yi kum nkil Bitərus məbwame aban nongŋə nə kwánó ḃauwa.

¹⁵ Sə Yesu je a garabui, kara ḃauwa mali rəi. Pələa lo pe Yesu girlina.

¹⁶ Nə pwarikpəra mənə ka à yiu nə abwana pas a baní, amənana nə akukwar a rəia ka. Pusə akukwar mənə nə cau. Sə aməkwánó ka twalia wia ban arəkwana malea kat.

¹⁷ Yesu pak mənía yì gír ka ace mənana bəà lùmsə ḃangnəa mala Ishaya mənana ama:

<<Yi ak arəpangŋa ma'səm
sə twal akwánó ma'səm.>>‡

Gír mənana aba

kpata Yesu ka

(Luka 9:57-62)

¹⁸ Lang Yesu sən làkkì mala abwana mənana à yiu a baní ka, tsək alaggana male bəà yàle a bə nkaring Garang.

† **8:11 8:11** Balli gbal aba: Luk 13:29. ‡ **8:17 8:17** Balli gbal aba: Isha 53:4.

¹⁹ Bè məkani Nggurcau yiu a baní sə ne wi ama, <<Maləm, mə nə ká atò ko aya ban a nə ká kam ngga.>>

²⁰ Yesu ne wi ama, <<Amə'nzəgban ndanə atūli, sə amuna-nyal mana à kə gya kùli ka, à ndanə andea, sə Muna mala Bwa ka, pànə ban mənana nè nong kam ngga dāng.>>

²¹ Bè məkpatə yi ne wi ama, <<Bwaməgule, nyem bə ən kyane mə kya tsək lú tárrám peatu sə mə nyare mə nə yia kpatə.>>

²² Sə Yesu ne wi ama, <<Nying alú bəà tsək alú malea, sə we ka kpatam.>>

Yesu tamsə gung məcandə

(Markus 4:35-41; Luka 8:22-25)

²³ Pələa Yesu kutio aba waru sə alaggana male eauwe atə.

²⁴ Puro malea aba nggeamùr ka, kara nggea gung məcandə loarəia, mur kə ali aba waru. Sə Yesu ka nda a ntulo.

²⁵ Alaggana male wario à kya loasəi sə à ne wi ama, <<Bwaməgule, amsə səm, səm nda səm nè limge!>>

²⁶ Sə nea wia ama, <<Wun ngga, gūli ma'wun arə Bakuli kyau fat. Palang sə bāngciu pakka wun?>> Pələa lo sà arə gung andə eaki-nkono mala nggeamùr. Kara ban pwal ateà dəong.

²⁷ Sə abwana mənəia ka à ndali sə à na ama, <<Ya ulang bwa nda mənəia, mənana gung andə eaki-nkono mala nggeamùr à kə oki wi ka?>>

Yesu pusə akukwar

arə aburana bari

(Markus 5:1-20; Luka 8:26-39)

²⁸ Lang Yesu yi eauna a nkaring garang, a bu-nzali mala amə Gadara ka, yi je andə aburana bari mənana à ndanə akukwar a rəia ka. À pur abalə abembe sə à kə yiu a baní. Biki lúllô malea tsəa kəbwa kə kar a njargula mənə dang.

²⁹ À loasə già arə Yesu ama, <<Mana a alkiyite arə səm, we Muna mala Bakuli? A yiua pa səm tanni sə pwari malaká karə dang le?>>

³⁰ Abania tù ka atəmbərəm-bala nia pas à kə lili a domwan malea ka.

³¹ Akukwar nì pələa à zəmbi Yesu ama, <<Bə a nə pusə səm ngga, tasə səm aba domwan mala atəmbərəm-bala.>>

³² Yesu nea wia ama, <<Wu kyane!>> Sə akukwar nì puro, à kya kutio arə atəmbərəm-bala. Pələa domwan mənina kat ka tù atārəia nə mire, à kya bunno a kun gwanyì, a sukkio a mùr à wukio.

³³ Amə'yál atəmbərəm-bala twal mire aban o a là. À kya bang gír mənana kum atəmbərəm-bala ka andə cau mala aburana bari mənana à pusə akukwar arəia ka.

³⁴ Sə là pur kat, à yiu aban Yesu. À nə yia sən Yesu ka, à buakia rəi bə nying bu-nzali malea.

9

*Yesu twali bə mərəwuna
rəkwana male
(Markus 2:1-12; Luka 5:17-26)*

¹ Yesu pələa eauwe a waru, yàlè a nkaring o a la male.

² Abea aḃwana yinəi wi nə bə mərəwuna a kala. Lang Yesu sən gūliarəu malea ka, ne məkwánó

ama, <<Nwangse babumo, munem, à twaləno ban acaubikea mò.>>

³ Abea aməkani Nggurcau nea rəia ama, <<Bwa mənəia kə twal bamúri ama yì ka, Bakuli na!>>

⁴ Acemənana Yesu súrənà rə denyicau malea ka, banggia wia ama, <<Palang sə wu kə pak denyicau məbane a babum wun anggo?

⁵ Mə ye na kwano kúti bì: bəà na ama, <À twaləno ban acaubikea mô> le, ko bəà na ama, <Lo gya?>

⁶ Sə ace mənana bə wu sələ ama Muna mala Bwa ka ndanə rəcandəa a banza nə twalban acaubikea ka, mə nə ləmdəa wun.>> Pələa Yesu pələa aban mərəwuna sə ne wi ama, <<Lo kar kala mô o a bala mò.>>

⁷ Sə bwabure par bui lo o a bala.

⁸ Abwana mana à ram ngga, bangciu pakkia wia arə gir mana à sən ngga. À bwangsə Bakuli mənana pè abwana-məpəndəe ulang man yì rəcandəa ka.

Yesu tunə Matiu bə kpate

(Markus 2:13-17; Luka 5:27-32)

⁹ Yesu puro nə kúti ka yì sən bəbwa mana à tunəki ama Matiu mə'ak boalo-cemi, aban do aba tara ak boalo-cemi. Yesu ne wi ama, <<Yiu atəm.>> Kara lo o atə Yesu.

¹⁰ Lang Yesu na ban li a bala ka, amə'aki aboalo-cemi pas andə abea abwana mana amə Farisi twalia amə'caubikea na ka, à yì do atə Yesu andə alaggana male a ban li.

¹¹ Sə amə Farisi sən Yesu aban li andə abwana mənəia ka, à dī alaggana male ama, <<Ace man

sə bʷaməgule ma'wun kə lili andə amə'ak boalo-
cemi andə amə'caubikea?>>*

¹² Yesu nə ok man yì cau ka pələa earia wia ama,
<<Abwana mənana rəia bang ngga kəgìr oasəia
arə məsonzəo dāng; aməkwánó na à alkiyita
məpaburi ka.

¹³ Wu kyane wu kya bəl bá mənina yì nggur-
cau mana ama: <Sən məsəswatər na ən earkiy-
ice ka, pà gìr'nkila na dāng.> Ən yiu ace tunə
amə'cauboarna dāng, nda ace amə'caubikea.>>†

Abwana dī Yesu amur gilmùr
(Markus 2:18-22; Luka 5:33-39)

¹⁴ Àkə pwari mənə ka alaggana mala Yohana
Məbatisəma yiu a ban Yesu sə à dī ama, <<Man
tsəa sə səm sənə amə Farisi ka, səm nggə gilmùr
sə alaggana mo ka à kə gilmùr dāng?>>

¹⁵ Yesu nyesəia wia ama:

Lang sə agyajam mala bura-māfela nə pak
bumkidíkea mənana nda a bania peatu ka?
Pwari nə nggá yiu à nə yia twal bura-māfela a
rəia; a pwari sə à nə gilmùr.

¹⁶ Kə bwa pà nə kpakəri eakəna daura nə
kasəna nggubya məbəshe dāng. Bəa pa anggo
ka kasəne məbəshe nə yia tsək eakəna daurae
nə san kpəm nə wori man dīdʷal ka.

¹⁷ Sə dəm ngga, kəbwa pà nə so bəsa mùr-
anap abalə asambəram mə'e dāng. Bə soe ka
asambərami nə arkia, sə mùr-anap ni nə sukkio,
sə asambərami nə uebà. Bəsa mùr-anap ka à kə

* **9:11 9:11** Balli gbal aba: Luk 15:1,2. † **9:13 9:13** Balli gbal aba:
Mat 12:7; Hos 6:6.

soe abalə asambəram məbəshe. Anggo sə ya
kəm ngga à nè àwá.

*Yesu loasə lú sə twalban rəkwana
(Markus 5:21-43; Luka 8:40-56)*

¹⁸ Lang Yesu na ban nea wia amənia yì acau ka, bə bwaməgule ndakpapi mala amə Yahudi yiu yì kũ`ndəó a bədəmbi, ne wi ama, <<Boarnsarilem wu àkə dyadyan. Yiu tsək buo arəi, sə məsəi nè sa nè pak yiləmu.>>

¹⁹ Yesu pələa lo o atè, andə alaggana male.

²⁰ Nè nggə ká ka, bə bwama mənana nkila kə kángí arəi apələkia lum-nong-bari ka, kar a nzəmi yì je kun daura male.

²¹ Ne bəmúri ama, <<Bə mə nè kumô mə je daura male ka, rəam nè málá.>>

²² Yesu pələ rəi səni, sə ne wi ama, <<Bwama, bangciu bə kəa pakko dāng! Gūliarəu mo arəəm twaləno ban kwánó mo.>> Àkə banì mənə sə rə bwame málá.

²³ Kutio mala Yesu a bala mala mənə yì bwaməgule ka, yì sən amə'twang ntetu andə abwana mana à ramba à kə bua ka.

²⁴ Pələa nea wia ama, <<Wu məsə! Boarnsarile wu nə wú dāng. Nda a ntulo.>> Kara à oali nə oalo.

²⁵ Lang à tsəngnənə abwana à purna a nza ka, Yesu kutio bwal boarnsarile a garabui, sə lo dumnədo.

²⁶ Mənia yì cau ka akiban kat aba mənə yì bu-nzali ka.

Yesu mən məsə ante

27 Yesu purni ban mæno nè nggè o ka, abea ante bari lo aban ká atè. À loasè già ama, <<Muna mala Dauda‡, bwamur sëm!>>

28 Lang Yesu kutina a bala ka, ante mænia yiu a baní, sè díá ama, <<Wu earëna nêi ama mæ nè gandë mæn aməsə wun le?>>

À eare ama, <<E, Mətalabangŋo!>>

29 Pələa je məsəia sə na ama, <<Kəla mənana wu earëna nêi ka bə̀ dupa wun anggo.>>

30 Àkè baní, məsəia mænə. Sə Yesu nunkiria pepè ama, <<Wu kəa nē kəbwa ce dāng.>>

31 Səa ma à puro à kya mesə ce Yesu a bu-nzali mæno kat.

Yesu tsək mətalasə-bunna nacau

32 À nda ban puro à nè o ka, abea bwana yiu nè bəbwa mənana kukwar kutia rəi sə kə gandə nacau raka aban Yesu.

33 Yesu pusə kukwar mənana arəi ka, àkè baní bwa mənana kə gandə nacau díďyal raka, tita nacau. Bwabunda ndali sə à na ama, <<Səm malaká sən kəgír kəla man aba Isərayila dāng.>>

34 Sə amə Farisi ka à yi bang ama nè murəm mala akukwar sə Yesu kə pusəki akukwar.Š

Yesu sən məsəswatər mala abwana

35 Yesu gya arə anggea-là andə amuna-là kat, aban kanigir abalə andakpapi mala amə Yahudi, kə hamnə Cau Amsəban mala Domurəm mala

‡ 9:27 9:27 Muna mala Dauda: Ko <<Məkà Dauda.>> § 9:34 9:34
Balli gbal aba: Mat 10:25; 12:24; Mar 3:22; Luk 11:15.

Bakuli, sə kə twalban akwánó andə arəpangɲa kat.*

³⁶ Lang yi sən lakkì mala abwabundəa ka, məsəswatər malea pakki wi, acemənana à nda aba tanni. Kə məpyauməsəu pa amúrià dāng, kəla anzur mənana yalu pa amúrià raka.†

³⁷ Pələa ne alaggana male ama, <<Túró Wal-məsa ka nda kpəm, sə amətúró lakkì dāng.

³⁸ Wu zəmbi Mətala-baban bə tasə amətúró bəà yiu a baban male.>>‡

10

*Yesu túr Alaggana male
lum-nong-bari*

(Markus 3:13-19; 6:7-13; Luka 6:12-16; 9:1-6)

¹ Yesu tunə alaggana male lum-nong-bari sə pea wia rəcandəa bəà pusə abangɲo məbane sə bəà twalban koya kwánó andə rəpangɲa.

² Amənia ka à nda ka lullə amə'mishan lum-nong-bari: A dəmba ka nda Shiman (mənana à tunəki ama Bitərus ka) andə mə'eambi Andəru; Jemis andə mə'eambi Yohana (amuna mala Zabadi);

³ Filip andə Batalomi; Toma, andə Matiu (mə'ak boalo-cemi); Jemis (muna mala Alfiyus), andə Tadausus;

⁴ Shiman (mə'earce came ace là male), sə Yahuda Iskariyoti (mənana mak Yesu ka).

⁵ Yia mənia lum-nong-bari ka Yesu tasəia sə nea wia ama:

* **9:35 9:35** Balli gbal aba: Mat 4:23; Mar 1:39; Luk 4:44. † **9:36 9:36** Balli gbal aba: Bal 27:17; 1Amur 22:17; 2Kpa 18:16; Ezək 34:5; Mar 6:34. ‡ **9:38 9:38** Balli gbal aba: Luk 10:2.

Wu kəa ká a ban aɓwana mənana amə Yahudi na raka dāng. Wu kəa kàr a bekə la mala amə Samariya dāng.

⁶ Wu dəshi anzur mala amə Isərayila mənana à ɓwarki ka.

⁷ Ká ma'wun ngga, kə cau mənia ka nda wun nə hamnəi ka: <<Domurəm mala kùli gbashina.>>

⁸ Wu twalban rəkwana, wu loasə alú, wu sonzə amədakali, wu pusəki akukwar. Bà sə à pà wun. Wu pè aɓwana gbal bà.

⁹ Wu kəa twal kə boalo a bu wun ko a ləpan dāng, koya ulangnì nani ka.

¹⁰ Wu kəa twal kə luru ko daura andə nkura nggadya, ko gara-gya a bu wun dāng. Məturo ka bəà pè wi gír mənana boaro bə kum ngga.

¹¹ Bə ya nggea-là ko muna-là wu kútí kam ngga, wu alta ɓwa məboarne mənana nə ak wun ngga, wu suləo a baní bà pwari mənana wun nə nyینگənà lê nəi ka.

¹² Bala mənana wun nə kútí kam ngga, wu nea wia ama bə rə wun pwalo.

¹³ Bə aməbalae ak wun ngga, bə dorəpwala ma'wun do ateà, sə bəà ak wun raka, bə dorəpwala ma'wun nyare atà wun.

¹⁴ Bə ya bala ko là mənana gingsə wun ko kwakikiri arə cau ma'wun raka, bə wun nə nying banì ka, wu kətəriki tú là malea mənana a kusə wun ngga.*

¹⁵ Ən nggə na wun məsəcau, a pwari bashi ka, amə Sodom andə amə Gomora ka, bashi malea nə boari mala ala mənə.

* **10:14 10:14** Balli gbal aba: Atúró 13:51.

*Tanni mana kə yiu amur
aməkpata Yesu ka*

(Markus 13:9-13; Luka 21:12-17)

¹⁶ Mə ndya ən nggə túr wun kəla anzur abalə anvwə bondo. Ace mani ka, wu dum nə kwaro kəla an'yaú, sə wu duk amə'dwanyicaú arəu kəla akutu.†

¹⁷ Wu par kir wun nə abwana. À nè kánə wun aban amə'bashi. À nè kok wun abalə andakpapi malea.‡

¹⁸ À nè kánə wun a badəmbə amurəma andə amətala nzali ace cau mem, ace mənana bə wu bang Cau Amsəban mem abania sə aban abwana mənana amə Yahudi na raka.

¹⁹ Sə bə à yì bwalkina wun ngga, balə wun bə kəa kasəkia arə cau mənana wun nə na ko lang sə wun nə na ce ka dāng. Àkə pwari mənə Bangɲo mala Bakuli nə pà wun cau mənana wun nə na ka.

²⁰ Acemənana wu nda wun nə nacau ka dāng, Bangɲo mala Tár wun na nə nacau nə kún wun ngga.

²¹ Mə'eambu nə mak mə'eambi bəà wali. Tárrú nə mak muni bəà wali. Amuna nə pələa arə atárrià andə anggea sə à nè tsəa bəà walia.§

²² Abwana kat à nè binəməsə wun acem; sə bwa mənana cam kàngkàng aban ká masələate ka nə àwá.*

²³ Bəà pà wun tanni a bə la ka, wu bangɲa wu kya bə. Ən nggə na wun məsəcau kaniama

† **10:16 10:16** Balli gbal aba: Luk 10:3. ‡ **10:17 10:17** Balli gbal aba: Mar 13:9-11; Luk 12:11,12; 21:12-15. § **10:21 10:21** Balli gbal aba: Mar 13:12; Luk 21:16. * **10:22 10:22** Balli gbal aba: Mat 24:9,13; Mar 13:13; Luk 21:17.

wun nè mal gya arə alá mala amə Isərayila kat ka,
Muna mala Bwa nyarəna yina.

²⁴ Mə'eauləkigir kúti məkani wi gír dāng. Sə
muna-bala kúti mətala-bala male dāng.[†]

²⁵ Mə'eauləkigir ka bə alte bə kum do kəla
maləm male, sə muna-bala ka bə alte bə kum do
kəla mətala-bala male. Bə mətala-bala ka à tunəi
ama Murəm mala akukwar[‡]ka, acili aməbala
ka lulləu mana à nè tunəia nēi ka nè biki nè
kutibanì![§]

*Bwa mənana wun nè
banggi wi ka
(Luka 12:2-7)*

²⁶ Ace mani ka bangciu bə kəa pakka wun arə
abwana dāng. Gír mənana à mbuḃḃəki tè ado
ka tè nè nggá puro, sə kəgír pà kàm mənana
səmbərəa sə à pà nè sələce raka.*

²⁷ Acau mənāia ən nggə na wun a pəndəa ka,
wu kya nea a banfana. Cau mənana ən sherəa
wun a kir wun ngga, wu hamnə ce amur akurəm.

²⁸ Wu kəa banggi abwana mənana à kə wal
nggūrəu ka dāng; à pà nè gandə je yiləmu dāng.
Bwa mənana wun nè banggi wi ka nda kə Bakuli
mwashat, mənana nè kidiki nggūrəu andə yiləmu
a lú-bəsa ka.

²⁹ Amuna-nyal bari ka à kə mea kwapo
mwashat re? Sə anggo ka kə bə pà kàm mwashat

[†] **10:24 10:24** Balli gbal aba: Luk 6:40; Yoh 13:16; 15:20. [‡] **10:25**

10:25 Murəm mala akukwar ko Be'elzebul ko Be'elzebup [§] **10:25**

10:25 Balli gbal aba: Mar 9:34; 12:24; Mar 3:22; Luk 11:15.

* **10:26 10:26** Balli gbal aba: Mar 4:22; Luk 8:17.

nè kpa a nzali nè wú sè pà né səlæe mala Tár wun raka.

³⁰ Nggearə anyiaun-bamur wun ngga à balnia.

³¹ Ace mani ka bangciu bə kəa pakka wun dāng. Wu kúti amuna-nyal kusə pas.

*Bang Pabamuru mô
a dəmbə abwana
(Luka 12:8-9)*

³² Bwa mənana bang pabamuru male arəəm a dəmbə abwana ka, mə nə twalce gbal ama yi ka, memna a badəm Tárrám mənana a kùli ka.

³³ Sə bwa mənana makgír súrəəm a dəmbə abwana ka, mim gbal ka mə nə makgír súrəè a badəm Tárrám mənana a kùli ka.†

*Kpata Yesu nə yiu nə gapitarəu
(Luka 12:51-53; 14:26,27)*

³⁴ Wu kəa twali ama ən yiua yinəi banza dotarəu. Awo, ən yiua yinə dotarəu dang, ən yiua yinə nggeabyau.‡

³⁵ Ən yiua pələ
<<Bwabura arə tárri,
muna-bwama arə ngge,
sə bwama arə
nkili-məbwame;

³⁶ abwana mana a bala
mala bwa ka,
à nda à nə pələ
abi-məbura ka.>>§

† **10:33 10:33** Balli gbal aba: 2Tim 2:12. ‡ **10:34 10:34** nggeabyau:
Ko <<gapitarəu ko lwa ko wal-lú.>> § **10:36 10:36** Balli gbal aba:
Mik 7:6.

37 Bwa mənana earce tárri ko nggè kútiām ngga, kārəa nə duk məkpatam dāng. Bwa mənana earce muni məbwabure ko məbwame kútiām ngga, kārəa nə duk məkpatam dāng.

38 Bwa mənana twal nggun-gangndəi male sə yiu atəm raka, kārəa nə duk məkpatam dāng.*

39 Bwa mənana kə yál yiləmi ace amsəe ka nə nggá dʋanyibani, sə bwa mana túrtà yiləmi acem ngga, nə nggá kumi.†

Atangnakusəu
(Markus 9:41)

40 Bwa mənana ak wun ngga mə nda akiyam ngga. Sə bwa mana em ngga ndarə ak bwa mənana tasəam ngga.‡

41 Bwa mana ak məbangnəa mala Bakuli acemənana ama yì ka, bwa mala Bakuli na ka, nə kum tangnakusəu mala məbangnəa. Sə bwa mənana ak mə'cauəoarna ace mənana ama yì ka, mə'cauəoarna na ka à nə pe wi tangnakusəu mala mə'cauəoarna.

42 Ko bə mūr pwala na a kwap sə koya bwa pè mwashat atà aməkèke mənəia, acemənana ama məkpatam na ka, bafo nə kum tangnakusəi.

11

Diban mala Yohana
Məbatisəma a ban Yesu
(Luka 7:18-35)

* **10:38 10:38** Balli gbal afa: Mat 16:24; Mar 8:34; Luk 9:23.

† **10:39 10:39** Balli gbal afa: Luk 17:33; Yoh 12:25. ‡ **10:40 10:40** Balli gbal afa: Luk 9:48; 10:16; Yoh 13:20; Mar 10:37.

¹ Anzəm mana Yesu yi maləna ne alaggana male lum-nong-bari amənia yì akwarkiru ka, pələa nying ban mənə kutio o nə nggá kanigir andə hamnə cau arə alá mala amə Galili.

² Yohana Məbatisəma ka nda a ndàkurban sə ok cè agir mana Kərəsti kə pea ka, pələa túr alaggana male

³ bəà kya dī ama, <<A nda Mə'amsəban mənana səm kundəkiyi mūrī ka le, ko bə səm tsək məsə səm arə bebwa dāng?>>

⁴ Yesu nyesəia wia ama, <<Wu nyare wu kya ban Yohana wu kya banggi wi cau mala agir mana wu kə sənia sə wu kə oea ka.

⁵ Ante kə sənban, agbakərə kə gya, à kə twali amədakali ban a akwánó-bəsa malea, aməkir'ara kə okban, à kə loasə alú, sə à kə hamnə Cau Amsəban a ban amə'tər.*

⁶ Tsəkbu mala Bakuli na amur abwana mənana kum bə kəgír annda arəàm raka.†>>

⁷ Lang alaggana mala Yohana purna à nə nggə o ka, Yesu tita ne abwana cau amur Yohana ama:

Mənana wu puro wu wari aba pədanban a njenja aban Yohana ka, mana de wu wari a səne? Wu wari a sən ndərdangja mənana gung kə dəurəki ka le?

⁸ Bə pa ana raka, mana wu puro wu wari a səne? Wu wari a sən bwa mana oasə agir-nggūrəu məboarne arəi ka le? Awo, abwana mənana à oasəkiyi agir-nggūrəu məboarne arəia ka à nda abalə apalta mala amurəma.

* **11:5 11:5** Balli gbal aba: Isha 35:5,6; 61:1. † **11:6 11:6** à kum bə kəgír annda arəàm raka: Ko <<kum bə kəgír arəàm mənana nə tsəi nə bwakibuì arə earnə mim ngga raka.>>

⁹ Sə mana de wu wari a səne? Məbangnəa na le? E, ən nggə bangga wun, yi ka kúti məbangnəa.

¹⁰ Yi nda bwa mənana à gilə mənía yi cau amurí ka ama:

<<Mə nə túr məturonjar
mem a badəmbo,
mənana nə yia giləkió njar
ace yiu mô ka.>>‡

¹¹ Ən nggə na wun məsəcau: Atà bwapəndəa kat ka à malaká bəl kəbwa a banza man mənana kum gulo kúti mala Yohana Məbatisəma ka dāng; səama bwa məkyauwe kat a Domurəm mala kùli ka, kúti Yohana nə gulo.

¹² Lo a nza mala Yohana Məbatisəma yi bwal a dyan ngga, Domurəm mala Kùli ka kə nutanni kərkér a bu abwana, sə amə bumpina ka à kə é nə rəcandəa.

¹³ Amə'bangnəa mala 'Bakuli kat andə maləmce Nggurcau mala Musa ka, à hamna nə cau amur Domurəm mala 'Bakuli yi pur a pwari mala Yohana. §

¹⁴ Sə bə wun nə eare wun nə ak cau mənía ka, Yohana ka nda Iliya mənana à bang ama nə yiu ka.*

¹⁵ Bwa mənana kat ndanə akiru okban ngga bə ok cau.

¹⁶ Arə mana sə mə nə kàni amə'nza man? À nda kəla amuna mana à do aba limo sə à kə akiarəia tunəkiban nə cau ama:

¹⁷ <<Səm twangga wun ntetu,
sə wu ta'nggwam dāng;

‡ **11:10 11:10** Balli gbal aba: Mal 3:1. § **11:13 11:13** Balli gbal aba:

Luk 16:16. * **11:14 11:14** Balli gbal aba: Mal 4:5-6; Mat 17:10-13; Mar 9:11-13.

səm tuka wun nggyal bua lú,
sə wu bua dāng.>>

18 Yohana yiu, liki kəgìr dāng, sə nuki kəgìr gbal
dāng. À yi bang ama, <<Ndanə kukwar arəi.>>

19 Muna mala Bwa yiu kə li sə kə nu, à yi
bang ama, <<Məligula na sə mə'biki nu mur anap
na, gyajam mala amə'aki aboalo-cemi andə acilia
amə'caubikea ka.>> Sə sələe mala Bakuli ka à kə
súrəi arə túró male.

Yesu bəsəki aməbinə pwanzali
(Luka 10:13-15)

20 Yesu kùtí a naki acau nə bumkidíkea amur
alá mana kya pakki agir-ndali kàm kùtì acili abân
kat ka, acemənana à binə pwanzali bəà nying
acaubikea malea ka. Na ama:

21 Wun amə Korazin, ban nə bikea wun! Wun
amə Beseda, ban nə bikea wun! Bè ama agir-
ndali mənana ən pea abalə alá ma'wun ngga à
nda ən pea arə alá mala amə Taya andə amə
Sidon ngga, bə́ à oasəkina asanginagìr arəia sə à
songnəna tú amúrià dídyal mana nə ləmdə ama
à nyìngnənà acaubikea malea ka.†

22 Sə mìm ngga ən nggə na wun ama gìr
mənana nə kum wun a pwari bashi ka, nə bike nə
kùtì gìr mana nə kum amə Taya andə amə Sidon
ngga.

23 Sə we Kapanahum ngga, ama à nə loasəo
a kùli le? Awo, a nggearə nzali a tūli-lú sə à nə
yinə we. Bè ama agir-ndali mana ən pakkia a

† 11:21 11:21 Balli gbal aba: Isha 23:1-18; Ezək 26:1–28:26; Jol
3:4-8; Amo 1:9,10; Zak 9:2-4.

bālao ka ən panghənia a Sodom ngga bə́ yalung
ngga ndakam più.‡

24 Sə ən nggə no ama, gír mənana nè kúmō a
pwari bashi ka, nè bīke nè kútì gír mənana nè kum
nzali Sodom ngga.§

Yesu kə pe abwana male usələo
(Luka 10:21-22)

25 A pwari mənə ka Yesu na ama:

Ən nggə bəwangsəo, we Dâ, mətala kùli andə
nzali, ace mənana a səmbərə agir mənəia ka arə
amə'sələgir andə amə sələcau, sə a ləmdəia a
banfana aban amə'dwanyi-sələe.

26 E, Dâ, anggo sə boarô ama bə pa.

27 Tárrám Bakuli panam agir kat a babuam.
Kə bwa súrəəm yì Muni dāng, she kə yì Bakuli
Tárrám; sə kəbwa súrə Bakuli yì Tárrám dāng, she
kə mīm Muni andə abwana mana ən tarkia mə
nə ləmdə Bakuli Tárrám abania ka.*

28 Wu yiu abanam, wun mənana kat wu kə
tanni sə twalo dəmbərya wun ngga, mə nə pà
wun usələo.

29 Wu pa bamur rə wun abata nzongcau
mem, kəla mana nda-rya kə pa bamúri abata
nggun-rya ka. Acemənana mə nda bukuk, nə
nwangsəmur a babum ngga, wu kàni arəəm, sə
yiləmi wun nə kum usələo.†

30 Nggun-rya mem ngga nda halku, sə twalo
mem ngga nda hapəlam.

‡ 11:23 11:23 Balli gbal aba: Isha 14:13-15; Tite 19:24-28. § 11:24

11:24 Balli gbal aba: Isha 14:13-15; Tite 19:24-28. * 11:27 11:27

Balli gbal aba: Yoh 1:18; 3:35; 10:15. † 11:29 11:29 Balli gbal aba:
Ir 6:16.

12

Mətala Sabbat

(Markus 2:23-28; Luka 6:1-5)

¹ Anzəm aməno yì acau ka, a bə pwari Sabbat Yesu andə alaggana male na aban gya nə ban ababan məssa. Alaggana male ka nzala walia sə à kùtí a harki kir məssa, à kə she.*

² Amə Farisi nə yia sənia ka, à banggi Yesu ama, <<Səni, gír mənia alaggana mô kə pè a pwari Sabbat ka, yàl Nggurcau ma'səm na.>>

³ Sə pələia wia ama:

Wu bal gír mənana Dauda pak a pwari mana yì andə bwanana male ka nzala walia ka re?

⁴ Yi kutio a Ndà mala Bakuli sə yì andə abwanana mana atè ka, à kya shak bəredi mənana à tàrì bə duk məfele ka, mana boaro bəà li ka dāng, ace mənana bəredinî ka, nda ace apəris nəmureia.†

⁵ Ko wu bal mbo aba Nggurcau mala Musa ama, koya pwari Sabbat a Ndàməgule mala Bakuli ka apəris kə yàl nzongcau mala Sabbat sə à sənia nə caubikea raka?‡

⁶ Ən nggə na wun ama, bwa mənana kùtí Ndàməgule mala Bakuli nə gulo ka nda kani.

⁷ Bə wu sùrənà rə bá mənia yì cau mənana ama, <<Məsəswatər na ən earkiyice ka, pà gir'nkila na raka,>> bə pa wun nə bəsəki abwanana mana à panə cau arəia raka dāng.§

⁸ Mim, Muna mala Bwa ka Mə nda Mətala Sabbat.

* **12:1 12:1** Balli gbal aba: Nggur 23:25. † **12:4 12:4** Balli gbal aba: 1Sam 21:1-6; Pəris 24:9. ‡ **12:5 12:5** Balli gbal aba: Bal 28:9,10.

§ **12:7 12:7** Balli gbal aba: Mat 9:13; Hos 6:6.

⁹ Yesu nying ban mənə ka, yi kutio aba ndak-papi malea.

¹⁰ Bè Ɔwabura mənana bè bui wu ka ndakam abani. Amə Farisi ka, à ndarə alta njar à nə kum məbane mənana à nə na arə Yesu ka. Pələa à ɖi ama, <<Nggearəi ka, Nggurcau ma'səm eare ama bəà twalban rəkwana a pwari Sabbat le?>>

¹¹ Pələa earia wia ama, <<Bə bè kəɓwa atà wun ndanə nzur male, sə nzurni yi kpa a tūli, a pwari Sabbat ka, ɓwe pà nə nggá bwali nə eamsəi re?*>>

¹² Bwapəndəa ka kúti nzur. Acemani ka Nggurcau eare ama bəà amsə ɓwa mana nda aba tanni ka a pwari Sabbat.>>

¹³ Pələa banggi ɓwabure ama, <<Sáré buò.>> Bwabure pələa sárə bui, sə bui nyare pak pepe kəla bi.

¹⁴ Amə Farisi pələa à puro a nza à kya kurkunarəia amur njar mənana à nə kùmô à nə wal Yesu ka.

*Yesu nda Guro mala Bakuli
mana tàrri ka*

¹⁵ Yesu yi sələia wia ka, pələa nying bani. Abwana pas o atè. Aməkwánó mənana abaləia ka, Yesu yi twalia wia ban arəkwana malea kat.

¹⁶ Yi nunkiria bəà kəa ne kəɓwa yan nda yi dāng.

¹⁷ Mənia ka nda lùmsə cau mala Ishaya məbangnəa mala Bakuli ka. Na ama:

¹⁸ <<Guro mem mənana
ən tarri ka ndya ka,
mənana ən nggə earce
sə bumam kə pwasəa rəi ka.

* 12:11 12:11 Balli gbal aba: Luk 14:5.

Mə nə tsəki wi Bangɲo
 mem amurí,
 sə yì ka nə hamnə bashi
 mem mə'məsəcaunì
 aban abwana a banza
 ama à nə kum amsəban
 a buàm.

19 Pà nə pələki rəì andə kəbwa,
 ko nə loəsəban dāng;
 kəbwa pà nə ok gì
 abalə abwana dāng.

20 Yì ka, nda bukbuk
 aban abwana mənana
 à pànə rəcandəa raka,
 sə nə sən məsəswatər
 mala abwana mənana
 à nda bá tanni ka,
 nə bwalia wia kam. †
 Nə lidəmba nə pa rəcandəa
 arə pe anggo
 she bə tsəngɲənà
 kpata-məsəcau
 linamurəm ngga.

21 Arəì sə abwəna kat
 a banza nə tsəkbaləia.>>‡

*Yesu kutì Murəm mala Akukwar
 (Markus 3:23-24; Luka 11:17-22; 12:10)*

† 12:20 12:20 Yì ka, nda bukbuk aban abwana mənana à pànə rəcandəa raka, sə nə sən məsəswatər mala abwana mənana à nda bá tanni ka, nə bwalia wia kam. Ko: Nzuno mənana à pari bun ngga pà nə kasəi dāng, sə bəsa mənana kə ɲariki nə lo earke arə kəkar ka pà nə limì dāng. ‡ 12:21 12:21 Balli gbal aba: Isha 42:1-4.

22 Pələa abea bwana yinə bə nte mənana kukwar na arəi sə mətalasə-bunna na ka, aban Yesu. Yesu twali wi ban kwánó male, sə bwe tita nacau sə kə sənban.

23 Bwabunda kat ndali sə à dīban ama, <<Ko Yesu ka nda Muna mala Dauda, § Mə'amsəban mənana səm kundəkiyi yiu male ka le?>>

24 Sə amə Farisi ka, lang à ok mənina yì cau ka à bang ama, pa bà dāng, nə rəcandəa mala Be'elzebul, Murəm mala akukwar sə kə pusəki akukwar.*

25 Yesu sūrə denyicau malea pələa nea wia ama:

Nzali mana kat abwana male kə munəo arəarəia ka†domurəm malea nə kidi. Là ko bala mənana gau ka pà nə cam dāng.

26 Bə Shetan kə pusə Shetan ngga, bala gauna arəi. Lang sə domurəm male nə came?

27 Bə ən nggə pusə akukwar nə rəcandəa mala Be'elzebul ka, nə mana sə abwana ma'wun kə pusəia? Yia na à nə bashia wun ngga.

28 Sə bə nə Bangjo mala Bakuli sə ən nggə pusə akukwar ka, ləmdə ama Domurəm mala Bakuli yina abalə wun.

29 Sə dəm ngga, lang sə bwa nə kutio a bala mala bwabura-bwa nə pwan agirkuma male, sə ak damba taka abú yì bwabura-bwa dāng? Bə pa anggo raka pà nə gandə pwan agirkuma male dāng.

§ 12:23 12:23 Muna mala Dauda: Ko <<Məkà Dauda.>> * 12:24 12:24 Balli gbal aba: Mat 9:24; 10:25. † 12:25 12:25 Nzali mana kat abwana male kə munəo arəarəia ka: Ko <<Bə kún murəm kə bua andə amətè ka>>

30 Bwa mənana pà atàm raka nda a ñibura nə mim, sə bwa mənana kə bwalàm ramgi gír raka, ndarə mesəke.‡

31 Ace mani ka ən nggə na wun ama, koya caubikea andə na caukyauwikiban mənana abwana ne amur Bakuli ka, à nè twalbani, sə bwa mənana na caukyauwikiban amur Bangho mala Bakuli ka, à pà nè twali wi bani dāng.

32 Bwa mənana na caukyauwikiban amur Muna mala Bwa ka, à nè twali wi bani, sə bwa mənana na caukyauwikiban amur Bangho Məfele ka, à pà nè twali wi bani dāng, a banza mənəia andə banza mənana nə yiu ka.§

Nggun andə abəle
(Luka 6:43-45)

33 Bə nggun boar ka bəle gbal ka nə boaro, sə bə nggun ngga məbane na ka, bəle gbal ka nə duk məbane; nggun ka à surəki arə bəle.*

34 Wun amuna baffu, lang sə cau məboarne nə pur a kun wun, yi mənana wu nda ka amə'bealbikea ka? Gír mənana nda a babum ngga, nda kún banggiyi ka.†

35 Bwa məboarne kə pusə aba cau məboarne mənana ramba a babumi ka, sə bwa məbane gbal ka, kə pusə aba məbane mənana ramba a babumi ka.

‡ **12:30 12:30** Balli gbal aba: Mar 9:40. § **12:32 12:32** Balli gbal aba: Luk 12:10. * **12:33 12:33** Balli gbal aba: Mat 7:20; Luk 6:44.

† **12:34 12:34** Balli gbal aba: Mat 3:7; 15:18; 23:33; Luk 3:7; 6:45.

³⁶ Sə ən nggə na wun ama a pwari bashi ka, abwana nê bəlki bá koya cau məbane na pur a kunia ka.

³⁷ Acau mənana à pur a kuno ka, à nda à nê pakko bashi nəia ka. À nê amsəo ko à nê kùró.

*Abwana alta gir'ləmdəa nê kuli
(Markus 8:11-12; Luka 11:29-32)*

³⁸ Abea amə Farisi andə aməkani Nggurcau ne wi ama, <<Maləm, səm nggə earce sən bē kəgír mægule mənana nê ləmdəa səm ama rəcandəa mò ka pur nəban 'Bakuli.>>‡

³⁹ Sə nyesəia wia ama:

Kə nza mala amə'bealbikea andə amə'dwanyi sùrè 'Bakuli na à nê alta sən gír'ndali ka. Sə bekə gír'ndali pà kàm à nê ləmdəa wun dāng shekə mala məbangnəa Yunana.§

⁴⁰ Kəla mənana Yunana pak pwari tàrú andə du tàrú a bum nggea nji ka, anggo gbal sə Muna mala 'Bwa nê pak pwari tàrú andə du tàrú aba nzali.*

⁴¹ A pwari bashi ka amə Nineva nê lo à nê mak wun amə nza mənəia. Acemənana à nying acaubikea malea lang à oangna hama mala Yunana ka, sə bwa mənana kútì Yunana ka ndakani.†

⁴² A pwari bashi ka Mā-murəm mala amə Sheba nê lo nê mak amə nza man; acemənana pur a nzali male kuko a njar-kunmur sə yiu ace ok

‡ **12:38 12:38** Balli gbal aba: Mat 16:1; Mar 8:11; Luk 11:16.

§ **12:39 12:39** Balli gbal aba: Mat 16:4; Mar 8:12. * **12:40 12:40** Balli gbal aba: Yun 1:17. † **12:41 12:41** Balli gbal aba: Yun 3:5.

sələe mala Solomon; sə bwa mənana kùtì Solomon
ngga ndakani.‡

Nyare mala bangño məbane

⁴³ Bè bangño məbane purî rə bwa ka, pak ka
kə gāli arə aban mə'ime ace alta ban usələo, sə
bè kum raka,

⁴⁴ pələa nə na ama, <<Mə nə nyare a bala
mənana ən pur kəm ngga.>> Sə bè nyare yi kum
bala na atarəi, à esəkini sə à giləkini ka,

⁴⁵ pələa nə o nə nggá yinə abea bangño
tongno-nong-bari mənana à kùtì nə bealbikea ka,
sə à nə yia kutio à nə do abaləi. Masələata mənìa
yi bwa ka nə bike nə kùtì mədəmbe. Anggo sə nə
pang nə nza məbealbike mənìa.

Nggea Yesu andə Amə'eambi

(Markus 3:31-35; Luka 8:19-21)

⁴⁶ Yesu na mur banggi bʷabundəa cau sə nggè
andə amə'eambi yiu à yi came a nza. À kə earce
ama à nə bang cau nəi.

⁴⁷ Bè bwa banggi wi ama, <<Səni, nggò andə
amə'eambo nia came a nza ka, ama à nə no cau.>>

⁴⁸ Pələa Yesu pələi wi ama, <<Yana nda nggèm,
sə ayana à nda ka amə'eambam?>>

⁴⁹ Pələa ləmdə bui arə alaggana male sə bang
ama, <<Amənia ka, à nda ka nggem andə
amə'eambam.

⁵⁰ Bwa mənana kat kə pak gîr mənana Tárrám
mana a kùli ka earkiyice ka, nda mə'eambam,
andə mə'nggaulem, andə nggem.>>

‡ 12:42 12:42 Balli gbal aba: 1Amur 10:1-10; 2Kpa 9:1-12.

13

Kanicau arə Məbeale
(Markus 4:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Àkè pwari mənə ka Yesu puro nying bala sə kya do a kún Garang.

² Abwabundəa mana à yì ramba a banì ka à làkkì kèrkér gandəa eauwe do aba muna-waru, sə abwana kat came a kún mur.*

³ Pələa banggia wia agir pas nə kanicau. Na ama:

Mə'rya puro wari a beale.

⁴ Lang ndarə kwak məsəbeale ka abea sukkio amur njargula, sə amuna-nyal suləo à yì tarkia.

⁵ Abea kpa a məsətali, a ban mənana nzali pa akəm pepè raka. Zuku ka à yì sangna acemənana nzali banì lim dāng.

⁶ Lang pwari camta ka, kara à wulì. À ime acemənana nlerəia bwal nzali pepè dāng.

⁷ Abea məsəbeale kpa abalə azwe. Azwe gulo à sorəkia.

⁸ Abea məsəbeale kpa amur nzali məboarne, à yì bəl pas à kútì məsəbeale kusə gbəman, abea ka kusə lumi-tongno-nong-mwashat, sə abea ka kusə lumi-tàrú.

⁹ Bwa mənana ndanə akiru ka bə̀ o.

Tər bangcau mala Yesu
nə akanicau
(Markus 4:10-12; Luka 8:9-10)

¹⁰ Alaggana male yiu a banì à dī ama, <<Ace mana sə a kə ne abwana cau nə kanicau?>>

¹¹ Yesu earia wia ama:

* 13:2 13:2 Balli gbal aba: Luk 5:1-3.

Súrè gir-basəmbərəa mala Domurəm mala kùli
ka à pana wuni, sə yia ka à pea wia dāng.

¹² Abwana mana à kə kwakikiria arə kanigir
mem ngga à nè pea wia bè sələ amur mənana à
ndanəi ka, sə à nè kum sūrəgir kpəm. Sə abwana
mana à kə kwaki kiria raka, kə mənana à ndanəi
ka à nè é a rəia.[†]

¹³ Mənia ka nda gir mana tsəa sə ən nggə nea
wia cau nə kanicau ka.

À ndanə aməsəu,
sə à kə sənban dāng;

À ndanə akiru,
sə à kə ok cau
kpakia wia dāng.

¹⁴ Abania ka ɓangnəa mala Ishaya yi lùmsəó,
mana amə:

<<Wun nə nggə o,
sə pà nè kpaka wun dāng.

Wun nə nggə sənə,
sə pà wu nə bwalte dāng.

¹⁵ Babum abwana mənia ka
jimgbərina;

à kə gandə okban
nə akiria dāng,
sə yia ka à girkina aməsəia.

Bè ana raka məsəia nè sənban,
à nè okban nə akiria,
à nè bwalta ɓacau

nə ɓabumia,
sə à nè pələa,
à nè nyare abanam,

[†] **13:12 13:12** Balli gbal aba: Mat 25:29; Mar 4:25; Luk 8:18; 19:26.

sə mə nə sonzəia.>>‡

16 Ma'wun she ka mūr wun boaro. Acemənanana aməsə wun kə sənban, sə akir wun kə okban.

17 Ən nggə bangga wun məsəcau, amə'bangnəa mala Bakuli andə abwana mala Bakuli pas pək nzal sən gır mana wu kə sən ngga, sə à kumô à sən dāng. À earəna ce oě, sə à kumô à ok dāng.

*Yesu bəlki bá kanicau
arə məbeale*

(Markus 4:13-20; Luka 8:11-15)

18 Wu kwaki kir wun wu ok bá kanicau mala məbeale:

19 Bə bwa ok cau məboarne amur Domurəm mala kùli,§sə cê kpāki wi raka, nda kəla məsəbeale mana kpa a tanjargula ka. Məbealbikea kə yiu kə fwa gır mana à beali a babumi ka.

20 Məsəbeale mənana kpa amur taliban ngga cam a kún bwa mənana ok cê sə é tù nə bumpwasəa.

21 Sə acemənanana nlerəi ko a nzali raka, gandə came banì sau dāng. Pwari mənana tanni yipì wi acemənanana pabamuri arə cau mala Bakuli ka, nə kaurə a kpa.

22 Məsəbeale mənana kpa abalə azwe ka, nda cam a kún bwa mana kə ok cê, sə bumpina arə alta agir mala banza mənəia andə swarkiban mala kume à yì marəki sə à tsəi pusə bəle dāng.

23 Sə mənana kpa amur nzali məboarne ka cam a kún bwa mənana ok cau mala Bakuli sə kpāki wi ka. A buì mənəia ka pà bəle gbəman, a

‡ 13:15 13:15 Balli gbal aba: Isha 6:9,10. § 13:19 13:19 Domurəm mala kùli: Ko <<Domurəm mala Bakuli amur abwana.>>

bè bui ka pà bèle lumi-tongno-nong-mwashat, sə a bè ka lumi-tàrú.

*Kanicau amur mæssa
andə nkwangŋan*

²⁴ Yesu nea wia bè kanicau dəm ama:

À nə kàni Domurəm mala kùli arə bəbwa mənana beal məsəbeale məboarne a baban male ka.

²⁵ Lang abwana nda ntulo kat ka, bīməbura yiu yi beal nkwangŋan aba mæssa, sə pələa o.

²⁶ Mæssa tita bwalo, sə nkwangŋan pusərəi.

²⁷ Aguro mala mətala babani yiu a baní sə à dī ama, <<Bwaməgule, məsəbeale məboarne na a beal a baban mō ka re? Sə ankwangŋan pur nə kəshe?>>

²⁸ Sə na ama, <<Biam-məbura nə pak gír man.>>

Sə aguro dī ama, <<A earce ama bə səm kya ukkia le?>>

²⁹ Sə earia wia ama, <<Awo, acemənana bə wu ndarə ukki ankwangŋan ngga, wun nə gandə ukkia andəa mæssa.

³⁰ Wu dekia bəà gulo atārəia. Pwari wale ka mə nə ne amətúró bəà tār nkwangŋan bəà kùrkia sə bəà pisəia. Sə mæssa ka bəà soapa mi a bà.>>

*Kanicau arə məsə musta
(Markus 4:30-32; Luka 13:18-21)*

³¹ Yesu banggia wia bè kanicau dəm ama:

À nə kàni Domurəm mana a kùli ka arə məsə musta, mənana bəbwa twali sə beali a baban male ka.

³² Ata aməsəbeale kat ka nda məsəi kèke kútiban ngga, sə bə yi gulna ka kə gulo kə kùti acili

agirpwala, sə kə pələ nggun mənana amuna-nyal
mana a kùli ka à kə bwal ndà arə abui ka.

Kanicau arə yist
(Luka 13:20-21)

³³ Yesu nea wia bə kanicau dəm ama:

Domurəm mala kùli ka nda kəla yist mənana
bè bwama twali sə sùrəi andə muku tasau tàrú,
sə yi aki bá muku tsəi vwali.

³⁴ Yesu ne abwana acau mənia ka kat nə akan-
ica. Kə cau pà kàm mənana banggia wia mana
kanicau pà kàm raka.

³⁵ Pak mənia ka ace mənana bəà lùmsə cau
mana məbangnəa mala Bakuli bang ama,

<<Mə nə mən kunam
nə kanicau,

Mə nə arkia wia balə agir
mana à nda aba səmbərəa
pur a tita banza ka.>>*

Yesu bəlki bá kanigir
amur nkwangjan

³⁶ Yesu dēki bwabundəa a nza pələa kutio a bala.
Alaggana male kutio atè à yì ne wi ama, <<Bəla
səm bá kanicau mana amur nkwangjan a baban
ngga.>>

³⁷ Sə Yesu pələia wia ama:

Bwa mənana beal məsəbeale məboarne ka
nda Muna mala Bwa.

³⁸ Baban ngga nda banza, sə aməsəbeale
məboarne ka à nda ka muna mala Bakuli a
Domurəm male. Sə ankwangjan ngga à nda ka
muna mala Məbealbikea.

* 13:35 13:35 Balli gbal aba: Ang 78:2.

39 Bibura mənana beal nkwangɲan ngga nda Shetan. Wal-məsa ka nda masələata banza, sə amə'walməsa ka à nda ka aməturenjar mala Bakuli.

40 Kəla mənana à kə ram nkwangɲan sə à nè pisəi a bəsa ka, anggo sə nè pa a masələata banza gbal.

41 Muna mala Bwa nè túr aməturenjar male, bəà yi pusə koya gír mənana kat kə yiu nə caubikea, andə abwana mənana kat à kə pak gír məbane aba Domurəm male ka.

42 À nè ramtea aba bəsa mənana pi kərkər ka. A ban mənə ka à nè nggə bua sə à nè nggə nəmggi munabuia.

43 Sə amə'bealboarna ka à nè tă kəla pwari aba Domurəm mala Tárrià. Bwa mənana ndanə kir okban ngga, bə ǒ.

Kanicau arə gəna mənana səmbərə ka

44 Domurəm mala kùli ka nda kəla gəna mənana səmbərəa a bə baban ngga. Bə bwa kumi sə səmbərəi. Banboarnado tsəi makki agirkuma male kat, yi kúr mənə yi baban ngga.

45 Dəm ngga Domurəm mala kùli ka nda kəla mə'nggaliki mənana kə alta nzali ka.

46 Lang yi kuməna məboarne ka, pələa nyare o kya makki agir male kat sə yi kúrí.

Kànigír arə ndámú

47 Dəm ngga, Domurəm mana a kùli ka nda kəla ndámú mägule mənana à túrí a nggeamúr sə bwal koya ulang nji kat ka.

⁴⁸ Lang ndámbú lùmsènà ka, aməkpakya sunyi à yinəi a nza. À yì do à tàrki anji məboarne abalə azace, sə aməbane ka à sukkia.

⁴⁹ Anggo sə nè pa a masələata banza. Aməturonjar mala Bakuli nè yiu à nè yia pusəki amə'bealbikea abalə amə'bealboarna

⁵⁰ sə à nə rəmta amə'bealbikea aba ndà-bəsa. Akàm ngga à nə bua à nə nggə nəmggi munabuia.

⁵¹ Yesu día ama, <<Wu bwaləna ta amənia yì acau ka le?>>

À ear ama, <<E, kpana səm.>>

⁵² Pələa nea wia ama <<Ace mani ka, mə'eauləki Nggurcau mala Musa mənana à kani wi gír, kum kwar-rəŷ ace Domurəm mala kùli ka, nda kəla mətala-bala mənana kə pusə gəna məbəshe andə amə'e aba bah male ka.>>

*Amə Nazarat binə Yesu
(Markus 6:1-6; Luka 4:16-30)*

⁵³ Lang Yesu maləna naki amənia yì akanicau ka, pələa loapi banì.

⁵⁴ Nyare a là male a Nazarat. Tita kànì abwana gír aba ndakpapi malea. Bwapəndəa ndali sə à díban ama, <<Ake sə mənəia yì bwa ka kum mənəia yì sələe andə bangŋo mala pakki agir-ndələki ka?

⁵⁵ Mənəia ka muna mala kapinta na re? Nggè nda Maryamu sə amə'eambi nda ka Jemis, Yisəfu, Shiman andə Yahuda re?

⁵⁶ Sə amə'nggaule kat ka à pà atà səm akani re? Sə ake sə bwe man kum mənəia yì agir kat ka?>>

⁵⁷ Bumia lúllô arəì, à ginə earnəi.

Pələ Yesu nea wia ama, <<Məbangnəa a koya ban ngga, là kə pe wi gulo, səama a là male abalə abwana male ka, à pākiyi wi gulo dāng.>>†

⁵⁸ Pakki agir-ndələki pas a là male dāng ace dʋwanyi earnəbwa malea.

14

*Lú mala Yohana Məbatisəma
(Markus 6:14-29; Luka 9:7-9)*

¹ Abalə anonggio mənə ka Hirədus murəm mala bu-nzali Galili ok cau amur Yesu.

² Ne amətə ama, <<Mənia ka Yohana Məbatisəma na loapi bəmbe ka! Nda gır mana tsəa sə ndanə bangjo mala pakki agir-ndali ka.>>

³ Hirədus angnəna dəmba bwaləna Yohana kurni sə oasəni a ndākurban. Kūrri ace Hirədiya mala Filip mə'eambi yì Hirədus.*

⁴ Nda ace mana Yohana camarə banggi wi dīdʋyal ama: <<Boaro wu do wunə bʋwame dāng.>>

⁵ Eare male yì Hirədus ka nə wal-lú Yohana, sə bangciu pakki wi ama abwana nə loasə munəo, acemənana koyan ngga twal Yohana məbangnəa mala Bakuli na.

⁶ A pwari pakkiđire bəlban mala Hirədus ka, nsari mala Hirədiya ta'nggwam mənana tsək Hirədus banboari wi kərkər,

⁷ gandəa kánmbi wi gır ama nə pe wi ko mana zəm ngga.

† 13:57 13:57 Balli gbal aba: Yoh 4:43,44.
aba: Luk 3:19,20; Pəris 18:16; 20:21.

* 14:3 14:3 Balli gbal

⁸ Yi muna ka nggè soakite bə̀ na ama, <<Bəa pam bamur Yohana Məbatisəma aba tasau akani adyan.>>

⁹ Murəm ngga bumi kidiḱi, sə ace kángir andə abəri mana atè a ban li ka, gandəa tsəa bə̀a pè muna-bwame gír mənana zəm ngga;

¹⁰ pələa tasə abwana à kya kasə bamur Yohana a ndəkurban.

¹¹ À yiu nə bamur Yohana aba tasau, sə à pè muna-bwame; pələa twali kya pè nggè.

¹² Alaggana mala Yohana yiu à yì twal lui à tsəkbani, sə à kutio à kya banggi Yesu.

Yesu linə abwana á-tongno

(Markus 6:32-44; Luka 9:10-17; Yohana 6:1-14)

¹³ Lang Yesu yi ok mənía yì cau ka, pələa eauwe a waru à samsəa à o a ban mənana kəbwa pà kəm raka. Abwana nə yia ok ama Yesu eauna a waru umna ka, à purkio arə alá malea à o atè nə kusəia.

¹⁴ Yesu yi kpashi, nə eapi waru ka sən bwabundəa kərkər aban rambəa. Məsəswatər malea pakki wi pələa twalia aməkwánó mana abaləia ka ban arəkwana malea.

¹⁵ Pwari nə yia kpa ka, alaggana male yiu a baní à yì ne wi ama, <<Ban mənía ka babondo na, sə pwari kpána, nying bwabundəa bə̀a o arə amuna-là bə̀a kya kúri bamuria girlina.>>

¹⁶ Yesu nea wia ama, <<Bəa ka o anggo dang, wu pea wia girlina bə̀a li.>>

¹⁷ Sə à ne wi ama, <<Kə bəredi tongno nə amənji bari nda mənana səm ndanəi a bu səm ngga.>>

¹⁸ Sə na ama, <<Wu yinəàm nəia akani.>>

¹⁹ Pələa tsək abwana bəa do amur munabondo. Sə twal abəredi mənia tongno andə anji bari ka, loasə məsəi a kùli pakki Bakuli yàwá, sə bʷanggia, pələa pe alaggana male, sə yia gbal ka à gakkia abwana.

²⁰ Yia kat à li à dəmbəo. Sə alaggana male ramgi abwangine mana ue ka, à lùmsə azace lum-nong-bari.

²¹ Lakki mala abwana mana à lili ka, aburana á-tongno na. Amaməna andə amuna ka à ballia d̄ang.

Yesu gya amur mùr

(Markus 6:45-52; Yohana 6:15-21)

²² Tù anzəm man ngga Yesu ne alaggana male bəà eauwe a waru bəà aki dəmba aban o a nkaring, sə yì ka, ueo ace nea abwana bəà o a la.

²³ Lang Yesu mesəna bʷapəndəa ka, pələa eauwe amur nkono nəmurəi ace pakhiwi. Ban yi bʷalo nda akanó nəmurəi.

²⁴ Anggo ka waru nyingɲənà kún gwangyi umna d̄ār aba mùr, sə nggea gung longɲəna nè nggə pea wia tanni.

²⁵ Nə tadəmbari mbul-mbul ka Yesu puro kə gya amur mùr aban yiu abania.

²⁶ Lang alaggana male nə səni aban gya amur mùr ka, bangciu pakkia wia. À mak'zwalo, à na ama, <<Kukwar na!>>

²⁷ Anggo ka kara Yesu nea wia cau ama, <<Wu cam kàngkàng! Mə nda. Wu kəa bang d̄àng.>>

²⁸ Pələa Bitərus ne wi ama, <<Mətalabangɲo, bə a nda ka, banggàm bən gya amur mùr bən kyane a bano.>>

²⁹ Yesu ne wi ama, <<Yiu.>>

Biterus pələa sùlêi bá waru sə gya amur mùr aban ká a ban Yesu.

³⁰ Lang sən eaki-nkono mala mùr ka, bangciu pakki wi, kara tita ko a mùr. Mak zwalo ama, <<Mətalem, amsəam!>>

³¹ Kara Yesu ləmdə bui bwali sə ne wi ama, <<We ka, gūliarəu mo arəàm kyau fat, palang sə a tuti a babumo?>>

³² Lang à eauna aba waru ka kara gung kùro.

³³ Abwana mənana aba waru ka à peri a baní, à na ama, <<Bafo, à nda Muna mala Bakuli.>>

*Yesu twali abwana pas
ban rəkwana
(Markus 6:53-56)*

³⁴ À samsəa à yì kpushi a nkaring mala amə Jenasaret.

³⁵ Lang amə-le nə yia sələ ama Yesu na ka, à turkiban arə abwana abalə amuna-là mana a ban mənə ka. Abwana yiu nə aməkwánó malea kat a baní.

³⁶ À zəmbi wi ace mənana bə amə rəkwana bəà je kun daura male ka. Sə abwana mana à je kat ka rəkwana malea malâ.

15

*Kàrigìr mala abwana-məgule
(Markus 7:1-13)*

¹ Anzəm mani ka abea amə Farisi andə aməkani Nggurcau mala Musa pur a Urəshalima, à yiu a ban Yesu sə à dī ama,

² <<Mana tsəa sə alaggana mo kə yàl nzongcau mala aká səm? À kə lak buia sə à nə lili dāng!>>

³ Yesu pələia wia ama:

Sə ace man de sə wu kə yàl nzongcau mala
Bakuli ace pakki akanìgìr ma'wun?

⁴ Bakuli ka bang ama, <<Pè tárró andə nggo
gulo, sə bwa mənana sáng tárrí ko nggè ka,
duməna púp à nè wali bə wú.>>*

⁵ Sə wun ngga wu bang ama bə bwa ne tárrí
ko nggè ama, <<Gìr mənana bə a wú né kúmó a
buam ace po gbasha ka, ən pani Bakuli ka,>>†

⁶ bwe nè gandə ginə pe tárrí ko nggè gulo
nəi. Anggo ka wu nyesəna cau mala Bakuli bə ace
pàkkiagìr ma'wun.

⁷ Wun amə'kúnbárina! Bangna mala Ishaya
amur wun ngga nda a njari, mənana bang ama:

⁸ <<Aḃwana mənía ka
à kə pam gulo

nə mburkunia,
sə babumia ka
nda kuko nə mim.

⁹ Peri malea abanam ngga
məbane na;

akanìgìr malea ka
anzongcau mala

bwapəndəa na
à kaniki ka.>>‡

*Agìr mana à kə tsək bwa
sə kə pəndəki ka
(Markus 7:14-23)*

* **15:4 15:4** Balli gbal aba: Pur 20:12; 21:17; Pəris 20:9; Nggur 5:16.

† **15:5 15:5** ən pani Bakuli: Aḃa kpata kúncau mala amə Yahudi
ka, bə bwa bang ama gìr ka pani Bakuli ka, mənə yì gìr ka duməna
mala Bakuli, bwe pà nè nyare nè pàngnənà túró nəi ace bamúri, ko
nè pe nggè ko tárrí ka dang. ‡ **15:9 15:9** Balli gbal aba: Isha 29:13.

¹⁰ Yesu tunə ɓwabundəa sə banggia wia ama,
 <<Wu kwaki kir wun ɓə cau kpaka wun.

¹¹ Gír mana kə kutio a kun ɓwa ka nda kə
 pəndəki ka ɗang, cau mana purkiyi a kúni ka, nda
 mana kə tsəi sə kə pəndəki ka.>>

¹² Alaggana male pələa à yiu a baní sə à ɗi ama,
 <<A sələ ama bum amə Farisi lúllô arə cau mana
 a ne ka?>>

¹³ Sə Yesu pələia wia ama, <<Bə ya girpwala
 nani à pandəi mənana Tárrám mana a kùli ka nə
 pandəi raka, à nə ui.

¹⁴ Wu ɗekia; yia ka à nda ka ante mana à kə
 bwali ante gara ka. Bə nte bwali nte gara ka, yia
 kəm ngga à nə kpa tūli.>>§

¹⁵ Bitərus ne wi ama, <<Bəla səm bá kanicau
 mana ama gírlina na kə tsək ɓwa sə kə pəndəki
 raka.>>

¹⁶ Yesu nea wia ama:

Wun gbal ka cau kə kpaka wun re?

¹⁷ Wu sələ mbo ama gír mana kat kutio a kun
 ɓwa ka kə o a bumi, sə nə nggá pur a nza?

¹⁸ Sə agir mənana à kə pur a kun ɓwa ka à kə
 yiu nə ɓabumi, sə à nda ka mənana à nə tsək ɓwa
 nə do nə pəndəkya ka.

¹⁹ Àkə ɓabum ɓwa sə aɗenyicau məɓane kə
 puro; wal-lú, nongnəban a nza nə dobala, gya-
 gung, ən'í, kùmsəkún, sə zaləban.

²⁰ Amənia ka à nda ka gír mənana à nə tsək
 ɓwa nə pəndəki ka. Lili nə abu mənana à lea raka
 pà nə tsək ɓwa nə pəndəki ɗang.

§ 15:14 15:14 Balli gbal aba: Luk 6:39.

Pabamuru mala bwama Kan'ana
(Markus 7:24-30)

²¹ Yesu nying ban mənə sə o a nzali mala amə Taya andə amə Sidon.

²² Bè bwama Kan'ana* mənana do a mənə yì bu ban ngga, yiu a baní nə bua ama, <<Mətalabangŋo, Muna mala Dauda†, sən məsəswatər mem! Boarnsarilem ngga nda aba tanni kərkər a babù kukwar mənana kutia rəi ka.>>

²³ Yesu pələi wi kə cau dāng. Alaggana male yiu a baní sə à zəmbi wi ama, <<Sənbi bwama mənəi ka bacau male bə o. Ace mənana camarə gya atà səm nə bua.>>

²⁴ Yesu pələia wia ama, <<Kə anzur mala amə Isərayila mana à bwarki ka nda à túrām abania ka.>>

²⁵ Bwame yiu yì kù`ndəó a badəmbi, sə na ama, <<Mətalabangŋo, bwalàm kàm!>>

²⁶ Yesu pələi wi ama, <<Boaro bəà twal gírlina mala amuna bəà pè anvwa dāng.>>

²⁷ Bwame eare ama, <<E, Mətalabangŋo, nggearə anvwa ka à kə tarki abwangina gírlina mənana à kə kpaki a nzali a ban-li mala amətalea ka.>>

²⁸ Yesu pələa ne wi ama, <<Bwama, pabamuru mô ka nggea məgule na! Zəmba mô ka à ongŋəni.>> Kara àkə banì rə muni malá.

Yesu liná abwana á-ine
(Markus 8:1-10)

* **15:22 15:22** *bwama Kan'ana*: Amə Kan'ana ka amə Isərayila na dāng. † **15:22 15:22** *Muna mala Dauda*: <<Ko Məkà Dauda.>>

29 Yesu nying ban mæno sə gya a kun Garang mala amə Galili. Kya eauwe a bum be nkono do akàm.

30 Bwabunda pas yiu a baní. À yiu nə abwana mana à su ka, ante, a gbakəre, amə'talasəubunna andə acilia pas, à yì nongsəia a bədəmbi; sə twalia wia ban akwánó malea.

31 Bwapəndəa ndali lang à sən amə'talasəubunna aban nacau, abwan à su ka à lo tak, agbakəre lo à kə gya, sə ante kə sənban. Pələa à bʷangəsəki Bakuli mala amə Isərayila.

32 Yesu tunə alaggana male a baní sə nea wia ama, <<Ən nggə sən məsəswatər mala abwana mənía ka, acemənana à ndakani atəm nongŋo tərú a dyan, andəa nzala. Bəa kəa o anggo dāng, ace məsəpəndəa makkia a njar.>>

33 Pələa alaggana male ne wi ama, <<Ake sə səm nə kum gírlina a bondo mənía ka, mənana səm nə linə abwana mənía pas ka?>>

34 Yesu día ama, <<Agbatali bəredi shen a bu wun de?>>

À ear ama, <<À nda tongno-nong-bari andə amənji bəti.>>

35 Pələa Yesu ne bʷabundəa bəa do a nzali.

36 Sə twal abəredi tongno nong-bari andə anji, lang pangŋəni Bakuli yàwá ka, pələa bʷanggiya sə pe alaggana male. Sə yia gbal ka, à gaki abwana.

37 Bwabunda man kat ka lìli dəmbəo, nying cili. Alaggana male ramgi cili mana ueo ka, à pwano arə azace tongno-nong-bari.

38 Lakki mala abwana mana à lìli ka, aburana á-ine na. Amaməna andə muna mana atəa ka à bəllia dāng.

³⁹ Yesu pələa ne abwabundəa bəà o a la, sə kutio a waru o a bu-nzali Magadan.

16

Abwana alta gir'ləmdəa

a ban Yesu

(Markus 8:11-13; Luka 12:54-56)

¹ Amə Farisi andə amə Saduki yiu a ban Yesu à nè kārəki. À zəmbi wi ama bə ləmdəia wia bekə gir'ndali mana nè ləmdə ama yì ka, pur nəban Bakuli.*

² Yesu pələia wia ama:

Nə pwarikpəra ka bə wu sən kùli bang ngga wu kə na ama, <<Ban no nè boaro.>>

³ Sə nə budəmbəri bə wu sən kùli bangja sə ban pəndə ka, wu na ama, <<Mbulo no nè nya yalung.>> Wu kə gandə bang bá pa mala bumkuli, sə agir mana à kə ləmdə pa mala nza man ngga wu bwaltea dāng.

⁴ Nza mala amə'bealbikea andə amə'dwanyi banggi Bakuli na à alkiyita gir mana à nè sən ngga. Sə à pà nè ləmdəia bekə gir'ləmdəa dāng, shekə mala Yunana.†

Yesu pələa nyia o.

Yist mala amə Farisi

andə amə Saduki

(Markus 8:14-21)

⁵ Lang alaggana mala Yesu eauwe a bə nkaring nggeamùr ka, à səni ka baləia lorəo à twal bəredi a buia dāng.

* **16:1 16:1** Balli gbal aba: Mat 12:38; Luk 11:16. † **16:4 16:4** Balli gbal aba: Mat 12:39; Luk 11:29.

⁶ Yesu nea wia ama, <<Wu par kir wun, wu yál bamur rə wun arə yist mala amə Farisi andə amə Saduki.>>‡

⁷ Pələa alaggana male kùtí a nacau arəarəia ama, <<Bang anggo acemənana səm yiu nə bəredi raka.>>

⁸ Yesu yi sələia wia nə cau mənə à nakiyi ka sə día ama, <<Palang sə wu kə nacau arəarə wun amur dʷanyi bəredi? Gūliarəu ma'wun kyau fat!

⁹ Wun ado ka wu kə gandə bwalta cau mbo? Balə wun lorəna ce abəredi tongno mənana ən linə abwana á-tongno nəi ka? Azace shen sə wu lumsəia nə abwangine?§

¹⁰ Sə lang arə abəredi tongno-nong-bari mənana ən linə abwana á-ine nəi ka? Azace shen sə wu lumsəia nə abwangine mənana a ueo ka?*

¹¹ Palang sə wu gandə sələ ama ən pa arə nacau amur bəredi raka? Mə nda arə na ama wu par kir wun ce wu earnə yist mala amə Farisi andə amə Saduki dāng.>>

¹² Nda sə cê kpania wia ama pa arə nunkiria amur yist mana à tsəkiyi arə bəredi ka dāng. Nda arə nacau amur kanigir nyir mala amə Farisi andə amə Saduki.

Bitərus bang ama

Yesu nda Kərəsti

(Markus 8:27-30; Luka 9:18-21)

¹³ Lang Yesu yina a nzali Kaisariya Filipi ka, dí alaggana male ama, <<Yana de abwana kə na ama nda mim Muna mala Bwa?>>

‡ 16:6 16:6 Balli gbal aba: Luk 12:1. § 16:9 16:9 Balli gbal aba: Mat 14:17-21. * 16:10 16:10 Balli gbal aba: Mat 15:34-38.

14 Sə à pa eare ama, <<Abea aḃwana kə na ama a nda Yohana Məbātisəma; abea ka à kə na ama, Iliya; sə abea gbal ka ama Irimiya ko mwashat abalə amə'ḃangnəa mala 'Bakuli.>>†

15 Pələa Yesu dīa ma, <<Sə wun ngga, wu kə na ama mə nda yan?>>

16 Shiman Bitərus pa eare ama, <<A nda Kərəsti, Muna mala 'Bakuli məyiləmuì.>>‡

17 Yesu ne wi ama:

Tsəkbu na muro, we Shiman muna mala Yunana, acemənana sūrəè mala ḃwapəndəa na ləmdəo mənəa yì gìr ka dāng. Tárrám mənana a kùli ka nda.

18 Sə we Bitərus ka a nda tali, sə amur tali mənəa ka mə nə ḃak Ikəlisiya mem, sə rəcandəa mala Lú pa nə gandəi dāng.

19 Mə nə po akyî mala Domurəm mənana a kùli ka; gìr mənana kat à kùrri a ḃanza ka, anggo sə à nə kùrri a kùli, sə gìr mənana kat a panzəi a ḃanza ka, anggo sə à nə panzəi a kùli.§

20 Pələa nunkir alaggana male ama ḃəa kəa ne kəḃwa ama yì nda Kərəsti dāng.

*Yesu bang cau amur lú male
(Markus 8:31–9:1; Luka 9:22-27)*

21 Twal a pwari mənəo ka Yesu tita məngì alaggana male ḃá cau ama, <<Duməna púp mə nə ká a Urəshalima, mə nə ká nu tanni kərkér a bu aḃwana-məgule, agbani pəris andə aməkani

† 16:14 16:14 Balli gbal aba: Mat 14:1,2; Mar 6:14,15; Luk 9:7,8.

‡ 16:16 16:16 Balli gbal aba: Yoh 6:68,69. § 16:19 16:19 Balli gbal aba: Mat 18:18; Yoh 20:23.

nggurcau. À nè wal-luem, səama a tàruia nongŋo ka mə nə loapi bembə nə yiləmu.>>

²² Bitərus pələa tunəi zak sə pərki nə ce a kúni ama, <<Pà nè pàk dāng, Mətalabangŋo. Kəgìr pà nè kúmǒ anggo dāng!>>

²³ Yesu pələa arə Bitərus sə ne wi ama, <<Nyàrām anggo, Shetan! A kə earce tsəem mə annda, aceməna denyicau mo ka mala Bakuli na dāng, mala bwapəndəa na.>>

²⁴ Pələa Yesu banggi alaggana male ama:

‘Bwa mənana kat earce ama nè yiu atəm nè duk məkpatam ngga, duməna púp nè nying denyicau bamúri, nè twal nggun-gangndəi male sə nè kpatam.*

²⁵ Bwa mana kat kə səni nè amsə yiləmi ka nè nggá dʋanyibani, sə bwa mənana kə turta yiləmi acem ngga, nè nggá kumi.†

²⁶ Bə bwa kum koya gír a banza man kat, sə dʋanyi yiləmu mənana málá male pà kàm raka, ləmdə ama pà nə kəgìr dāng. Sə bə dʋanyini yiləmu mənana málá male pà kàm raka, pà nə kəgìr mənana nè pa sə nè kumi dəm ngga dāng.

²⁷ Aceməna Muna mala Bwa ka nè nggá yiu aba gulo mala Tárrí, andə aməturonjar male atè, sə nè yia pè koyan ngga tangnakusəi, ace gír mənana pàk ka.‡

²⁸ Ən nggə na wun aba məsəcau ama, abea bʋana na kani aban came mənana à pà nè wù

* **16:24 16:24** Balli gbal aba: Mat 10:38; Luk 14:27. † **16:25 16:25** Balli gbal aba: Mat 10:39; Luk 17:33; Yoh 12:25. ‡ **16:27 16:27** Balli gbal aba: Mat 25:31; Ang 62:12; Rom 2:6.

dàng shebò à sèna yiu mala Muna mala Bwa a Domurəm male ka.

17

*Yesu ləmdə boarbwa male
(Markus 9:2-13; Luka 9:28-36)*

¹ Anzəm nongno tongno-nong-mwashat ka Yesu twal Bitərus, Jemis andə Yohana mə'eam Jemis, sə à o amur bè nkono mə'dāhre. À nda kano nəmurəia ka,

² kara rə Yesu twalo nggadi a baməsəia. Baməsəi ta kəla pwari, agir-nggūrəi pələ aməpwasəe pwapwat.

³ Kara Musa andə Iliya puro à came, à kə nacau nə Yesu.

⁴ Pələa Bitərus ne Yesu ama, <<Mətalabangno, ndanə boaro mənana səm nda kani ka. Bè a nə ear ka, mə nə gilə agumli tărú; mwashat aceo, mwashat ace Musa sə mwashat ace Iliya.>>

⁵ Ndarə nacau più ka, kara pərbang məpwasəe pwapwat yì gir múrià, sə giu pur aba pərbang na ama, <<Mənia ka nda Munem mənana ən earkiyyi ace raka; mənana ban kə boaram arəi pepè ka. Wu ok cau male!>>*

⁶ Lang alaggana male ok mənina yì giu ka, ən'ò pakkia wia kərkər, pələa à kpa à kùmsə baməsəia a nzali.

⁷ Sə Yesu yiu yì tsək bui a rəia, sə nea wia ama, <<Wu lo, bangciu bə kəa pakka wun dàng.>>

⁸ À nə loasə məsəia ka, Yesu na kara à səni nəmurəi ka.

* **17:5 17:5** Balli gbal aba: 2Bit 1:17,18; Tite 22:2; Isha 42:1; Mat 3:17; 12:18; Mar 1:11; Luk 3:22; Nggur 18:15.

⁹ Lang à ndaban sùlêi mur nkono ka, Yesu kwarkiria ama, <<Wu kəa ne kəbwa ce gír mənana wu sən ngga dāng she bəà loasəna Muna mala Bwa a bembə ka.>>

¹⁰ Alaggana male pələa à dī ama, <<Sə bə nda anggo ka, palang sə aməkani nggurcau kə na ama she bə Iliya angnəna damba yina ka sə Kərəsti nē yiu?>>†

¹¹ Pələa Yesu eare ama, <<Məsəcau na à bang ngga, Iliya nē ak tadamba nē yiu, nē yia giləki agir kat.

¹² Sə ən nggə na wun ama Iliya ka yina, sə à sələ ama yì na dāng, sə à pāngnənì wì gír mənana bumia earkiyice ka. Anggo gbal sə Muna mala Bwa nē nu tanni a buia.>>‡

¹³ Nda sə alaggana male yì sələ ama ndarə bang cau amur Yohana Məbatisəma ka.

*Yesu pusə kukwar arə bə muna
(Markus 9:14-29; Luka 9:37-43a)*

¹⁴ Lang à sùlənì mūr nkono à yina a ban bəwabundəa a nzali ka, bəbwa yì kũ`ndəó a bədəm Yesu

¹⁵ sə na ama, <<Mətalabangno, ən nggə zəmbô, sən məsəswatər mala laggalem. Ndanə kwánó wukiaban mənana kə pe wì tanni kərkər ka. Kusə pas bə loapi wì ka, kə kpa aba bəsa ko mūr.

¹⁶ Ən yinəi aban alaggana mô, sə à gandə twalban kwanè dāng.>>

¹⁷ Yesu pələa na ama, <<Wun abwana mala nza mala kìdìkì andə amə'dwanyi pabamuru aban

† 17:10 17:10 Balli gbal aba: Mal 4:5. ‡ 17:12 17:12 Balli gbal aba: Mat 11:14.

Bakuli! Nè ngga ká a ya pwari sè mē nē do atà wun sè wun nē kàni pàk bē kэгìr? Nè ngga ká a ya pwari sè mē nggè twal gandəəu nē dʋanyì earnə cau ma'wun arəàm? Wu yinə munê abanam.>>

¹⁸ Yesu pələa sà arə kukwar mənana arə muna ka. Pələa kukwar purî rəi. Àkè banì rə munê mala.

¹⁹ Nənzmò ka alaggana mala Yesu yiu a baní nəmurəi sè à dī ama, <<Mana tsəa sè səm gandə pusə kukwarnì dang?>>

²⁰ Yesu nea wia ama:

Nda acemənana paɓamuru ma'wun ngga gatti. Səama ən nggə na wun məsəcau, bəà bang ama wu earnə Bakuli bəti kəla kyauwe mala məsə musta ka, wun nē gandə ne mənìa yì nkono ka ama, <<Turî ban mənìa, o kano>> sè yì ka, nē turó. Bè kэгìr pà kàm nē gandə wun dang.

²¹ [Səama ulang mənìa yì kukwar ka, kə ear puro dang she nē hiwi andə gilmùr.]§

*Yesu nacau dām amur Lú male
(Markus 9:30-32; Luka 9:43b-45)*

²² Lang alaggana male yì raməna kat a Galili ka, Yesu nea wia ama, <<Bè bwa ndo nē nggá mak Muna mala Bwa a ban abwana,

²³ sè à nē nggá wal-luí. A tàruìà nongɲo ka nē lo nəyiləmu.>> Kara ban biki alaggana male kərəkər.

Yesu mbwe boalo cemi

²⁴ Lang Yesu andə alaggana male bwaləna Kapanahum ngga, amə'cemi bá Ndàməgule mala

§ 17:21 17:21 Balli gbal aba: Mat 21:21; Mar 11:23; 1Kor 13:2.

Bakuli yiu aban Bitərus sə à dī ama, <<Mətala-bala ma'wun ngga kə mbwe boalo cemi mala Ndāməgule re?>>*

²⁵ Bitərus earia wia ama, <<E, kə mbwe.>>

Pələa kutio a bala nə nggá ne Yesu cè. Malaká loasə kúni dāng Yesu ak damba dī ama, <<Sə we Shiman ngga, lang sə a sənī? A bu a yana sə amurəm banza akiyi boalo-cemi? A bu amətala là lè, ko a bu abəri?>>

²⁶ Bitərus eari wi ama, <<A bu abəri.>>

Pələa Yesu ne wi ama, <<Ləmdə ama amətala là ka, à pa aba mbwe dāng.

²⁷ Sə ace mənana bə səm ngga lulbumia raka, kyane a kun nggeamùr kya túr nli. Nji mənana awu nə tita bwale ka, mən kúni, a nə kum boalo kam. Twali kya mbwena boalo-cemi ma'səm nēi, mem andə mô.>>

18

Yana nda bwaməgule kat?

(Markus 9:33-37; Luka 9:46-48)

¹ A nzəm mənə bəti ka alaggana mala Yesu yiu a baní sə à dī ama, <<Yana gulo kútìban kat a Domurəm mala kùli?>>*

² Yesu pələa tunə bə muna məkyauwe sə tamsəi abaləia.

³ Sə na ama:

Məsəcau, ən nggə bangga wun, bə wu nggadya wu do kəla amuna məkèke raka, pà wu nə kutio a Domurəm mala kùli dāng.†

* **17:24 17:24** Balli gbal aba: Pur 30:13-15; 38:26. * **18:1 18:1** Balli gbal aba: Luk 22:24. † **18:3 18:3** Balli gbal aba: Mar 10:15; Luk 18:17.

⁴ Sə bwa mənana kat nwangşə bamúri kəla muna məkyauwe man ngga nda bwaməgule kat a Domurəm mala kùli.

⁵ Koya bwa sə ak muna məkyauwe kəla mənía acem ngga, Mə nda akiyam ngga.

Tamban arə caubikea
(Markus 9:42-48; Luka 7:1-2)

⁶ Bə kəbwa tsək mwashat atə amuna məkèke mənía mənana à earnə mim sə pak caubikea ka, kəpəna bəà đurri bwe taligo a meali sə bəa túrí aba ngeamùr məlime.

⁷ Caukwanban na nə banza ace agir mənana à kə tsək abwana bəà pak caubikea ka! Agir tamban ngga à nə yiu púp. Səama caukwanban na nə bwa mənana à kə pur nəbani ka!

⁸ Bə buo ko kusəo kə tsəo a kə pak caubikea ka, kasəi túrí. Kəpəna wu kutio a yiləmu nə bukasəa ko kusəu-kasəa amur mənana wu dum nə abuo bari ko akusəo bari sə bəà túrö aba bəsa mənana pə nə limgi raka.

⁹ Bə məsəo kə tsəo a kə pak caubikea ka, ui túrí. Kəpəna wu kutio a yiləmu nə məsəu mwashat amur mənana wu dum nə aməsəo bari sə bəà túrö a lú-bəsa ka.‡

Kanicau arə nzur mənana bwàr ka
(Luka 15:3-7)

¹⁰ Wu tsəkir wun, wu kəa bürəce mwashat atə amuna məkèke mənía ka đang. Ən nggə na wun məsəcau aməturonjar malea a koya pwari ka, à nda abadəm Tárrám mənana a kùli ka.

‡ **18:9 18:9** Balli gbal aba: Mat 5:29,30.

11 [Muna mala Bwa yiu ace amsə abwana mənana à bwarki tanjar ka.]§

12 Lang sə wu səni, bə bwa nanə anzur gbəman sə mwashat bwarki ta bi ka, pà nə nying amənia lumi-tongno-nong-ine bwamdə tongno-nong-ine ka amur nkono sə nə oa alta mənana bwār ka re?

13 Sə bə yi kuməni ka, ən nggə na wun məsəcau ban nə boari wi ace nzur mənəia mwashat ka nə kùtì mənana ndanəi ace acili aməno à bwarki raka.

14 Anggo gbal sə Tár wun mənana a kùli ka eare ama bə mwashat atà aməkèke mənəia ka bə bwār raka.

Mə'eambəu mənana pakko caubikea
(Luka 17:3)

15 Bə mə'eambo pakko caubikea ka, kya bani nəmūrəo ləmdəi wi caubikea male, a nre wun bari. Bə oako ka, a nyesəna mə'eambo a tanjar.*

16 Sə bə pà nə oako raka, tunə atə bwa mwashat ko bari a baní. Acemənana məsəcau ka à kə oe a kun abwana bari ko tərú.

17 Bə ginə ok ka, kyan nəi a ban Ikəlisiya. Sə bə ginə oki Ikəlisiya ka, nyesəi kəla mə dwanyi sūrə Bakuli ko mə'caubikea.

18 Ən nggə na wun məsəcau gír mənana kat wu kùrri a banza ka, à nə kùrri a kùli, sə gír mənana kat wu panzəi a banza ka, à nə panzəi a kùli.†

§ 18:11 18:11 Balli gbal aba: Luk 19:10. * 18:15 18:15 Balli gbal aba: Luk 17:3. † 18:18 18:18 Balli gbal aba: Mat 16:19; Yoh 20:23.

19 Sə ən nggə na wun mäsəcau ama, bə abwana bari atə wun akani a banza à nè eare amur koya gır mənana wu nə zəm ngga, Tárrám mənana a kùli ka nè pakka wuni.

20 Bə aya ban sə abwana bari ko tàrú dapi aba lulləam ngga, Mə nda abaləia.

Kàniğir arə guro məginə twalbani

21 Pələa Bitərus yiu a ban Yesu sə dī ama, <<Mətalabangno, kusə shen sə bə mə'eambam camarə pakkam caubikea ka bə ən twali wi banì? Kusə tongno-nong-bari na le?>>

22 Yesu eari wi ama:

Awo, kusə tongno-nong-bari na dang, lumi tongno-nong-bari kusə tongno-nong-bari na!‡

23 Ace cau mənia ka à nè kàni Domurəm mala kùli arə bə murəm mənana earce nə bəlki kusə agəna male mənana a bu amə'túró-bala male ka.

24 Lang tinata bəlki kusə agəne ka à kya yiu nə bə bwabura a badəmbi, mənana li tangna boalo kèrkér.

25 Sə ace mənana bwabure gandə mbwe raka, bəwaməgule male tsəa bəa me, yì andə māmí andə amuni andə agirkuma male kat, bəa mbwe tangnə nēi.

26 Mə'túró-bala man pələa bun amur ankūnəi a badəmbi sə zəmba ama, <<Bwaməgule, pakkam munyi, mə nə mbweko boalo mo kat.>>

27 Murəm yi sən mäsəswatər mala mə'túró-bala man nda sə twaliban tangne sə nyi bə o.

‡ 18:22 18:22 Balli gbal aba: Luk 17:3,4; Tite 4:24.

28 Lang mätúró-bala man purna a nza ka, yi kum bi mätúró-bala mənana kə kpate tangna boalo bəti ka. Pələa kpe a mäsə'meali kàngkàng ne wi ama, <<Mbwem gir mənana ən nggə kpato ka.>>

29 Bi mätúró-bala bun amur ankūnəi sə zəmbi wi ama, <<Pakkam munyi, mə nə mbweo.>>

30 Bwabure binəe. O kya tsəa a oasə bi a ndākurban ama she bə mbwena tangna mənana kə kpate ka.

31 Abi amätúró sən gir man ngga bumia kidi kidi, pələa à kya banggi bwaməgule malea ce kat.

32 Bwaməgule tunəi ne wi ama, <<We məbealbikea, ən twalo ban tangna mo acemənana a zəmbam ngga.

33 Boaro wu sən mäsəswatər mala bio mätúró kəla mənana ən sən mo ka re?>>

34 Bum bwaməgule lul kərkər, pələa tasə te a ndākurban bəa pe tanni, she bə mbwena tangna mənana amurí kat ka.

35 Anggo gbal sə Tárrám mənana a kùli ka nè pang nə ko yana ka abalə wun, yi mənana bə wu twali amə'eam wun ban acaubikea malea nə babum wun mwashat raka.

19

Kànigìr amur gau dobala (Markus 10:1-12)

1 Lang Yesu maləna banggi acau mənəia ka, nying bu-nzali Galili sə o a bui mala amə Yahudi a nkaring Nggeasala Jodan.

2 Bwabunda pas o atè, sə amə rəkwana mana abaləia ka twalia wia ban akwánó malea akanó.

³ Aɓea amə Farisi yiu aban Yesu, à yiuwa tambe. À yì dī ama, <<Nggearəi ka, Nggurcau eari ɓwa bə pər māmí ace ko man ngga le?>>

⁴ Sə pələia wia ama, <<Wu balli mbo aba Maləmce ama, <A tite ka Məpusə-banza pak ɓwabura andə ɓwama,>^{*}

⁵ sə bang ama, <Ace mənía ka ɓwabura nə nying tárrí andə ngge sə nə lanzə arə māmí. Yì andə māmí ka à duməna ɓwa mwashat?>[†]

⁶ Ləmdə ama yia ka à pa ɓari dəm dāng, à nda mwashat. Ace məní ka abwana mana ʔakuli kpapinia ka kəɓwa bə kəa gauwia dāng.>>

⁷ Pələa à dī ama, <<Bə nda anggo ka, mana tsəa sə Musa bang ama ɓwabura nə gandə pe māmí takada gau dobala sə nə pəri bə o?>>[‡]

⁸ Yesu pələia wia ama, <<Musa eare bə wu pər amālá wun ace ɓamúr-candəa ma'wun. Sə a share banza ka, gírni pa anggo dāng.

⁹ Sə ən nggə na wun ama, ko yana mənana pər māmí sə pa ace nongnəban a nza nə dobala raka, sə kya al bə ɓwama ka, nda arə pak caubikea mala nongnəban a nza nə dobala[§].>>^{*}

¹⁰ Alaggana male pələa à ne wi ama, <<Bə ce na anggo a nre ɓwabura andə ɓwama ka, kəpəna bə ɓwa bə kəa al-ɓwama dāng.>>

^{*} **19:4 19:4** Balli gbal aba: Tite 1:27; 5:1,2. [†] **19:5 19:5** Balli gbal aba: Tite 2:24. [‡] **19:7 19:7** Balli gbal aba: Nggur 24:1-4; Mat 5:31. [§] **19:9 19:9** *nongnəban a nza nə dobala*: ko <<ɗwanyi do nə məsəcau arə dobala.>> ^{*} **19:9 19:9** Balli gbal aba: Mat 5:32; 1Kor 7:10,11.

11 Pələa Yesu nyesəia wia ama, <<Koyan sə nə ak mənəia yì kanigir ka dāng, she abwana mənana Bakuli pa ce nì acea ka.

12 Abea bwana ka à pà nə gandə al bwama dāng acemənana à bəlia ka abaran na; abea ka abwana nə tsəia sə à pələ abaran, sə abea ka à twalî bamuria à nə do anggo ace pàkkiagir mala Domurəm mala Bakuli nəmuraì, Bwa mənana nə gandə ak mənəia yì kanigir ka bə é.>>

*Yesu tsəkbu amur amuna
(Markus 10:13-16; Luka 18:15-17)*

13 Abea bwana yiu nə amuna a ban Yesu ace mənana bə tsəkbu amúrià sə bə pakkia wia hiwi ka. Pələa alaggana mala Yesu lo, à sà arə abwana mənə à yiu nə amuna ka.

14 Sə Yesu na ama, <<Wu nying amuna aməkèkə bəa yiu abanam, wu kəa pərkia dāng, acemənana Domurəm mala kùli ka nda ace abwana kəla amuna mənəia ka.>>

15 Lang Yesu tsəngnənà bu amur amuna ka, pələa upi banì.

*Lagga məkume dī Yesu
(Markus 10:17-31; Luka 18:18-30)*

16 Bə bwa yiu a ban Yesu sə dī ama, <<Maləm, ya gír məboarne na mə nə pa sə mə kum yiləmu mənana málá male pà kəm raka?>>

17 Yesu nyesəi wi ama, <<Ace mana sə a kə dīem amur gír mənana məboarne na ka. Kə Bakuli nəmuraì nda məboarne. Sə bəa earce a nə kum yiləmu mənana málá male pà kəm raka, duməna púp a nə kpata anzongcau male.>>

18 Bwabure dī ama, <<Amə ye na?>>

Yesu eari wi ama, <<Kəa wal-lú dāng, bwal rəo arə amaməna, kəa iun'í dāng, kəa na nyir amur abwana dāng,†

19 pe tárró andə nggo gulo, sə earce bio məkunbala kəla bamúrò.>>‡

20 Lagga mənə ne wi ama, <<Ən kpana ta anzongcau mənə kat. Mana ueo dəm?>>

21 Yesu nyesəi wi ama, <<Bə a nə lumsə nə cauboarna ka, o kya makki agirkuma mò, boale ka pè amə'tər, awu nə kum gəna a kùli. Sə wu yiu wu yi kpatam.>>

22 Lang lagga ok cau mənə ka, nyare o nə bumkidikea, acemənana yì ka, məkume na kərker.

23 Pələa Yesu ne alaggana male ama, <<Ən nggə na wun məsəcau, ndanə kwano bə məkume bə pa bamúri bə kutio a Domurəm mala kùli.

24 Ən nggə bangga wun dəm, pa bamuru mala məkume abata yálmúrû mala Bakuli ka, kwano kútì kutio mala kalakadambi a tūli nlerəman.>>

25 Lang alaggana male ok mənə yì cau ka, à ndali kərker sə à dī ama, <<Bə nda anggo ka, yana bwe na nə àwá?>>

26 Yesu sənə kyap-kyap sə na ama, <<Aban bwapəndəa ka mənə ka pà nə pak dāng, sə a ban Bakuli ka koya gír ka nə gandə pa.>>

27 Pələa Bitərus nyesəi wi ama, <<Səm nyìngnənə agir kat səm nda ban kpato, mana ado səm nə kùmô?>>

28 Yesu nea wia ama:

† 19:18 19:18 Balli gbal aba: Pur 20:13-16; Nggur 5:20. ‡ 19:19 19:19 Balli gbal aba: Pur 20:12; Nggur 5:16; Pəris 19:18.

Ən nggə na wun məsəcau, a pwari mana bəsa banza nə yiu ka, Muna mala Bwa nə do a bunomurəm məboarəwe məle. Sə wun mənana wu kə kpatam ngga, wu nə do amur abuno-murəm lum-nong-bari gbal. Wu nə pakki atau mala amə Isərayila lum-nong-bari bəshi. §

²⁹ Sə bwa mənana kat nying bala ko amə'eambu andə amə'nggaula, ko tárrú, ko nggeau, ko amuna, ko anzali, ace lulləam ngga, nə kumia kusə gbəman. Sə nə kum yiləmu mənana málá male pà kàm raka.

³⁰ Səama abwana pas mana abwana kə twalia tyang-tyang ngga, à nə nggá pələ amana à bürəcea ka, sə abwana pas mana à kə bürəcea ka à nə nggá duk abwana mana à nə twalia tyang-tyang ngga.*

20

Kanicau arə amətúró baban

¹ Yesu lidəmba nə kanigir male ama:

À nə kàni Domurəm mala kùli arə bə mətala baban mənana pur nə dəmbari didyal ace alta amətúró bəa kya pakki wi túró a baban male ka.

² Yi ka, eare nə pea wia dinari mwashat ace túró pwari mwashat. Pələa tasəia a baban male.

³ A bu-pwari tongno-nong-ine nə dəmbari ka, yi kum abea abwana aban came bə a kún limo.

⁴ Pələa nea wia ama, <<Wun gbal ka wu kya túró a baban mem, mə nə mbwe wun gir mənana kat nda boaro bəə pa wun ngga.>>

§ 19:28 19:28 Balli gbal abə: Mat 25:31; Luk 22:30. * 19:30 19:30
Balli gbal abə: Mat 20:16; Luk 13:30.

⁵ Pələa à bwal njar à wario.

Nyare pur dəm nə pwarizəkya andə wulio mala pwari kya pwan abea amə'túró.

⁶ A bu-pwari tongno mala pwarikpəra ka, nyare puro kya kum abea abwana dəm aban came à kə pak kəgír dāng. Sə día ama, <<Mana tsəa sə pwari kpa wun kani aban came bə wu kə pak kəgír dāng?>>

⁷ À eari wi ama, <<Kə bwa pà səm túró mənana səm nə pak ka dāng.>>

Pələa nea wia ama, <<Wu kyan gbal a túró a baban mem.>>

⁸ Lang pwari kpana ka, mətala baban ne bwa mənana tsəi bə kə sənbi wi baban ngga ama, <<Tunə amə'túró, mbwea tang-nakusəia. Tite amur amə'nzémò sə wu kya mur amədəmba.>>*

⁹ Abwana mana à twalia a bu-pwari tongno mala pwarikpəra ka, ko yana ka à mbwe dinari mwashat.

¹⁰ Amana à twalia nə dəmbari ka à yiu nə tsəkbaləu ama malea nə kúti mala abwana mənə ka. Sə kə boalo mə'mwashati na à pea wia ka.

¹¹ Lang à angrəna boalo ka, à tita nggwani arə mətala baban.

¹² À bang ama, <<Abwana mənana à twalia túró nənzmò ka, à pak túró bu-pwari mwashat, kə ndo ka, sə à mbwe səm, səm karə sənəia, səm mənana pwari wal səm málá amur səm aban túró ka.>>

¹³ Pələa eari bebwə mwashat atəà ama,

* **20:8 20:8** Balli gbal aba: Pəris 19:13; Nggur 24:15.

<<Biam, ən lio dang. A ear amur dinari mwashat re?

¹⁴ Twal gîr mənana à mbweo ka o. Nə eare mēm sə ən mbweo kəla mana ən mbwe ka amə'nzəmò ka.

¹⁵ Pa mə nə gandə pak gîr mana ən earce ka nə boalo mem re? A kə pak mbali ace boaro mem le?>>

¹⁶ Anggo sə amə'nzəmò à nə pələ amədəmba, sə amədəmba nə pələ amə'nzəmò.[†]

Yesu bang cau dām amur lú male

(Markus 10:32-34; Luka 18:31-34)

¹⁷ Lang Yesu nda aban o a Urəshalima ka, tunə alaggana male lum-nong-bari a giriban, sə nea wia ama:

¹⁸ Səm ndo səm nggə eauwe aban ká a Urəshalima ka, sə Muna mala Bwa ka à nə nggá me a ban agbani pəris andə aməkani Nggurcau. À nə pakki wi bashi mənana nə ká nəi a lú ka.

¹⁹ À nə tasəi a bu aḃwana mənana amə Yahudi na raka‡mənana à nə bəsəki, à nə koè, sə à nə gbàlli a nggun-gangndəi ka. A təruià nongŋo ka nə lo nə yiləmu!

Zəmba mala nggea ka

Yohana andə Jemis

(Markus 10:35-45)

²⁰ Nggea ka muna mala Zabadi yiu a ban Yesu nə amuni Yohana andə Jemis, sə yi kũ'ndəó a nzali sə zəm bɔwamuru.

[†] **20:16 20:16** Balli gbal aba: Mat 19:30; Mar 10:31; Luk 13:30.

[‡] **20:19 20:19** *aḃwana mənana amə Yahudi na raka:* A mənía ka à nda ka amə Roma mana a bàkú mənò ka amə Isərayila na abata nggwamnati malea ka.

21 Yesu dī ama, <<Mana a earkiyice?>>

Pələa na ama, <<Mə nda aban zəmba ama alaggalem mənیا bari ka, wu tsək mwashat bə do a buo məli, sə bə mənیا ka a buo mə'nggare a Domurəm mò.>>

22 Yesu nyesəia wia ama, <<Wu sūrə gir mənana wu zəmgi ka dāng. Wu nə gandə nu tanni mənana ado mə nə nu ka le?>>

À ear ama, <<E, səm nə gandəi.>>

23 Yesu nea wia ama, <<Bafo, wu nə gandə nu tanni mənana mə nə nu ka, səama pa ban-do a buam-məli ko mə'nggare ka pà aba rəcandəa mem dāng. Amənیا yì aban ngga, à nda ace abwana mənana Tárrám giləkia wia ka.>>

24 Lang acili alaggana mala Yesu mənیا lum ok ce ka, bumia lúllò arə amə'eambu mənیا bari ka.

25 Yesu pələa tunəia abanarəia sə na ama, <<Wu sələa ama amurəma mala mənیا yì banza ka à kə ləmdə gulo amur abwana malea, sə abwana-məgule malea kə ləmdəia wia rəcandəa.

26 Sə ma'wun ngga, anggo sə nə pak dāng. Bə ya bwa na earce nə duk bwa-məgule atà wun ngga, duməna púp nə nyesə bamúrì nda muna-bala a ban wun. §

27 Sə bwa mənana earce nə duk murəm ngga, duməna púp nə duk guro ma'wun.

28 Nda kəla Muna mala Bwa, mənana yiu ace dumsə abwana aguro raka. Yiu ace duk guro sə nə pa yiləmi ace amsə* abwana pas.>>

§ 20:26 20:26 Balli gbal aba: Mat 23:11; Mar 9:35; Luk 22:26.

* 20:28 20:28 amsə: Ko <<akmúr>>

Ante bari kum sɛnban
(Markus 10:46-52; Luka 18:35-43)

²⁹ Lang Yesu andə alaggana male na rə purrì bá là Jeriko ka, abwana pas kana ateà.

³⁰ Ante bari na ban do a girəi njargula. Lang à ok ama Yesu na kə kútí ka, à loasə già ama, <<Mətalabangɲo, Muna mala Dauda,† sən məsəswatər ma'səm!>>

³¹ Bwabunda sà arəia ama bəà duk kunia più. Sə à binəe, à loasə già bəng-bəng ama, <<Mətalabangɲo, Muna mala Dauda, sən məsəswatər ma'səm!>>

³² Yesu pələa came sə dia ama, <<Mana wu earkiyice bən pakka wun?>>

³³ À banggi wi ama, <<Bwaməgule, səm nggə earce bə məsə səm sənban.>>

³⁴ Yesu sən məsəswatər malea sə tsək bui a məsəia. Kara məsəia mənna àkə banì, pələa a o atè.

21

Yesu kutio a Urəshalima
(Markus 11:1-11; Luka 19:28-38; Yohana 12:12-19)

¹ Lang Yesu andə alaggana male gbàshinà Urəshalima ka à yì kara a muna-là mənana à tunəi ama Betafaji, mana amur Nkono mala anggun Olif ka. Yesu túr alaggana male bari.

² Banggia wia ama, <<Wu kyane a muna-là mana a badəm wun ngga. Wun nə kútí ani ka, wun nə nggá kum mədambəriso à kurni nə muni atè. Wu panzəi wu yinəàm nəi.

† 20:30 20:30 Muna mala Dauda: Ko <<Məkà Dauda.>>

3 Bè kəbwa na wun kə cau ka, wu ne wi ama, Mətalabangŋo kə earcea. Nə dekia wunia tù.>>

4 Mənia ka pa anggo ace mənana bəà lùmsə bəngnəa mala Zakariya mənana ama:

5 <<Wu ne amə Urəshalima ama,
Wu səni, murəm ma'wun
ndya kə yiu a ban wun ngga!

Yi ka, mə'nwangsə-muru na,
kə yiu a nzəm dambəritso.

A nzəm muna-dambəritso
sə kə gya.>>*

6 Pələa alaggana man wario à kya pak gír mənana Yesu túriá ace ka.

7 À kya yiu nə dambəritso andə muni. À makkia anggubyaú malea a nzəmia, pələa Yesu eauwe do.

8 Bwabunda kərkər sárəki anggubyaú malea a tanjargula, acilia man ngga à kasəki abu-nggun à nongsəkia a tanjargula.

9 Abwabundəa mənana a bədəmbi andə amana a nzəmi ka à loasə già ama,

<<Wu bəwangsə Məkà Dauda!

Tsəkbu mala Bakuli
nda muri,

yì bwa mənana kə yiu
aba lullə Mətalabangŋo ka!

Bəà bəwangsəki Bakuli
akanó a kùli!>>†

10 Lang Yesu kutina a Urəshalima ka, nggea-là kat lo came amur kusəi. Bwapəndəa díban ama,
<<Yana bwe nda man le?>>

* **21:5 21:5** Balli gbal aba: Mat 23:11; Mar 9:35; Luk 22:26. † **21:9 21:9** Balli gbal aba: Ang 118:25,26.

¹¹ Aḃwabundēa ear ama, <<Mēnia ka Yesu na, Məbangnēa mala ʔakuli mənana pur a Nazarat, a bu-nzali Galili ka.>>

*Yesu pər amə kúrkúró aba Ndàməgule
(Markus 11:15-19; Luka 19:45-48; Yohana 2:13-22)*

¹² Lang Yesu kutio aba Ndàməgule mala ʔakuli ka, pər amə'kúrkúró andə amə makkiagir, ramgita atebəl mala amə nggaḃi boalo, sukkia, andə abuno mala amə makki akutumurəm.

¹³ Nea wia ama, <<Maləmce mala ʔakuli bang ama,

<< ʔBala mem ngga

à nē tunəi ama
ndà ace pak hiwi,>‡

sə wu nyesəi duk mpu
mala amə'ḃəmbəriban!>>§

¹⁴ Ante andə agbakəre yiu a baní aba Ndàməgule mala ʔakuli, yi twalia wia ban akwánó malea.

¹⁵ Lang agbani pəris andə aməkani Nggurcau sən agir-ndali mənana peă, andə amuna mana à kə pak banboarnado aba Ndàməgule mala ʔakuli ama, <<ʔwangśəkiban ngga duməna mala Muna mala Dauda>> ka, bumia lúllô.

¹⁶ Pələa à ḃi Yesu ama, <<A nē nggə ok cau mənana amuna mēnia kə ne ka?>>

Earia wia ama, <<E, Mə nda ən nggə oea ka, sə wun ngga wu balli mbo aba Maləmce mala ʔakuli ama,

<< ʔ tsək ḃwangśəkiban
a kún amuna məkèke

‡ 21:13 21:13 Balli gbal aba: Isha 56:7. § 21:13 21:13 Balli gbal aba: Ir 7:11.

andə abangna-muna?>* >>

¹⁷ Pələa nyia purî bá nggea-là o a Betani, a kàm sə kya nongŋo.

*Yesu su nggun vwari
(Markus 11:12-14,20-24)*

¹⁸ Nə dəmbari díɖyal Yesu nyàrî Betani, nda ban ká a Urəshalima ka, nzala wali.

¹⁹ Məsəi kpa arə nggun vwari a girəi njargula, pələa sana wari a tərî. Sə kya kum kə bəle dāng, mbui na nəmūrəi. Pələa ne nggun ama, <<**A pà né bəl dām dāng!>>** Àkè banì kara nggunî ime.

²⁰ Alaggana nə yia səni ka girî nî pakkia wia gir'ndali gandəa à díban ama, <<Lang sə nggun vwari man kaurə ime anggo?>>

²¹ Yesu nea wia ama, <<**Bafo, ən nggə na wun, bə wu ndanə pabamuru sə wu tuti aba denyicau raka, mən̄ia yì gir à pakki nggun ngga nda mana nəmūrəi wun nə gandə pe ka dāng. Bə wun nə ne mən̄ia yì nkono ama, <Lo, kya kpa aba nggeamùr> ka, anggo sə nə pa.†**

²² **Gir mən̄ana kaɖ wu zəmba aba hiwi nə pabamuru ka, wun nə kumi.>>**

*Amə Farisi dí Yesu amur
bangŋo male*

(Markus 11:27-33; Luka 20:1-8)

²³ Yesu kutio aba Ndāməgule mala Bakuli; lang nda ban kanigir ka agbani pəris andə abwana-məgule mala amə Yahudi yiu a baní sə à dí ama,

* **21:16 21:16** Balli gbal aba: Ang 8:2. † **21:21 21:21** Balli gbal aba: Mat 17:20; 1Kor 13:2.

<<Né yà bangño sə a kə pakki amənia yì agir ka, sə yana po bangño mala pakki agir nì?>>

²⁴ Yesu pələa earia wia ama, <<Mə nə dī wun cau gbal mwashat, bə wu panam eare ka sə mə nə bangga wun ko nə ya bangño sə ən nggə pakki amənia yì agir ka.

²⁵ Batisəma mala Yohana ka, pur nə kəshe? Pur nə ban 'Bakuli le ko pur nə ban bwapəndəa?>>

À kùtí a pələki ce arəarəia ama, <<Bə səm na ama, <Pur nə ban 'Bakuli> ka, nə bangga səm ama, <Sə palang sə wu ginə earnəi?>

²⁶ Sə bə səm bang gbal ama, <Pur nə ban bwapəndəa> ka bangciu kə pakka səm arə abwana, acemənana bwapəndəa kat sələnə ama Yohana ka məbangnəa mala 'Bakuli na.>>

²⁷ Ace mani ka à ne wi ama, <<Səm sələ dāng.>>

Yesu pələa nea wia ama, <<Mim gbal ka pà mə nə na wun ko nə ya bangño sə ən nggə pakki amənia yì agir ka dāng.

Kanicau arə amuna bari

²⁸ <<Sə mana nda denyicau ma'wun amur mənəia yì cau mə nə bangga wun ngga? Bə bwa nakam nə amuna-burana bari. Wario a ban muna-dəmba sə ne wi ama, <Munem, kya baban kya paktúró kam yalung.>

²⁹ <<Muna pələa ne tárrí ama, <Pa mə nə ká dāng.> Səa ma nənzmò ka balki babumi pələa wario.

³⁰ <<Tár amuna pələa kutio a ban baria muni sə kya ne wi kəcau mə'mwashati. Yì ka, earì tárrí ama nə ká, sə wari dāng.

31 <<Abalə amuna mənəia bari ka yana pak gîr mənana tárrí earce ka?>>

Pələa à earî Yesu ama mədəmba na.

Yesu pələa nea wia ama:

Ən nggə bangga wun məsəcau, amə'aki aboalo-cemi andə amā-gung à nè akà wun damba kutio a Domurəm mala 'Bakuli.

32 Yohana Məbatisəma yiu yi kania wun tanjar məbafoe, sə wu earnəi dāng; sə amə'aki aboalo-cemi aba andə amā-gung earnəi. Kat andə mənana wu sən mənəia ka, wu nggađi denyicau ma'wun wu earnəi dāng.‡

*Kanicau arə aməturó mana
à tsəia sən baban ngga*

(Markus 12:1-12; Luka 20:9-19)

33 Wu kwaki kir wun arə bə kanicau. Bə mə'rya tsək baban anap, kàrì nè nkāndan, təm tūli kamggi anap abaləi sə bak ban mə'dāhre ace mə'yale. Nyinggi abea amə'rya a buia bəà kə sənbi wi, pələa o a bəri.§

34 Kunbəla mala anap yi karna ka, túr abea amuna-bala male bəà kya aki wi bəla anap a bu amə'yál baban.

35 Amə'rya yi bwal amuna-bala man. Mwashat ka à walki, bə ka à wali wú, sə bə man ngga à bukki nè atali.

36 Mətala-baban nyare tasə abea amuna-bala mana à làkkì à kútì amədəmba ka. Kəgîr mə'mwashati na amə'rya man yi pakkia wia ka.

37 A masələate ka, pələa túr muni a bania. A nê male ka à nè pè muni gulo.

‡ 21:32 21:32 Balli gbal aba: Luk 3:12; 7:29,30.

Balli gbal aba: Isha 5:1,2.

§ 21:33 21:33

38 Lang amə'rya man nə yia sən muni ka, à nea rəia ama, <<Məlibala nya kə yiu ka. Səm nə yia wal-luí ace mənana bə baban duk ma'səm! >>

39 Pələa à yì bwali à túrí a nzəm nkāndan baban sə à wali wú.

40 Sə bə mətala baban yiu ado ka, mana gir nì na nè yia pangnə amə'rya mənìa ka?

41 Agbani pəris andə abwana-məgule earî wi ama, <<Nə yia wal-lú amə'rya amə'bealbikea man, sə nə ak baban nə pea amə'rya mənana à nè pè wi bəlanggun baban bə kunbəle karna ka.>>

42 Yesu pələa nea wia ama, <<Wu bal cau mana Maləmce mala Bakuli bang ngga re? Mənana ama, << <Tali mana aməba ginəi ka, nda yì pələ məboarne kat-kat ka.

Mənìa ka pé mala Bakuli na;

Gìr ndali na a ban səm.>*

43 <<Sə ən nggə na wun ama Domurəm mala Bakuli ka, à nè é arə wun à nè pè abwana mənana à nè pak gír mana Bakuli earkiyice ka.

44 Bwa man kat kpa amur tali man ngga nè bungio. Sə bwa mana tali man kpa amurì ka nè betəki.>>

45 Lang agbani pəris andə amə Farisi yi ok akanicau mala Yesu, sə à yì sələ ama nda arə bangcau amúrià ka,

46 à alte ama à nè bwali, sə bangciu pakkia wia arə abwana, acemənana bwapəndəa pas earəna ama Yesu ka məbangnəa na.

* 21:42 21:42 Balli gbal aba: Ang 118:22,23.

22

*Kanicau arə Pakkidire Isə bwama
(Luka 14:15-24)*

¹ Yesu ne abwana cau dəm nə akanicau ama:

² Domurəm mala Bakuli ka à nə kàni arə pakkidire mana bè murəm tunəo ace isə mālā muni ka.

³ Túr amuna-bala male bəà kya ne abwana mənana à tunəia ka bəà yiua pakkidire isəban. À ginə yiu.

⁴ Nyare túr abea amuna-bala male bəà kya ne abwana mənana à tunəia ka ama, <<Ən maləna pak gírlina kat. Ən waləna ajamnda andə alo-nda amə'nyange mem. Gírbunda kat ka à maləna pe. Wu yiua pakkidire isəban!>>

⁵ Amənia yì abwana à tunəia ka à tsək kiria dāng, à kùtí a pakkia agir malea mana boaria wia ka. Bè bwa ka o a baban male, sə bəbwa ka o a ban kúrkúró male.

⁶ Acilia man ngga à bwal amuna-bala male à pakkia wia məbane sə à wal-luia.

⁷ Bum murəm man lul kərkər; tasə asoje male à yì wal aməwalkialu man, sə à pisə la malea.

⁸ Pələa tunə amuna-bala male sə nea wia ama, <<Gírbunda kat mala pakkidire isəban ngga à maləna pe. Sə abwana mənana ən tunəia ka à kārəa à nə yiu a ban isəban dāng.

⁹ Ado ka wu kyane amur agauwata anjarbala sə wu tunə abwana mənana kat wu kumia a kām ngga, bəà yiua pakkidire.>>

¹⁰ Nda amuna-bala man puro à o arə agauwata anjarbala sə à tunəki abwana mənana

kat à kum ngga, aməbane andə aməboarne. À yì lumsə bala isəban.

¹¹ Lang murəm kutio nə sən abəri ka, məsəi kpa arə bebwə na kam mana túr daura isəban arəi raka.

¹² Pələa murəm dī ama, <<Biam, a kar lang sə a yiu kani daura isəban pa a rəo dāng?>> Yì ka, kum cau mənana nə na ka dāng.

¹³ Murəm ne amuna-bala ama, <<Wu taka bui andə akusəi, wu túrí a nza aba pəndəa. Akanó sə nə bua nə nggə nəmnggi munabui.>>*

¹⁴ Bakuli tunə abwana pas sə bəti na à dum nə məsəcau bə Bakuli tària ka.

*Amə Farisi dī Yesu
amur mbwe boalo-cemi
(Markus 12:13-17; Luka 20:20-26)*

¹⁵ Amə Farisi o à kya kurkunarəia amur njar-gula mənana à nə bwali nəi kām aba nacau ka.

¹⁶ Pələa à túr amuna-bala malea andə abea bwana mala Hirədus a baní. À na ama, <<Maləm, səm sələnə ama we ka a nda bwa məbafoe, dəm ngga a kə kani tanjar mala Bakuli nə məsəcau. A kə tər bwa dāng, acemənana abwana kat a bano ka à nda mwashat.

¹⁷ Bangga səm, a sənə mo ka, boaro bə səm pè Kaiser, Murəm mala amə Roma boalo-cemi le ko boar dāng?>>

¹⁸ Yesu súrənà rə denyicau malea məbane kat pələa dīa ama, <<Wun amə'kúnbárína, ace mana sə wu kə earce tambam?

¹⁹ Wu ləmdəam məsəboalo mana à mbwekina boalo cemi nəi ka!>>

* 22:13 22:13 Balli gbal aba: Mat 8:12; 25:30; Luk 13:28.

À pələa à pè wi məsəboale.

²⁰ Sə dīa ma, <<Lullə yana andə foto mala yana arə məsəboalo mənīa ka?>>

²¹ À eari wi ama, <<Mala Kaisar na.>>

Pələa nea wia ama, <<Gir mənana mala Kaisar na ka wu pè Kaisar, sə mənana mala Bakuli na ka wu pè Bakuli.>>

²² Lang à oè anggo ka, à ndali; kara à dēki à bwal njar malea à o.

*Amə Saduki dī Yesu
amur loapi bembe*

(Markus 12:18-27; Luka 20:27-40)

²³ Àkè pwari mənō ka amə Saduki mənana à nakīyi ama loapi bembe pà kām raka à yiu a ban Yesu à yī dī ama,†

²⁴ <<Maləm, Musa bang ama bə bwa wu pənə muna raka mə'eambi bə al māmī bə bəli lú amuna.

²⁵ A ban səm dīdīyal ka abea abwana tongno-nong-bari à nda amə'eambu. Mədamba malea al bwama sə wu ko kum muna andəi dāng. Bwa mənana kpa a nzəmi ka pələa twal bwame.

²⁶ Anggo gbal sə kum baria andə təruià, kya bwal bu tongno-nong-baria.

²⁷ A nzəm lú malea kat ka, pələa bwame wu.

²⁸ Sə ado ka, a pwari loapi bembe ka, yana abaləia nda bura bwama, yī mana yia kat ka à duməna nēi ka?>>

²⁹ Yesu pələa earia wia ama, <<Wu bwarkio ace dīwanyī sūrə Maləmce andə rəcandəa mala Bakuli.

† 22:23 22:23 Balli gbal aba: Atúró 23:8.

³⁰ A pwari loapi bembe ka alban pà kàm dəm dăng. Ko yana le ka nà do kəla aməturonjar mana a kùli ka.

³¹ Sə amur loapi bembe ka, wu bal cau mana Bakuli bangga wun ngga re? Na ama,

³² <Mə nda Bakuli mala Ibərayim, mala Ishaku, andə mala Yakupu.> Bakuli ka mala alú na dăng, mala abwana mana nəyiləmu ka nda.>>‡

³³ Lang abwabundəa ok mani ka, à ndali nə kanigir male.

*Nzongcau mana kàrmúr abi ka
(Markus 12:28-34; Luka 10:25-28)*

³⁴ Lang amə Farisi onghəna ama Yesu gandəna amə Saduki ka, à ram rəia à yiu.

³⁵ Bè bwa abaləia mənana sùrə Maləmcə mala Musa pepè ka, dī ama,

³⁶ <<Maləm, atə anzongcau mənana aba Nggurcau mala Musa ka, mə yani na kùti abea?>>

³⁷ Yesu ne wi ama:

<<Earce Mətalabangho, Bakuli mô nə babumo mwashat, nə yiləmo kat andə dənycəu mò kat.>>§

³⁸ Mənia ka nda nzongcau mədəmbe andə məgule mənana kùti abea kat ka.

³⁹ Mənana kpate ka nda kəla yì, ama: <<Earce bio məkunbala kəla mənana a earce bamùrò ka.>>*

⁴⁰ Nggurcau kat andə Akanigir mala amə'bangnəa mala Bakuli ka, à gyare arə anzongcau mənia bari ka.

‡ 22:32 22:32 Balli gbal aba: Pur 3:6. § 22:37 22:37 Balli gbal aba: Nggur 6:5. * 22:39 22:39 Balli gbal aba: Pəris 19:18.

Yesu dī amə Farisi amur Mezaya
(Markus 12:35-37; Luka 20:41-45)

⁴¹ Lang amə Farisi raməna a banbwáná ka, Yesu dīa ama,

⁴² <<Mana nda denyicau ma'wun amur Mezaya?†Muna mala yana?>>

À eare ama, <<Muna mala Dauda‡ na.>>

⁴³ Yesu nea wia ama, <<Bə muna mala Dauda na ka, palang sə Dauda, nə kanì mala Bangjo mala Bakuli a bumi ka, tunəi ama <Mətalem?> Acemənana yì Dauda ka bang ama,

⁴⁴ << <Mətalabangjo ne

Mətalem ama:

Do a buam məli,

she bə ən tsəngjə̀nà

abio-aməbura abata

kuşəo ka.>§

⁴⁵ Sə bə Dauda tunə Mezaya ama <Mətalem> ngga, palang sə Mezaya nə pələ muni?>>

⁴⁶ Kəbwa gandə nyesəi wi cau dāng, sə àkə pwarinì ka, kəbwa nyare dī dəm dāng.

23

Yesu bəsəki aməkani Nggurcau
andə amə Farisi

(Markus 12:38-39; Luka 11:43,46; 20:45-47)

¹ Pələa Yesu ne abwabundəa andə alaggana male cau ama:

² Amaləm Nggurcau mala Musa andə amə Farisi ka à ndà kə abwana mənana à ndanə

† 22:42 22:42 *Mezaya*: Ko <<Kərəsti>> ‡ 22:42 22:42 *Muna mala Dauda*: Ko <<Məkà Dauda.>> § 22:44 22:44 *Balli gbal aba*: Ang 110:1.

rəcandəa mala bəlki abwana b́a Nggurcau mala Musa ka.

³ Ace mani ka wu kpata gír mana kat à kania wun ngga, d́əm ngga wu pak gír mana à bangga wun ama b̀ə wu pak ka. Səa ma wu kəa kpata atúró malea d́ang, acemənana gír mana à kə kani ka à kə pe d́ang.

⁴ Pak ka à kə yiu nə acau məkwane sə à nə tsək abwana ama b́əa pea. Sə yia nə nggearəia ka à pà nə pak ko mwashat atà mənə yì agir ka d́ang.

⁵ Ko man à kə pak le ka à kə ləmdəki b̀ə abwana səni. Pak ka amuna-luru malea mala tsək amə'mbu-maləmce mala cau mala Bakuli ka à kə pea b́əa tanggí mala acili abwana sə à nə kùrkia a kundəmbəia andə amelbuia. Ankongúr kun adaura malea ka aməsake na.*

⁶ B̀ə abwana rambəa a ban pakkidíre ka à kə earce b́əa pea wia aban-do məboarne. B̀ə nda aba Ndakpapi ka, à earce abuno mənana à tsəia ace abwana-məgule ka.

⁷ À earce b̀ə abwana makkiakun nə pagulo aba limo, sə b́əa kə tunəia ama, <<Maləm.>>

⁸ Wu kəa eare b́əa tunə wun ama <<Maləm>> d́ang. Wu nda ka amə'eamrəarəu kat. Maləm ma'wun ngga nda mwashat b̀ərb̀ər.

⁹ Sə wu kəa tunə kəbwa akani a banza ama <<Tarrú>> d́ang, acemənana kə Tár wun na mwashat b̀ərb̀ər a kùli.

¹⁰ Sə b́əa kəa tunə wun gbal ama <<Bwaməgule>> d́ang acemənana kə b́waməgule

* 23:5 23:5 Balli gbal aba: Bal 15:38; Nggur 6:8; Mat 6:1.

ma'wun nda Kərəsti.

¹¹ Bwa mənana gulo kútì abi abalə wun ngga nda bwa mənana nè duk muna-bala ma'wun ngga.†

¹² Bwa mənana gusələ bamúri ka, à nè kyauwiki, sə bwa mənana kyamsə bamúri ka à nè gusələi.‡

*Yesu binəce túró mala
amə'kúnbárína*

(Markus 12:40; Luka 11:39-42,44,52; 20:47)

¹³ Caukwanban nə wun amə Farisi andə aməkani Nggurcau mala Musa, wun amə'kúnbárína! Wu gír kun njar kutio a Domurəm mala kùli arə abwana. Wun nə bamurə wun ngga wu kútí dāng, sə abwana mənana à earce ama à nè kútí ka wu earia wia dāng.

¹⁴ [Caukwanban nə wun amə Farisi andə aməkani Nggurcau mala Musa, wun amə'kúnbárína! Wu kə ləmdə rə wun kəla wu nda ka amə'bealboarne nə pakki ahiwi məsauwe, sə bafo ka wu nda mana wu kə kùmsəkun amā-lú wu kə liki agirkuma malea arə bala malea ka. Acemani ka, Bakuli nè pa wun tanni mana kutibani ka kərkər.]

¹⁵ Caukwanban nə wun amə Farisi andə aməkani Nggurcau mala Musa, wun amə'kúnbárína! Wu kə twal gya məsauwe arə anzali andə mur anggeamùr ace yinə bwa mwashat a tanjar ma'wun. Sə bə wu yina nēi

† **23:11 23:11** Balli gbal aba: Mat 20:26,27; Mar 9:35; 10:43,44; Luk 22:26. ‡ **23:12 23:12** Balli gbal aba: Luk 14:11; 18:14.

ka pələa wu nyesəi duk bwa-ká-lubəsa kúti wun kusə bari.

¹⁶ Caukwanban nə wun, wu nda ka ante mana à kə bwali ante gara ka! Wu kə kani abwana ama: <<Bè bwa kán nə Ndàməgule mala Bakuli ka, kángìrnî pà nè bwali dāng; səama bè bwa kán nə bolo-njengəlan mana aba Ndàməgule ka, kángìrnî nə bwali.>>

¹⁷ Wun agəm, ante! Bolo-njengəlan andə Ndàməgule mənana tsək bolo-njengəlan sə pak məfele ka, məyenani kúti bi?

¹⁸ Nyar dəm ngga wu na ama, <<Bè bwa kán nə gyangŋan paɓoro ka kángìrnî pà nè bwali dāng; sə bè bwa kán nə ɓoro mana amúr gyangŋan ngga nè bwali.>> ¹⁹ Wun ante! Məyani gulo kúti bi: ɓoro mana amur gyangŋan ngga le, ko gyangŋan mana tsək ɓoro sə pak məfele ka?

²⁰ Bwa mana kán nə gyangŋan ngga, kánəna nəi andə gir mana amurí ka.

²¹ Bwa mana kán nə Ndàməgule mala Bakuli ka, kánəna nəi andə Bakuli mana do abaləi ka.

²² Bè bwa kán nə kùli ka kánəna nə buno-murəm mala Bakuli andə Bakuli mana do amur buno-murəm ngga. §

²³ Caukwanban nə wun amə Farisi andə aməkani Nggurcau mala Musa, wun aməkúnbárína! Wu kə pe Bakuli gauwe mwashat abalə agauwe lum mala agir məkèke kəla ambukagir ɓaban ma'wun, sə wu bŭrəce agir məboarne mənana nggurcau kàni ka, kəla bang məsəcau, andə ɓwamuru, andə pak

§ 23:22 23:22 Balli gbal aba: Isha 66:1; Mat 5:34.

məboarne. Amənia ka à nda ka gir mənana boaro bə wu kə pea atārəia andə acilia mənə ka.*

24 Wu nda ka ante mana à kə bwali ante gara ka! Wu tsək bamur rə wun wu kə kpata amuna nzongcau mala Nggurcau mana à bwal kə ban pepè raka, sə anzongcau aməgulke mala Nggurcau ka, wu būrəcea sə wu sələ dang.

25 Caukwanban nə wun amə Farisi andə aməkani Nggurcau mala Musa, wun amə'kúnbárina! Wu nda kəla akwar andə atasau mana à lak nzəmia pepè ka, sə balə wun ngga lumsə nə atúró bealbikea andə mbali.

26 We ntei bwa Farisi! Tsəkiro arə giləki babumo bə duk nə boarnsari, sə abwana nə sən atúró boarna mô, à nə earnəia.

27 Caukwanban nə wun amə Farisi andə aməkani Nggurcau mala Musa, wun amə'kúnbárina! Wu nda kəla abembe mana à tasə nzəmia nə pyanti məpwasəe ka; à boarsəna nə nza, sə baləia ka lumsə nə amú mala alú andə agir byakəno.†

28 Ana gbal, a nza ka, abwana kə sən wun kəla wu nda ka amə'bealboarna, sə a babum wun ngga, wu lumsə nə swarkiban andə bealbikea.

*Yesu na cè tanni mala
amə'kúnbárina
(Luka 11:47-51)*

29 Caukwanban nə wun amə Farisi andə aməkani Nggurcau mala Musa, wun amə'kúnbárina! Wu kə bak abembe mala amə'bangnəa mana aká wun wal-luia, sə wu

* 23:23 23:23 Balli gbal aba: Pəris 27:30. † 23:27 23:27 Balli gbal aba: Atúró 23:3.

kə giləkice mala amə'cauḃoarna mana aká wun wal-luia ka.

³⁰ Sə pak ka wu kə na ama, <<Bè səm ndanə do mala aká səm a pwarian ngga, bə pà səm nè pu nzəm gir mənana aká səm pakkì amə'bangnəa, à wal-luia ka dāng.>>

³¹ Banghe ma'wun mənana ana ka ləmdə ama wu nda ka aməkau mala abwana mənana à wal amə'bangnəa ka.

³² Wu lidəmba wu masələ kun cauḃikea mana aká wun tite ka!

³³ Wun an'yau, wun amuna baffu! Lang sə wun nè apî bashi ká lú-bəsa?‡

³⁴ Acemani ka, mə ndo mə nə tura wun ban nə amə'bangnəa, andə amə'sələe, andə aməkàniḡir. Abea ateà ka wun nè walia, wun nè gbəllia a nggun; sə acilia ka wun nè koea əbalə andakpapi sə wun nə pərtea arə alá, wun nə pea wia tanni.

³⁵ Acemani ka, tangnakusəu məbane ace sukki nkila mala amə'bealḃoarna kat mana à walia a banza ka, nə nyare amur wun, tite arə Habila yí bwal ban Zakariya, muna mala Berikiya, mana wu wali a nre ban məfele andə gyangjan ngga.§

³⁶ Məsəcau, amənia yì atanni kat ka, à nè kum abwana mana a nza man ngga.

*Yesu keban amur amə Urəshalima
(Luka 13:34-35)*

³⁷ Oi amə Urəshalima, amə Urəshalima, wun amə'wal-lú amə'bangnəa mala 'Bakuli, wun

‡ 23:33 23:33 Balli gbal aba: Mat 3:7; 12:34; Luk 3:7. § 23:35 23:35 Balli gbal aba: Tite 4:8; 2Kpa 24:20-22.

amə'bukki abwana mənana Bakuli túriá a ban wun ngga. Kusə shen Mə nda arə earce mə mən abuam amur wun kəla mənana nggũ kə mənɔi ankpamtari amur amuni ka, sə wu ginə nkang!

³⁸ Adyan ngga, Ndàməgule ma'wun ngga à ginəkina wuni, uena atàrèi.*

³⁹ Ən nggə na wun, twal a yalung ngga pa wu nə sən məsəam dəm dāng, she pwari mənana wun nə na ama,

<<Tsəkbu mala Bakuli na
amur yì bwa mənana

kə yiu aba lullə

Mətalabangŋo ka.>>†

24

*Yesu nacau amur masələata banza
(Markus 13:1-13; Luka 21:5-19)*

¹ Lang Yesu nyìngŋənà bá Ndàməgule mala Bakuli sə nda ban o ka, alaggana male yiu a baní sə à ne wi ama bə sən a'ulang abah mala Ndàməgule mala Bakuli.

² Pələa nea wia ama, <<Wu sən abah mənɔia ka re? Ən nggə na wun məsəcau à nə yia arkia à nə sukkia a nzali, kə tali pa nə ueo aban came amur bi dang.>>

³ Nə nzəmò ka Yesu yì do amur Nkono mala anggun Olif. Alaggana male yiu a baní nəmurəi sə à ne wi ama, <<Səm ama wu bangga səm, a ya pwari sə agir mənɔia ka nə yia pa, sə mana nda gír

* **23:38 23:38** Balli gbal aba: Ir 22:5. † **23:39 23:39** Balli gbal aba: Ang 118:26.

mənana nè læmdə yiu mo andə masələata banza ka?>>

⁴ Yesu pələia wia ama:

Wu tsəkir wun, wu kəa eare bə kəbwa bəsəki wun dāng.

⁵ Acemənana abwana pas nè nggá yiu aba lulləam à nè na ama à nda ka Kərəsti, sə à nè bəsəki abwana pas.

⁶ Wu nè ok ce a'lwa andə gəshi a'lwa, cala bangciu pakka wun dāng. Amənia yì agir ka à nè yia pa púp, sə masələata banza ka nda più.

⁷ Nzali nè ká lwa arə be nzali. Murəm nè ká lwa arə be murəm. Nzala, andə akwánó twàl-là, andə dəurəo mala nzali nè pa arə aban dāngdāng aba banza.

⁸ Amənia yì agir kat ka à nda ka tita tanni mənana kə yiu ka.

⁹ À nè yia bwalki wun, à nè ká nè wun a ban abwana mənana à nè pa wun tanni sə à nè wal-lú wun ngga. Abwana arə anzali kat à nè binə məsə wun acemənana wu nda ka amə kpatam ngga.

¹⁰ Abalə aməno yì apwari ka abwana pas nè nying pabamuru malea arəàm, à nè oasəkimúr rəarəia sə à nè binəməsə rəarəia.

¹¹ Amə'bangnəa mə'nyiri pas nè yia puro à nè bəsəki abwana pas.

¹² Sə acemənana bealbikea nè yia làkkì ka, earcearəu mala bangula abwana arəarəia ka nè amsəa,

¹³ səama bwa mənana cam kàngkàng aba pabamuru aban ká masələate ka, nè àwá.

14 Sə mənĩa yì Cau Amsəban* mala Domurəm mala kùli ka, à nè hamnəi aba banza kat ace mənana abwana arə anzali kət bəa o. A nzəm mənə ka sə masələata banza nə yiu.

15 Wu nè yia sən yì <<Gir beami mənana kə tsəa Bakuli nè nying ban-do male abalə abwana,>>†mana Daniyel məbangnəa mala Bakuli bang ce, caməna a ban məfele aba Ndəməgule mala Bakuli. Sə bə wu sənəni ka, bwa mənana kə bal mənĩa yì cau ka bə sùrə bāləi.

16 Sə abwana mənana a nzali Yahudi ka bəà bangja bəà o abalə ankono.

17 Bwa mənana nda amur kurəm ngga bə kəa na ama nè suləo nè twal kəgìr a bala dāng.

18 Bwa mənana nda a baban ngga bə kəa na ama nè nyare nè nggá twal daura male dāng.

19 Abalə aməno yì apwari ka nè duk gir bangciu kərkər nè amə'munabum andə amə'nggeamur!

20 Wu zəmba bə bangja ma'wun bə kəa pa a kundwal ko a pwari Sabbath dāng.

21 Acemənana nggea tanni məgule nè lo, mənana a puro mala banza yì bwal ado ka, à malaká sən ulang yì dāng, sə à nzəmi ka à pà nè sən ulang yì dəm dāng.

22 Yàle bə Bakuli amsə ma anonggio mala tanni mənə raka, kəbwa pà kəm nè au dāng, səama ace abwana mənana Bakuli tarkia ka nè amsə anonggio mənə.

* 24:14 24:14 *Cau Amsəban* ko Bəsa Cau Məboarne † 24:15 24:15 Balli gbal aba: Dan 9:27; 11:31; 12:11.

23 Bè kəbwa puro sə na wun ama, <<Kərəsti nia ka,>> ko <<Ndako ka,>> wu kəa eare ama məsəcau na dāng.

24 Acemənana akərəsti mə'nyiri andə amə'bangnəa mə'nyiri à nè puro sə à nè pakki agir-ləmdəa məgulke andə agir-ndali ace swarki abwana, yàlè bəà nè gandəi ka, nggearə abwana mənana 'Bakuli tarkia ka, à nè bəsəkia.

25 Wu tsəkir wun, ən gbara ən bangnəna wun adyan.

26 Bè kəbwa na wun ama, <<Wu səni, Kərəsti ndako a babondo ka,>> ce wu kyan dāng; ko bəà na ama, <<Ndya səmbərəa a bakurəm ngga,>> wu kəa earnəi dāng.

27 Yiu mala Muna mala 'Bwa ka nè pa kəla mənana təlaban kə li'nzama nə takuli sə abwana a njar-nzali kə səni ka.

28 Ban mənana lugir nong kam ngga, abanì sə adəkəlaki nè rambəa.

Nyare mala Muna mala Bwa

(Markus 13:24-27; Luka 21:25-28)

29 Tù àkə nzəm tanni mənana abalə aməno yì anonggio ka,
 <<Pəndəa nè gír
 bəməsə pwari,
 sə zongnə ka
 pà nè ta dəm dāng;
 anlero nè purî kùli
 à nè kpa,
 sə arəcandəa mənana
 a bumkuli ka

à nè dæurækio.>>‡

³⁰ Sə anggo ka, gír mənana nè ləmdə ama Muna mala Bwa na kə yiu ka nè pusərəi a kùli. Bwabunda man kat a banza ka nè bua. À nè sən Muna mala Bwa aban yiu abalə apərɓang a bumkuli, nè rəcandəa andə boarɓwa mægule.

³¹ Sə nè tasə aməturenjar male nè tunəban gi njawe mægule, à nè dapikia abwana male mənana à tarkia ka arə aban kat aba banza.

Yesu Kàni gír nè nggun vwari

(Markus 13:28-31; Luka 21:29-33)

³² Wu kàni mənəi yì gír ka arə nggun vwari; bə tinata to sə nda ban pusə mbui ka, wu sələ ama mbulo gbashina.

³³ Ana gbal, bə wu sənə amənəi yì agir ka, wu sələ ama pwari gbashina, nda kun bala tù.

³⁴ Bafo, ən nggə bangga wun, nza man pa nè kútí bə dāng she bə amənəi yì agir ka à pàngɲənà ka.

³⁵ Agir mənana a bumkuli andəa mənana a nzali ka tè nè malâ, sə cau mem ngga tè pà nè mal dāng.

Kə bwa sùrə nongɲo

andə bu-pwari dāng

(Markus 13:32-37; Luka 17:26-30,34-36)

³⁶ Kə bwa sùrə pwari ko bu-pwari mənana Muna mala Bwa nè yiu nɛi ka dāng. Aməturenjar mənana a kùli ka à sùrəi dāng, ko nggearə Muna mala Bakuli ka sùrəi dāng, she kə Bakuli nəmūrəi.

‡ 24:29 24:29 Balli gbal aba: Isha 13:10; 34:4; Jol 2:10,15,31; Ezək 32:7; Sən 6:12,13.

37 Kəla mənana yi pa a nza mala Nuhu ka, anggo sə yiu mala Muna mala Bwa nə pa.

38 A nza mənana mür-gùla malaká yiu peatu raka, bwapəndəa kə lili, kə nu, sə à kə al rəarəia, yi bwal pwari kutio mala Nuhu aba nggea-waru.

39 À sələ ama bə kəgìr nə yia kumia dāng, kara mür-gùla yi pwanian kat. Anggo sə yiu mala Muna mala Bwa nə pa.

40 A pwari mənə ka, à nə kum aburana bari atārəia a baban; à nə twal mwashat, à nə deki bə.

41 À nə kum amaməna bari amur tali aban gogô, à nə twal man mwashat ka, à nə nying bə.

42 Ace mani ka, wu tsəkir wun acemənana wu sūrə pwari mənana Mətala wun nə yiu nəi ka dāng.

43 Sə wu sələ ama, bə mətala-bala sūrə bu dù mənana mən'í nə yiu nəi ka, nə dum nə məsəi, pà nə eare bəa yi bun kunbala male dāng.

44 Anggo gbal wu dum nə gilərəu, acemənana Muna mala Bwa nə yiu a bu-pwari mənana wu pak denyicau mala yiu male raka.

*Guro mə'məsəcau nì andə
mana pənə məsəcau raka
(Luka 12:35-48)*

45 Yana bwe nda guro mə'məsəcau nì andə mə'sələe mənana mətala-bala male twali tsəi amur acili aguro, bə kə pea wia girlina a bu-pwari mənana kasə ka?

46 Mənia yi guro ka ban nə boari wi mənana bə mətala bala male nyare yi kumi nə nggə pak tūrə ka.

⁴⁷ Məsəcau ən nggə bangga wun, nə yia tsəi bə kə denyi nə kume male kat.

⁴⁸ Sə bə guro mənə ka məbealbikea na, sə ne bamúri ama, <<Mətala-bala mem pà nə yiu tù dāng.>>

⁴⁹ Sə tita kwaki abi aguro sə kutia li andə nuki agir atà aməwalo mba ka,

⁵⁰ mətala-bala mala mənə yì guro ka nə yiu a pwari mənana tsək bāləi raka, a bu-pwari mənana pənə sələ raka.

⁵¹ Nə yia koè nə kasəki wi anpenye, sə nə ramte atà amə'kúnbárína, abanì sə à nə nggə bua à nə nggə nəmnggi munabuia.

25

Kanicau arə ansarina lum

¹ A bàkú mənə ka à nə kànì Domurəm mala kùli arə ansarina lum mənana à twal apitəla malea sə à puro à nə ká kúllímúr bura-māfela ka.*

² Aman tongno ateà ka à kwar dāng, sə aman tongno ka à kwaro.

³ Aman à kwar raka à twal apitəla malea sə à twal bə mùrú a buià dāng.

⁴ Sə aman à kwar ka à twal apitəla malea andə mùrú arə adú a buià.

⁵ Bura-māfela ka banì sauwa yiu tù dāng, nda ntulo aki ansarina man gandəa à koa ntulo kat.

⁶ Nə bá dù ka à ok tunəban ama, <<Bura-māfela ndya kə yiu ka! Wu puro, wu yi kullì! >>

* 25:1 25:1 Balli gbal aba: Luk 12:35.

⁷ Pələa ansarina mənıa lo kat sə à kùtí a giləki apitəla malea.

⁸ Ansarina mana à kwar raka à banggi aman à kwar ka ama, <<Wu dārəa səm mùrú ma'wun; apitəla ma'səm ndya à kə wu ka.>>

⁹ Pələa aməkware earia wia ama, <<Awo, mùrú ka pà nə karə səm sənəa wun dāng. Ndikəna wu kya ban aməme wu kúr ma'wun.>>

¹⁰ Lang à nda njar aban ká kúr mùrú ka, bura-māfela yi tusəo. Ansarina mana à do aba gilərəu ka à kutio atà bura-māfela a ban li girlina isəban. Pələa à gir kunbala.

¹¹ Zuku ka acili ansarina nyarəna. À wal kunbala sə à loasə già à na ama, <<Bwaməgule! Bwaməgule! Mənba səm kunbala!>>

¹² Bura-māfela earia wia ama, <<Bafo, ən sùrə wun dāng.>>†

¹³ Pələa Yesu masələ cau ama: Ace mənana bə mənıa bə kəa kum wun raka, wu do aba tsək məsə wun, acemənana wu sùrə pwari ko bu-pwari mala yiu mem dāng.

Kanicau arə amə'túró-bala tàrú

¹⁴ Sə dəm ngga Domurəm mala kùli ka nə yia pa kəla bəbwa mana lo nə oa bəri ka, tunə amə'túró-bala male sə nyinggia wia agirkuma male a buià.‡

¹⁵ Man mwashat atà amə'túró-bala male ka pe wi luru məsəboalo tongno, sə bə ka pe wi luru bəri, sə bə man ngga pe wi luru mwashat. Kārəí

† 25:12 25:12 Balli gbal aba: Luk 13:25. ‡ 25:14 25:14 Balli gbal aba: Luk 19:11-27.

arə rəcandəa mana səni ko yana ateà nè gandə pak nə boale ka. Pələa bwal njar o.

16 Mə'túró-bala mənana à pe wi luru məsəboalo tongno ka wario kya nggāliki nēi, pələa kum mūr luru tongno amur aməno.

17 Mə'túró-bala mənana ak luru məsəboalo bari ka wari gbal kya kum mūr luru bari amur aməno.

18 Mala mēnia yì mə'túró-bala ak luru məsəboalo mwashat ka, puro o kya tēm nzali, səmbərə boalo mala mətala-bala male kām.

19 Bwaməgule mala amuna-bala ka bani sauwa a bəri, sə kya nyare yi kúti a bəltə kusə gír mana amə'túró-bala mənə pang nə aboalo male mana a buià ka.

20 Bwabura mana à pe wi luru məsəboalo tongno ka yiu nə abea aluru tongno mana kumô amur aməno ka. Bang ama, <<Bwaməgule, a pam luru məsəboalo tongno, sə ən nggāliki nēi. Səni, ndya ən kum abea tongno amur aməno ka.>>

21 Bwaməgule male ne wi ama, <<À pánggənà pepè, a nda mə'túró-bala məboarne andə mə'məsəcau nì! A ləmdə məsəcau arə agir bəti. Mə nə nyinggo agir pas a buò. Yiu li banboarnado mala mətala-bala mò!>>

22 Bwabura mənana à pè wi luru məsəboalo bari ka yiu gbal sə na ama, <<Bwaməgule, a pam luru məsəboalo bari. Səni, ndya ən kum mūr luru bari amur aməno a pam ngga.>>

23 Bwaməgule male ne wi ama, <<A pánggənà pepè, a nda mə'túró-bala məboarne andə mə'məsəcau nì! A ləmdə məsəcau arə agir bəti. Mə nə nyinggo agir pas a buò. Yiu li

banboarnado mala mətala-bala mò!>>

²⁴ Mətüró-bala mana ak luru məsəboalo mwashat ka yiu sə na ama, <<Bwaməgule, ən sūrəo. We ka, a nda bwa məkwane kərkar. A kə cancane a ban mənana we ka a beal kam raka, a kə ramgya a ban mənana we ka a kwak məsəbeale kam raka.

²⁵ Bangciu pakkam nda ən kya səmbərə boalo mō a nzali ka. Səni, ndya ka, ak gır mò.>>

²⁶ Mətala-bala male eari wi ama, <<We mətüró məbealbike, mənkindər nì! A sələna she ama ən nggə cancane a ban mənana ən beal kam raka, sə ən nggə ramgya a ban mənana ən kwak məsəbeale kam raka?

²⁷ Sə bə nda anggo ka, boaro male ka a tsəngnənə boalo mem a ban aməbanki, sə nyare mem kəla man ngga bə ən kuməna boalo mem nə mūr amurí.>>

²⁸ Pələ mətala-bala bang ama, <<Wu ak luru məsəboalo mənə ka arəi, wu pè bwa mənana ndanə aluru lum ngga.

²⁹ Bwa mana ndanəi ka à nə tsəki wi bə amurí, sə nə kum kpəm. Sə bwa mana pənəi raka, nggearə mənana a bui bəti ka à nə é arəi. §

³⁰ Sə wu ramta mənəi yì mətüró-bala məbane ka a nza aba pəndəa, a ban mana nə nggá bua sə nə nggə nəmggi amunabui ka.>>*

Məsəlaata Bashi

§ 25:29 25:29 Balli gbal aba: Mat 13:12; Mar 4:25; Luk 8:18.

* 25:30 25:30 Balli gbal aba: Mat 8:12; 22:13; Luk 13:28.

31 A pwari mana Muna mala Bwa nè yiu aba gulo male, andə aməturenjar kat atə ka, nè yia do amur buno-murəm male.†

32 Bwapəndəa man kat a banza ka nè ramba a badəmbi, sə nə gau abwana abalə abwana kəla mana yalgir kə gau anzur abalə ambul-pəndəa ka.

33 Nə tsək anzur atə bui məli, sə ambul-pəndəa ka atə bui mə'nggare.

34 Sə Murəm nə ne aman a bui məli ka ama, <<Wu yiu, wun abwana mana tsəkbu mala Tárrám nda múr wun ngga. Wu yi ak Domurəm mana à giləki ace wun pur a tita banza ka.

35 Acemənanana nzala walam, wu pam girlina. Məsamur walam, wu pam mùr-nùná. Mə nda bəri, wu em a bala.

36 Mə ndanə batam, wu pam agir-nggūrəu. Mə nda aba rəkwana, wu tsəkiram. Mə nda aba ndəkurban, wu yiuə makkam kûn.>>

37 Sə amə'bealboarna nə eari wi ama, <<Mətalabangjo, a ya pwari sə səm səno nə nzala sə səm po girlina, ko nə məsamur sə səm po mùr-nùná?

38 A ya pwari sə səm kumǫ a nda bəri sə səm yinǫ a bala, ko nə bato sə səm po agir-nggūrəu?

39 A ya pwari sə səm kumǫ nə rəkwana ko aba ndəkurban sə səm yiuə səno?>>

40 Pələa Murəm nə nyesəia wia ama, <<Bafo, ən nggə bangga wun, gir mana kat wu pakki mwashat atə abwana mem, ko nggearə mənana à kə səni nda bwa məkyauwe mala abî ka, Mə nda wu pakkam ngga.>>

† 25:31 25:31 Balli gbal aba: Mat 16:27; 19:28.

41 Pələa nə ne abwana mana a bui mə'nggare ka ama, <<Wu upi banam, wun mənana Bakuli su wun ngga! Wu kya bá bəsa mənana li male pə nə mal raka, mənana à pè ace Shetan andə aməturenjar male ka.

42 Acemənana nzala walam, wu pam girlina dāng. Məsamur walam, wu pam mür-nùná dāng.

43 Mə nda bəri, wu em a bala dāng. Mə ndanə batam, wu pam agir-nggürəu dāng. Mə nda aba rəkwana, dəm ngga mə nda aba ndəkurban, wu yi makkam kún dāng.>>

44 Sə yia gbal ka à nə ear ama, <<Mətalabangno, a ya pwari sə səm kumö aba nzala, ko aba məsamur, ko a nda bəri, ko a ndanə bato, ko a nda aba rəkwana, ko aba ndəkurban, sə səm ginə denyi nə we?>>

45 Yi ka, nə earia wia ama, <<Bafo, ən nggə bangga wun, gir mana kat wu ginə pakki mwashat atə abwana mem, ko nggearə mənana à kə səni nda bwa məkyauwe mala abî ka, Mə nda wu ginə pakkam ngga.>>

46 Pələa amənia ka à nə təsəia bəà kùtí aba tanni mana málá male pə kəm raka, sə amə'cauəoarna ka à nə kùtí aba yiləmu mana masələate pə kəm raka.‡

26

*Abwana-məgule dapi
kunarəia à nə wal Yesu
(Markus 14:1-2; Luka 22:1-2; Yohana 11:45-53)*

‡ 25:46 25:46 Balli gbal aba: Dan 12:2.

¹ Lang Yesu maləna banggi abwana amənia yì acau kat ka, pələa ne alaggana male ama,

² <<Wu sələna ama ueo nongŋo bari sə Lamsan Yàlîmurû nè tite. Abalə aməno yì apwari mala Lamsan ngga sə bebwə nè nggá mak Muna mala Bwa, a bu abi-məbura, sə à nè nggá gbàllì a nggun-gangndəi.>>*

³ A bākú mənə ka agbani pəris andə abwana-məgule mala amə Yahudi yì rambəa a palta mala pəris məgule mana à tunəki ama Kayafas ka,

⁴ sə à kurkunarəia ama à nè bwal Yesu a səmbərəa à nè wal-lui.

⁵ Pələa à nea rəia ama, <<Bè səm ká pak gîr man a pwari Lamsan Yàlîmurû dang, bə səm pa anggo ka abwana nè loasə munəo a la.>>

*Bè bwama soapi Yesu
mùrú amurí
(Markus 14:3-9; Yohana 12:1-8)*

⁶ Aba mənə anggo ka Yesu na a Betani a bala mala mədakali man yì Shiman ngga.

⁷ Duməna aban lili, pələa bè bwama yiu a baní nè mùrú mə'rəmboarne, mana boale pa bəti raka, aba muna-du mənəna à bə nè bəkə tali mana à tunəki ama alabasta ka, yì soləi Yesu a bəmúri.

⁸ Lang alaggana mala Yesu sən mənəia yì gîr ka bumia kidiki, à na ama, <<Palang sə bwama man kidiki mùrú man ani?

⁹ Boaro male ka bə à mangŋəni amur boalo məgule, sə boale ka à nè pè amət'ər.>>

¹⁰ Yesu sələnəia cau mənə kat pələa nea wia ama:

* 26:2 26:2 Balli gbal aba: Pur 12:1-27.

Palang sə wu kə zurəi bum b̄wama man? Yi ka, pàngŋə̀nàm ḡir mana mə̀boarne na ka.

¹¹ Wu nda atarə wun wunə amə'tər ko a ya pwari ka, sə mim ngga pa mə nə pa atà wun ko a ya pwari ka d̄ang.†

¹² Mùrú mən̄ia b̄wama man soapam a rə̀am ngga, soe ace giləki tsək luem.

¹³ Bafo ən nggə bangga wun, ko a ya ban aba banza kat̄ à nə hamnə Cau Amsəban man kam ngga, à nə bang ce ḡir mən̄ia b̄wama man pe ka, ace d̄enyi n̄oi.

*Yahuda eare n̄ə mak Yesu
(Markus 14:10-11; Luka 22:3-6)*

¹⁴ Pələa b̄ə b̄wa mwashat atà alaggana male mən̄ia lum-nong-b̄ari, mən̄ana à tunəki ama Yahuda Iskariyoti ka, puro wari a ban agbani p̄eris

¹⁵ sə d̄ia ama, <<Mana wu n̄ə eare wu n̄ə pam mana b̄ə ən pa wun Yesu a bu wun ngga?>> Pələa à bal boalo zənariya məsəi lumi-tàrú sə à pe wi.

¹⁶ Lo àkə pwari mən̄o ka Yahuda kùtí a alta n̄jar mana n̄ə pana Yesu n̄oi a buia ka.

*Yesu li ḡirlina Lamsan
Yàf̄imurū andə
alaggana male
(Markus 14:12-21; Luka 22:7-13,21-23; Yohana 13:21-30)*

¹⁷ A pwari mana à tinata pakkidire mala B̄oredi Mana à Tsəki Yist raka, alaggana mala Yesu yiu a

† 26:11 26:11 Balli gbal aba: Nggur 15:11.

baní sà à dí ama, <<A ya ban sà a kə earce bə səm giləkió gírlina Lamsan Yàlímurû?>>

18 Pələa nea wia ama, <<Wu kya bá nggea-là a ban bebwa nda kam, wu ne wi ama, <Maləm ama pwari mana Bakuli tsəki wi ka gbashìnà, nè li gírlina Lamsan Yàlímurû a bala mo andə alaggana male.> >>

19 Alaggana mala Yesu o à kya pa kəla mana banggia wia ka, à kya lam gírlina Lamsan Yàlímurû.

20 Lang adyan pwari kpana ka, yi do a ban li andə alaggana male lum-nong-bari.

21 À nda a ban li ka, pələa nea wia ama, <<Bafo ən nggə bangga wun, bebwa abalə wun nè nggá mem.>>

22 Babumia zuriki kərkər sà ko yana ka tita díe ama, <<Mə nda le Mətalabangɲo?>>

23 Yesu nè ear ka na ama, <<Bwa mana oasə bui a kwar atəm ngga, bwe na nè nggá mem ngga.‡

24 Muna mala Bwa ka nè wú kəla mənana à giləi amurí ka. Səama caukwanban na nə bwa mana nə mak Muna mala Bwa ka! Kəpəna mənía yì bwa ka à bəli raka.>>

25 Pələa Yahuda, mana nda nè nggá me ka dí ama, <<Maləm, Mə nda le?>>

Yesu eari wi ama, <<E, a nda.>>

26 À nda ban li gírlina ka, Yesu twal bəredi, pak yàwá pələa bwani, pə alaggana male sà nea wia ama, <<Wu ang, wu li; mənía ka nggūrəam na.>>

27 Pələa twal kwap mala mūr anap, pak yàwá sà pea wia, na ama, <<Wu nu abaləi, wun kat.

‡ 26:23 26:23 Balli gbal aba: Ang 41:9.

28 Mənia ka nda nkílèm mala kùrcau məbəshe, mənana à sukki ace twalban acaubikea mala abwana pas ka. §

29 Ən nggə bangga wun, pa mə nə nu mənia yì mùr-bəlanggun anap ka dəm dāng she a məno yì pwari mənana mə nə nui bəshe sənəa wun a Domurəm mala Tárrám ka.>>

30 Lang à tuna nggyal ka, à puro à o a nkono mala anggun Olif.

Yesu bang ama Bitərus nə təmce

(Markus 14:27-31; Luka 22:31-34; Yohana 13:36-38)

31 Lang à nda amur nkono Olif ka, Yesu pələa ne alaggana male ama, <<A bá dù man yalung ngga, wun kat wun nə məsəe, wun nə dekiam. Mənia ka nda acemənana aba Maləmce ka Bakuli bang ama:

<< Mə nə wal yalgir,
sə anzur mana a
domwan ngga

à nə mesəke.>*

32 Sə a nzəm lo mem a bəmbe ka, mə nə akà wun dəmba aban ká a Galili.>>

33 Bitərus eari wi ama, <<Ko bə abwana kat bəngja à dekio ka, mim ngga pà mə nə bəng dāng.>>

34 Yesu nyesəi wi ama, <<Məsəcau, ən nggə banggo, àkə bu dù mənia ka, kaniama nggü nə bua ka awu nə təmcem kusə tərú.>>

35 Bitərus bang ama, <<Ko bə mə nə wu sənə we ka, pà mə nə binəo dāng.>> Sə acili alaggana gbal ka à bang anggo.

§ 26:28 26:28 Balli gbal aba: Pur 24:8; Ir 31:31-34. * 26:31 26:31 Balli gbal aba: Zak 13:7.

*Yesu pak hiwi a Gefsemani
(Markus 14:32-42; Luka 22:39-46)*

³⁶ Pələa Yesu andə alaggana male o a bə ban mana à tunəki ama Gefsemani ka, sə nea wia ama, <<Wu duk kani, mim ngga mə nə ká akanó mə nə pak hiwi.>>

³⁷ Tunə Bitərus andə amuna mala Zabadi bari, Yohana andə Jemis atə, sə tita pak bumkidikea, sə bəbumi zuriki.

³⁸ Pələa nea wia ama, <<Bumkidikea mənana a yiləmem ngga gul kərkər kəla nə wal luem. Wu duk kani, wu dum nə aməsə wun atəm.>>

³⁹ Tūr a dəmba bəti ka, kya kùmsə nə bəməsəi a nzali, pak hiwi ama, <<Dâ, bə awu nə ear ka, twəlâm mənəia yì tanni ka. Səama mani ka gîr mənana bumo kàni ka nda, mem na dāng.>>

⁴⁰ Nyare yiu a ban alaggana male yi kumia ka à nda ntulo. Ne Bitərus ama, <<Pà wu nə gandə do atəm nə məsə wun bu-pwari mwashat dāng mbo?

⁴¹ Wu duk nə aməsə wun, sə wu pak hiwi, ace mənana wu kəa kutio aba kārəkiban raka. Bangŋo ma'wun kə earce nə pak gîr məboarne sə nggūrəu ka pà nə rəcandəa dāng.>>

⁴² Nyar dəm o kya pak bəria hiwi ama, <<Dâ, bə mənəia yì tanni ka a pà nə twalami raka, she bə ən nuni ka, kàni mò bə pa.>>

⁴³ Nyare yiu abania, yi kumia dəm ngga à nda ntulo; amburməsəia dəmbərikina.

⁴⁴ Pələa nyia o kya pak təruià hiwi; bəsələ kə cau mə'mwashati.

⁴⁵ Nyare yiu a ban alaggana male sə banggia wia ama, <<Wu nda a ntulo più aban usələo? Wu

səni, bu-pwari yina à ndo à nè pà Muna mala Bwa a bu amə'caubikea.

⁴⁶ Wu lo, səm nə umi! Bwa mənana mak Muna mala Bwa ka ndya kə yiu ka!>>

À bwal Yesu

(Markus 14:43-50; Luka 22:47-53; Yohana 18:3-12)

⁴⁷ Nda bá nacau più, Yahuda mənana nda abalə alaggana male man lum-nong-bari ka, yi tusəo. Yiu andə abwana pas nə anggea-byau andə agara a buia. Agbani pəris andə abwana-məgule mala amə Yahudi nə tasəia.

⁴⁸ Yi bwa mənana mé ka angɲa damba kàninia wia gír mənana nè pa sə à nè sùrèi ka ama, <<Bwa mənana mə nə makkikun, mə nə kùrrì ka, bwe na, wu bwali.>>

⁴⁹ Yahuda gya yi kúti kporong a ban Yesu, ne wi ama, <<Maləm, ən nggə makkòkun.>> Pələa yi mən abui kùr Yesu zəp.

⁵⁰ Yesu banggi wi ama, <<Biam, pàk gír mənana yinə we ka.>>

Pələa abwana mənə yi gbami Yesu, à bwali kàngkàng.

⁵¹ Anggo ka, beɓwa abalə abwana mənana atà Yesu ka, kwetə nggeabyau male kwarəna bè guro mala pəris məgule nɛi, kasə mburkiri kpat.

⁵² Yesu ne wi ama, <<Nyesə nggeabyau mò oasəi a ndè, acemənana bwa kat mana kə munə nə nggeabyau ka, nə nggeabyau sə à nè wali.

⁵³ Wu kə səni kəla pà mə nə gandə zəmbi Tárrám, sə nə tasəam aməturɔɲar pas àkè dyadyan à nè yia munəo acem re?

54 Sə bə ɛn pa anggo ka, lang sə cau mənana Maləmce mala Bakuli bangɲi ama nə pa ana ka nə lumsəo?>>

55 Yesu ne ɓwabundəa mənana yiuwa bwale ka ama, <<Wu yiu nə anggea-byau andə agara ace bwalam kəla mə nda məyàl-nzongcau? Ko aya pwari ka ɛn nggə do aba Ndàməgule mala Bakuli aban kanigir, sə wu bwalam dang.†

56 Sə mənɪa kat ka pā ace lumsə cau mənana amə'bangnəa mala Bakuli giləa a Maləmce male ka.>>

Nda alaggana male kat bangɲa à deki nəmuraì ka.

*À wari nə Yesu a badəmbə amə'bashi
(Markus 14:53-65; Luka 22:54-55,63-71;
Yohana 18:13-14,19-24)*

57 Abwana mənə à bwal Yesu ka à um nəi a ban pəris məgule, yì Kayafas. Akanó sə aməkani Nggurcau mala Musa andə abwana-məgule yì dapia.

58 Bitərus ka kpata Yesu a nzəmò kuko aban ká a bala mala Pəris Məgule. Yi kutio sə do atà amə'yálban nə sən gír mana à nə pakki Yesu ka.

59 Yia agbani pəris andə acili abwana-məgule ka à ndarə alte à nə kum cau nyir amur Yesu mənana à nə kùmô à nə wal-luí nəi ka,

60 sə kat andə manì ama abwana pas puro à banggi acau nyir amurì ka, à kum ko mwashat dang.

A masələate ka abea ɓwana bari puro.

† 26:55 26:55 Balli gbal aba: Luk 19:47; 21:37.

61 À na ama, <<Mənia yì bwa ka bang ama yì ka, nè gandə arki Ndàməgule mala Bakuli sə nè nyare nè bè aba nongɔ tərú.>>‡

62 Pəris mægule pələa lo cam nə came sə ne Yesu ama, <<A panə cau mənana awu nə bang amur mənə yì cau ka re? Mana nda bá mənə yì cau à kə ne a muro ka?>>

63 Yesu duk kúni più.

Pəris mægule ne wi ama, <<Ən nggə kpapio wunə Bakuli Məyiləmuì wu bangga səm ko a nda Kərəsti, Muna mala Bakuli?>>

64 Yesu eare ama, <<E, kə nda a bang ngga, sə ən nggə bangga wun kat,
<< <A damba ka wun nè sən
Muna mala Bwa duməna
atà bù-məli mala
Bakuli Mətalabangɔ,
aban yiu abalə apərbang
a bumkuli.>>>

65 Kara Pəris mægule bwal daura male sannì* sə na ama, <<Nyesəna bəmúri kəla Bakuli! Ya cau nani səm alkiyite amurí nè kútí mənə? Wu onghəna cau bəsəki Bakuli mənana pur a kúni ka.

66 Mana nda denyicau ma'wun?>>

À pələa à eari wi ama, <<Kārəna bəà wali bə wú.>>†

67 Pələa à tàkki ntāra a bəməsəi sə à tulki nə abuia. Abea bwanə ka à kwaki a takiri‡

‡ 26:61 26:61 Balli gbal aba: Yoh 2:19. § 26:64 26:64 Balli gbal aba: Dan 7:13. * 26:65 26:65 bwal daura male sannì ace ləmdə bumkidíkea məkərkərnì. † 26:66 26:66 Balli gbal aba: Pəris 24:15,16. ‡ 26:67 26:67 Balli gbal aba: Isha 50:6.

68 sà à na ama, <<Bangga sèm, we Kərəsti, yana nda bwa mənana walo ka?>>

Bitərus bang ama sùrə

Yesu dāng

(Markus 14:66-72; Luka 22:56-62; Yohana 18:15-18,25-27)

69 Anggo ka Bitərus nda nə nza aban do aba palta. Bè muna-bwama mətúró-bala yiu a baní, ne wi ama, <<We gbal ka wu nda tarə wun wunə Yesu, Bwa Galili.>>

70 Sə Bitərus ka makgìr a bədəmbə abwana kat ama, <<Awo, ən sùrə gir mənana a banggiyi cau amurí ka dāng.>>

71 Pələa puro a kun palta. Bè muna-bwama dāng səni pələa ne abwana mənana a baní ka ama, <<Bwa man dídyal ka nda atà Yesu Bwa Nazarat.>>

72 Bitərus nyare makgìr dəm nə kána ama: <<Awo, ən sùrə bwe mənə dāng!>>

73 Zuku ka abwana mənə à nda ban came a baní ka à sungɲo a ban Bitərus sə à ne wi ama, <<Məsəcau, we ka a nda abaləia, acemənana lasəo ləmdə ama a nda bwa Galili.>>

74 Pələa Bitərus kángìr sə na ama, <<Bə Bakuli bə kidikiam mənana bəà na ama ən sùrə mənəia yì bwa ka!>>

Anggo ka kara nggù bua.

75 Nda balə Bitərus kasəa arə cau mənana Yesu banggi wi ka ama, <<**Kaniama nggù nə bua ka, a nə na kusə tàrú ama a sùrəàm dāng.**>> Pələa puro a nza kya bua, buà məkwanbanì.

27

*À umnə Yesu a badəm Bilatus
(Markus 15:1; Luka 23:1-2; Yohana 18:28-32)*

¹ Lang ban kwarna adyan ngga, agbani pəris kat andə abwana-məgule à yì dapi à kurkunarəia amur Yesu à nè wal-luí.

² À taka bui sə à um nəi a ban Bilatus bwa Roma, nggwamna mala bu-nzali Yahudi.

*Yahuda gyar bamúri
(Amə Mishan 1:18-19)*

³ Lang Yahuda mana mak Yesu səni à kasəna bashi à nè wal Yesu ka, pak bumkidíkea, pələa nyesəi agbani pəris andə abwana-məgule məsəboalo zənariya lumi-tàrú mana ak a buia ka.*

⁴ Nea wia ama, <<Ən pángɲə̀nà caubíkea, mana ən mak bwa mənana pək bekə caubíkea raka.>>

À pələa à ne wi ama, <<Man oasə səm aba mənə ka? Māna ka mona nəmuro.>>

⁵ Pələa Yahuda twal boale ka sukki a nzali aba Ndàməgule mala Bakuli, sə puro o kya dūr nggúr a myali gyar bamur rəi.

⁶ Agbani pəris pwan boale sə à na ama, <<Ng-gurcau bang ama boaro bəà tsək ulang mənəia yì boalo ka aba ndaboalo mala Ndàməgule mala Bakuli dang, acemənana boalo nkila na.>>

⁷ À naki acau amur boale, sə à masələate ka à na ama à nè kurəna nzali mala məbaki-ankwaring nəi bə duk bəmbe tsək abəri.

⁸ Nda gír mənana tsəa sə à kə tunə banì yalung ama, <<Nzali Nkila>> ka.

* 27:3 27:3 Balli gbal aba: Atúró 1:18,19.

9 Mənia ka nda lùmsə ɓangnəa mala Irimiya
 mənana ama,
 À twal boalo zənariya
 məsəi lumi-tàrú,
 boalo mənana amə Isərayila
 kasəa à nɛ pa amurí ka,
 10 nda à kurəna nzali mala
 məbaki-ankwaring nɛi ka,
 kəla mənana Mətalabangŋo
 bang ngga.†

Bilatus ɗiki Yesu acau

(Markus 15:2-5; Luka 23:3-5; Yohana 18:33-38)

11 Yesu yi came a ɓadəm Bilatus ɓwa Roma,
 nggwamna amur bu-nzali Yahudi. Nggwamna ɗi
 ama, <<A nda murəm mala amə Yahudi le?>>

Yesu eari wi ama, <<E, nda kəla mənana a bang
 ngga.>>

12 Lang agbani pəris andə abwana-məgule yi
 banggi acau à tsəki Yesu arəi ka, duk kúni più.

13 Bilatus pələa ɗi ama, <<A ok acau mana
 abwana man kə na a muro ama a pak ka re?>>

14 Sə Yesu loasə kúni amur ko kə cau mwashat
 ɗang. Gír nî pakki nggwamna gir'ndali.

À kasəi Yesu bashi-lú

(Markus 15:6-15; Luka 23:13-26; Yohana 18:39-19:16)

15 Ko a ya pwari Lamsan Yàlîmurû ka pàk
 ka nggwamna kə panzə mwashat atà apursəna
 mana abwabundəa earce ka.

† 27:10 27:10 ʔalli gbal aba: Zak 11:12-13.

16 A bakú mæno ka bɛ̀ pursəna ndakam lùllə̀i ama Barabbas.‡ Abwana sùrə̀i pepè nggea kanggərang mə̀yàl-nzongcau na.

17 Lang ɓwabundəa yi raməna ka, Bilatus dĩa ama, <<Yana mwashat wu earce bɛ̀ ɛ̀n panzəa wuni: Barabbas na le ko Yesu mana à tunəki ama Kərəsti ka?>>

18 Yi ka, sələna ama mbali na tsək abwana-məgule sə à yiu nə Yesu a baní bɛ̀ pakki wi bashi ka.

19 Lang Bilatus na ban do amur buno bashi ka, māmí túriban nə cau ama, <<Pusəki abuo, nying ɓwa mæno andəa kunpwasəa male, acemənanana ɛ̀n tanni a lørəo kərəkər yalung atəcau male.>>

20 Agbani pəris andə abwana-məgule ka à ɓorikitakun abwabundəa ama bə̀a ear ama Barabbas na bə̀a nyi, sə Yesu ka bə̀a wal-luí.

21 Bilatus nyare dī ɓwabundəa dəm ama, <<Atà abwana man bari ka yana mə nyi bɛ̀ o le?>>

À ear ama, <<Barabbas!>>

22 Bilatus pələa dĩa ama, <<Sə Yesu mana à tunəki ama Kərəsti ka, mana bɛ̀ ɛ̀n pang nəi?>>

À loasə già kat ama, <<Bə̀a gbàllì a nggun!>>

23 Bilatus dĩa ama, <<Ace mana? Ya caubikea nani pa?>>

Sə ɓwabundəa loasə già kərəkər ama, <<Bə̀a gbàllì a nggun!>>

24 Lang Bilatus səni pà nə gandə pak kəgìr raka, sə dəm ngga abwana ndo à nə loasə munəo a kusə ce ka, twal mùr lákkí abui a ɓaməsə abwabundəa.

‡ 27:16 27:16 Abea maləmce mana à giləia nə bu ka à tsəa ama lùllə̀i nda Yesu Barabbas; anggo gbal a 27:17.

Na ama, <<Buam pa afa nkila mala mænia yì bwa ka dāng. Māna ka ma'wun na!>>§

²⁵ Bwabunda kat ear ama, <<Bè nkile do amur sām sənə amuna ma'sām!>>

²⁶ Bilatus pələa panzəia wia Barabbas, sə Yesu ka tsəa bəà koè, pələa tasəi a buia bəà kya gbàllì a nggun.

Asoje bangginə Yesu

(Markus 15:16-20; Yohana 19:2-3)

²⁷ Asoje mala nggwamna twal Yesu a um nēi a bantúró mægule malea sə à kya rambə acili asoje a kārì a baləu.

²⁸ À swárki wi adaura rəì sə à túrì wi daura-murəm məbangɲe.

²⁹ À alta zwe à tana jeko nēi sə à oasəi wi a bamúrí. À pè wi gara a bui mēlì sə à bun a badəmbi à kə bangginəi ama, <<Bè rəo pwalo, Murəm mala amə Yahudi!>>

³⁰ À tàkki ntāra arəì, pələa à ak gara mana a bui ka à walki nēi a bamúrí.

³¹ Lang à banggina nēi ka pələa à swárì wi daura-murəm mana à túrì wi ka, sə à nyesə amale à túrì wi arəì. À kútí nēi aban ká gbàlle.

À gbàllì Yesu a nggun-gangndəi

(Markus 15:22-32; Luka 23:27-43; Yohana 19:17-27)

³² Lang à purni bá nggea-là ka, à kya je andə bebwə mala nggea-là Sayirin, lùlləi ama Shiman. À tsəi púp bə aki Yesu twal nggun-gangndəi.

§ 27:24 27:24 Balli gbal aba: Nggur 21:6-9.

33 À yì bik ban mənana à tunəki ama Golgota ka (ban mala nkpoula bamuru).

34 Akanó à pè Yesu mùr-anap mana à zurəi andə be mùrgìr mə'lùlle ama bə nui. Lang oè a kúni ka, binəi.*

35 Asoje pələa à gballi Yesu a nggun-gangndəi sə à kocàca amur адаura male, à gakkia rəia.†

36 Pələa à kya dum nə do a banì à yalí.

37 À gilə cau mana à bashi wi nəi ka sə à gbàlli arə nggun amurí, ama: BWA MƏNIA KA NDA YESU, MURƏM MALA AMƏ YAHUDI.

38 À gbàlli Yesu andə abea abwana bari amə-akiagìr mala abwana nə mazo, arə anggun-gangndi malea, mwashat a bui məli sə bə a bui mə'nggare.

39 Abwana mana à kə kúti a njargula ka à sanggì, à pikimuria a mala oalban‡

40 à kə na ama, <<We bwan a nə arki Ndàməgule mala Bakuli sə a nə bə aba nongɲo-tàrú ka, amsə bamuro wuni ra. Bə a nda Muna mala Bakuli ka, sùləi mur nggun-gangndəi mana ka.>>§

41 Agbani pəris andə amaləm nggurcau andə abwana-məgule gbal ka à bangginəi anggo.

42 A na ama, <<Yì ka, amsə abea bwanə sə gandə amsə bamur rəi dāng! Bə yì nda Murəm mala amə Isərayila ka, bə sùləi múr nggun-gangndəi man ado, sə səm nə earnəi.

* 27:34 27:34 Balli gbal aba: Ang 69:21. † 27:35 27:35 Balli gbal aba: Ang 22:18. ‡ 27:39 27:39 Balli gbal aba: Ang 22:7; 109:25. § 27:40 27:40 Balli gbal aba: Mat 26:61; Yoh 2:19.

⁴³ Yì ka, gūlì arə ʔakuli, sə na ama yì ka, Muna mala ʔakuli na. ʔə ʔakuli earce nə amsəi ka, ʔə amsəi ado səm nə səni.>>*

⁴⁴ Amə-akiagir mala abwana nə mazo man à gbàllia andəi ka à ne wi acau məbāne gbal.

Lú mala Yesu
(Markus 15:33-41; Luka 23:44-49; Yohana 19:28-30)

⁴⁵ Nə bu-pwari lum-nong-ʔari mala pwari a kùli ka, kara pəndəa yi gir ban, yi pur a bu-pwari tərú.

⁴⁶ Lang à ndarə gbashi bu-pwari tərú məno ka, Yesu loasə gì kpəm na ama, <<Eli, Eli, lama sabatani? >> ʔāləi ama, <<ʔakuli mem, ʔakuli mem, palang sə a pələəm nzəmó?>>†

⁴⁷ Lang abea ʔwana mana à came a bāni à ok Yesu ka, à na ama, <<Ndarə tunə Iliya.>>

⁴⁸ ʔə ʔwa abaləia ʔang tsuk-tsuk kya twal soso, parri aba mūr-anap məhangɲe pələa oasəi a kun gara ləmdəi wi ama ʔə nu.‡

⁴⁹ Acili abwana məno ka a na ama, <<Came səm nə səni ko yakəla Iliya nə yiu nə yia amsəi.>>

⁵⁰ Yesu nyar dəm loasə gì ʔua nə rəcandəa, pələa yiləmi purí rəi.

⁵¹ Aba məno anggo ka kara lagir mənana à kasəna ban məfele nəi aba Ndāməguile mala ʔakuli ka san a kùli kya bwal nzali, gau a ʔaləu ʔari. Nzali dəurəo, atali arkia.§

⁵² Abembe məngya, sə abwana mala ʔakuli mənana à wu dídyaal ka, à lo nə yiləmu.

* 27:43 27:43 Balli gbal aba: Ang 22:8. † 27:46 27:46 Balli gbal aba: Ang 22:1. ‡ 27:48 27:48 Balli gbal aba: Ang 69:21. § 27:51 27:51 Balli gbal aba: Pur 26:31-33.

⁵³ À purkî balə aɓembe. Anzəm lo mala Yesu a ɓembe ka, à yì kutio aɓa nggea-là məfele, à ləmdə rəia aban aɓwana pas.

⁵⁴ Lang ɓwaməgule mala asoje andə asoje mənə à tamsəia yál Yesu sən dəurəo mala nzali andə agir mana à kumban kat ka, ɓangciu pakkia wia kərəkər, sə à na ama, <<Bafo, ɓwa man ngga Muna mala Bakuli na.>>

⁵⁵ Amaməna nda a banì pas mana à pur a Galili sə à yiu atà Yesu ace ɗenyi nɛi ka. À cam zak à kə sən gir mənana kə kumban kat ka.*

⁵⁶ Maryamu Bwa Magdala, sə Maryamu nggea ka Jemis andə Yisəfu, andə nggea ka amuna mala Zabadi, à ndakam abalə amaməne.

Tsəkban Yesu
(*Markus 15:42-47; Luka 23:50-56; Yohana 19:38-42*)

⁵⁷ Lang pwari kpana ka, ɓè məkume, ɓwa Arimatiya yiu. Lùlləi ama Yisəfu. Yì gbal ka məkpaɓa Yesu na.

⁵⁸ Kutio o a ban Bilatus kya zəmba ɓəà pè wi lú Yesu. Bilatus pələa ɓang ama ɓəà pè wi.

⁵⁹ Yisəfu ka twal lú Yesu sə marəki aɓa lagir məpwasəe məboarnsari

⁶⁰ pələa tsəi a ɓembe male məbəshe mana təmi a nsoro tali ka. Ramgita nggea tali mətangɗe girna kun ɓembe nɛi pələa kutio o.

⁶¹ Maryamu Bwa Magdala andə ɓe Maryamu à yì do akanó a ɓadəm ɓembe.

* 27:55 27:55 Balli gbal aɓa: Luk 8:2,3.

*À tsək asoje à yál
bembe mala Yesu*

⁶² Lang ban fa ka, nda pwari Sabbat, agbani pəris andə amə Farisi yì ramba a bədəm Bilatus.

⁶³ À ne wi ama, <<Bwaməgule, balə səm kasəa ama mana mənə yì mə'swarki abwana ndanə yiləmu ka, bang ama nongɲo tàrú a nzəm lú male ka, nə loapi bembe.†

⁶⁴ Nda səm ama wu tsəa bəà kə yál bembe she bə anongɲo tàrú lumsəna ka. Bə ana raka yakəla alaggana male nə yia iu lui sə à nə banggi abwana ama long nə lo a bembe. Sə mənə yì swarkiban nənzmò ka nə kúti mədəmbe nə bike.>>

⁶⁵ Bilatus banggia wia ama, <<Wu kya tsək asoje bəà yál bembe pepè aba njar mənana kat wu nə gandə pe ka.>>

⁶⁶ Pələa à o à kya tsək parbu mala murəm amur bembe ace mənana bə bwa je ka à nə sələa, sə à tamsə asoje bəà yál banì.

28

Bakuli loasə Yesu nə yiləmu

(Markus 16:1-8; Luka 24:1-12; Yohana 20:1-10)

¹ A nzəm pwari Sabbat, nə dəmbari dīdyal a pwari Ladi ka, Maryamu Bwa Magdala andə bə Maryamu waria sən bembe.

² Lang ngga, kara nzali dəurəo kərkər. Məturɲar mala Mətalabangɲo pur a kùli yì suləo,

† **27:63 27:63** Balli gbal aba: Mat 16:21; 17:23; 20:19; Mar 8:31; 9:31; 10:33,34; Luk 9:22; 18:31-33.

ramta tali mana à girna kun bembé nêi ka, pələa do amurí.

³ Rêi kə ta gbəang kəla li'nzama mala mbulo; anggubyaú male pwasə pwapwat kəla buke.

⁴ Amə'yál bembé səni ka, rəia bəla nə nggea bangciu, sə à kya kpa nzali kəla abwana mana à wuna ka.

⁵ Məturɔnar ne amaməne ama, <<Bangciu bə kəa pakka wun dāng. Ən sələna ama wu nda ban alta Yesu mana à gbàllì a nggun ka.

⁶ Pa akani dāng; Bakuli loasəni nə yiləmu, kəla mənana bangga wun ngga. Wu yiu wu yi sən ban mana nong kam ngga.

⁷ Sə wu nyare a kaurəa wu kya ne alaggana male ama, <Longhəna nə yiləmu, dəm ngga nda akà wun dəmba kə ká a Galili ka. Wun nə nggá səni akanó.> Bələ wun bə kasəa ama ən banghəna wun ngga.>>

⁸ Amaməna man nying bembé tsuk-tsuk. Bangciu pakkia wia sə bumia pwasə kərkər. À bangja à nə nggá banggi alaggana male ce.

⁹ À nda njar aban ká ka, kara Yesu yi kasəa a dəmbia, nea wia ama, <<Ən nggə makka wun kun.>> À pələa à yiu a baní tù, à yì kurrì zəp arə akusəi, sə à peri.

¹⁰ Yesu pələa nea wia ama, <<Bangciu bə kəa pakka wun dāng. Wu kyane wu kya ne amə'eambam bəà o a Galili, à nə nggá sənam kam.>>

Cau mana amə'yál bembé bang ngga

¹¹ Lang amaməna man nda ban o ka, abea amə'yálban mənana à cia yál bembé ka, à o aba

nggea-là à kya banggi agbani përis ce gîr mənana kumban kat ka.

¹² Agbani përis andə aḃwana-məgule ramba à kurkunarəia. À twal nggea boalo məgule à pea soje.

¹³ À nea wia ama, <<Wu bang ama wu nda ntulo nə du sə alaggana male yiu à yì iuwi à um nəi.

¹⁴ Ko bə nggwamna* ok ce ka, səm nə nggá oasəki cau arəi pà nə pakka wun kəgîr dāng.>>

¹⁵ Pələa asoje ak boalo sə à kpata cau man gbal à banggia wia ka. Mənia yì cau ka aki kún amə Yahudi yi pur a yalung.

*Túró məgule mana Yesu pè
alaggana male ka*

(Markus 16:14-16; Luka 24:36-49; Yohana 20:19-23; Amə Mishan 1:6-8)

¹⁶ Alaggana man lum-nong-mwashat ka à kutio à o a Galili, amur nkono mana Yesu banggia wia ama bəà kyan kam ngga.†

¹⁷ Lang à səni ka, à bun a bədəmbi à peri; səama abea aḃwana ateà ka à ear ama Yesu na dāng.

¹⁸ Yesu pələa yiu a bania sə na ama:

<<Rəcandəa mənana a kùli andə mana a banza kat ka Bakuli panami!

¹⁹ Ace mənə ka, wu kyane a ban bwapəndəa arə anzali kat, wu yinəia bəà pələ aməkpatam. Wu pakkia wia batisəma aba lullə Bakuli Tárrû, andə mala Muni, andə mala Bangño Məfele.‡

* **28:14 28:14** nggwamna: Buntu Bilatus † **28:16 28:16** Balli gbal aba: Mat 26:32; Mar 14:28. ‡ **28:19 28:19** Balli gbal aba: Atúró 1:8.

²⁰ Wu kania wia bəà kpata agir mana kat ən bangga wun ngga. Mə nda atà wun kàngkàng a koya pwari ka, bà masələata banza.>>

Mbula-Bwazza
Portions of the Holy Bible in the Mbula-Bwazza
language of Nigeria

copyright © 2022 The Seed Company

Language: Mbula (Mbula-Bwazza)

Contributor: The Seed Company

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-07-12

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 10 Sep 2025 from source files dated 12 Jul 2025

dc693218-7e0b-5547-ab57-2e0275b90e93